

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Disertační práce

2008/2009

Lukáš Brožovský

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Filologie - románské jazyky

Lukáš Brožovský

**Anglický prvek v italském jazyce z pohledu
současné italské lingvistiky**

Teoretické a metodologické přístupy

**English element in Italian language from the
perspective of contemporary Italian linguistics
Theoretical and methodological issues**

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Disertační práce

Praha, 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou disertační práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze 10. února 2009

.....

podpis studenta

OBSAH

1 Úvod.....	8
2 Angličtina jako globální jazyk	10
2.1 Vliv angličtiny na evropské jazyky.....	15
2.2 Vliv angličtiny na italštinu	18
2.2.1 Purismus	19
3 Kontakt jazyků a jazyková interference.....	26
3.1 Synchronní vs. diachronní hledisko	29
3.2 Jazyková výpůjčka	30
3.2.1 Rozdělení jazykových výpůjček	32
3.2.1.a Lexikální a nelexikální výpůjčky	32
3.2.1.b Hybridy	35
3.2.1.c Internacionalismus	36
3.2.1.d <i>Casuals</i>	37
3.2.1.e <i>Code-switching</i>	37
3.3 Anglicismus	38
3.3.1 Vývoj definice anglicismu	39
3.3.1.a Zingarelli	40
3.3.1.b Gaetano Rando	42
3.3.1.c Manfred Görlach	43
3.3.1.d Virginia Pulcini	46
3.3.2 Frekvence	48
3.4 Falešný anglicismus.....	51
3.4.1 Vývoj definice falešného anglicismu	51
3.4.2 Postavení falešného anglicismu v dnešní italštině	61
3.5 Falešné anglicismy vs. falešní přátelé	66

4 Studie současného stavu na pozadí korpusové lingvistiky	67
4.1 Korpus <i>LB</i>	67
4.1.1 Tvorba a využití korpusu <i>LB</i>	70
4.2 Existující anglicismy	73
4.2.1 Metody a postupy.....	73
4.2.2 Závěry	78
4.3 Nové anglicismy	80
4.3.1 Metody a postupy.....	80
4.3.2 Výsledky analýzy	86
4.4 Slovník nových anglicismů.....	91
4.4.1 Úvod	91
4.4.2 Kritéria	91
4.4.2.a Určení minimální frekvence nových anglicismů	94
4.4.2.b Kritéria pro falešné anglicismy	99
4.4.3 Struktura	100
4.4.4 Slovník	102
4.4.5 Závěry	117
 5 Závěr	 119
 Bibliografie	 122
 Riassunto	 130
 Seznam příloh.....	 133

Seznam tabulek

Kapitola 3

Tab. 3/I – Hybridy s <i>killer</i>	60
Tab. 3/II – Další hybridní kompozita s <i>killer</i>	61

Kapitola 4

Tab. 4/I – Četnost článků za den v rubrikách korpusu <i>LB</i>	71
Tab. 4/II – Kvantitativní shrnutí článků v rubrikách za sledované období.....	71
Tab. 4/III – Korpus <i>LB</i>	72
Tab. 4/IV – Absolutní distribuce anglicismů v korpusu <i>LB</i>	74
Tab. 4/V – Distribuce anglicismů <i>bez opakování</i> v rubrikách	76
Tab. 4/VI – Nejfrekventovanější anglicismy v jednotlivých rubrikách	77
Tab. 4/VII – Nejfrekventovanější <i>n</i> -gramy v <i>BNC</i>	82
Tab. 4/VIII – Nejfrekventovanější <i>n</i> -gramy v angličtině	84
Tab. 4/IX – Nejfrekventovanější <i>n</i> -gramy v angličtině – shrnutí	85
Tab. 4/X – Ukázka konkordance z programu <i>WordSmith Concord</i>	88
Tab. 4/XI – Pravopisná shoda anglicismu s italským slovem	88
Tab. 4/XII – Distribuce všech nových anglicismů <i>bez opakování</i> v rubrikách	89
Tab. 4/XIII – <i>Hapax legomena</i> v korpusu <i>LB</i>	92
Tab. 4/XIV – Anglicismy se dvěma výskyty v korpusu <i>LB</i>	94
Tab. 4/XV – Frekvence doložených anglicismů v korpusu <i>LB</i>	95
Tab. 4/XVI – Anglicismy s frekvencí vyšší než 100	97
Tab. 4/XVII – Distribuce nových anglicismů <i>bez opakování</i> v rubrikách	117

1 Úvod

Předkládaná práce má tři hlavní témata. Nejprve se zabývá obecným postavením angličtiny jako globálního jazyka. V dalších dvou částech práce se autor zamýšlí nad fenoménem kontaktů jazyků a jazykových interferencí z pohledu současné, zvláště italské lingvistiky a především provádí kvantitativní a kvalitativní analýzu korpusu sestaveného pro potřeby této práce, ve kterém ověřuje východiska z teoretické části práce.

Práce má tři hlavní kapitoly. V kap. 2 analyzujeme důvody, které vedly k rozšíření angličtiny a jejímu současnému postavení ve světě. Tato kapitola se zabývá klady i zápory anglického jazyka z hlediska jeho globálnosti. Po obecné analýze angličtiny jako univerzálního světového jazyka zaměřujeme naši pozornost na evropský kontinent a blíže ukazujeme působení angličtiny na evropské jazyky a zvláště na italštinu, které je věnována samostatná podkapitola. Zabýváme se zvláště obdobím po druhé světové válce, ve kterém se působení angličtiny na italštinu manifestuje nejvýrazněji. První část práce uzavírá kapitola o puristických tendencích a obecném postavení anglicismů v italštině z pohledu současné italské lingvistiky.

V kap. 3 zkoumáme podrobněji fenomén kontaktu jazyků a jazykových interferencí. V souladu se současnými poznatky shrnujeme klasifikaci výpůjček a nově definujeme některé základní pojmy z oblasti kontaktní lingvistiky. Zvláštní pozornost je věnována vývoji definice *anglicismu* a *falešného anglicismu*. Tato část se zabývá také velmi opomíjenou otázkou *frekvence*.

Poslední část práce (kap. 4) obsahuje studii současného stavu vlivu angličtiny na italštinu na pozadí korpusové lingvistiky. Představujeme korpus novinových článků, který autor pro potřeby této práce vytvořil. Je popsána výstavba a tvorba korpusu včetně jeho základních charakteristik a možností a způsobů využití. Korpus byl použit k dvěma základním cílům. Za prvé byl ověřen výskyt doložených anglicismů v existujících slovnících a byly provedeny základní kvantitativní a kvalitativní analýzy těchto anglicismů. Za druhé byl korpus využit k hledání nových anglicismů a nových falešných anglicismů pomocí metody *n*-gramů. Z nalezených nových anglicismů bude podle předem stanovených kritérií vytvořen malý slovník.

Na základě této studie a vzhledem k teoretickým východiskům definovaným v kap. 3 se pokusíme odpovědět na některé základní otázky, které si v průběhu práce klademe. Jedná se především o dosud nejasněné představy o skutečném počtu a typu anglicismů v italštině, o fenoménu falešných anglicismů, o síle vlivu angličtiny na italštinu v současné době.

Vzhledem k hlavnímu tématu této práce – zkoumání anglicismů v italštině z pohledu současné italské lingvistiky – bude použita pokud možno co nejnovější literatura, především italských autorů.

2 Angličtina jako globální jazyk

Anglický jazyk bývá často doprovázen přívlastkem *globální*, *světový* či *univerzální*, bývá označován jako novodobá *lingua franca* nebo se o něm tvrdí, že má dominantní postavení ve světě. Analogicky k ‘franglais/frenglish’, ‘itangliano/italiese’, ‘denglis(c)h’, tj. kombinaci domácího jazyka a angličtiny, byl vytvořen i ‘globish’ označující globální angličtinu ve smyslu zjednodušené varianty angličtiny, kterou primárně používají mluvčí z neanglicky hovořících zemí. Co všechny tyto atributy však doopravdy znamenají? A jak je možné, že angličtinou, kterou v době, kdy Shakespeare sepisoval svá dramata, mluvilo pouze několik málo miliónů mluvčích na Britských ostrovech a mimo Evropu ji nikdo neznal, dnes mluví celý svět a je dokonce považována za nebezpečí pro ostatní jazyky v tom smyslu, že vzrůstající potřeba dobré znalosti angličtiny je na úkor výuky a znalosti jiných velkých jazyků, případně i domácího jazyka?

Důvody jsou v první řadě historické. První velký impuls k šíření angličtiny souvisí s existencí Britského impéria, které představovalo největší impérium v lidských dějinách. Na přelomu 19. a 20. století, tj. v době svého největšího rozmachu, mělo Spojené království pod kontrolou téměř třetinu světa a na ovládaných územích šířilo svou politiku, ekonomiku, průmysl, technologii, obchod a samozřejmě i svůj jazyk. A právě šíření jazyka do britských kolonií a dominií bylo základem pro pozdější dominantní roli angličtiny v celosvětovém měřítku.

Po druhé světové válce se Britské impérium rozpadlo, většina kolonií se osamostatnila a mnoho z nich vstoupilo do Společenství národů, volného svazku Velké Británie a jejích bývalých kolonií. Impérium Spojeného Království vystřídalo „impérium“ její největší kolonie – Spojených států amerických – , které téměř nebyly zasaženy druhou světovou válkou, a proto rychle získaly celosvětovou převahu v politice, ekonomice, technologii, vojenství a s rychlým pokrokem v těchto oblastech logicky docházelo k dalšímu šíření angličtiny. Šíření angličtiny pomohlo i mnoho mezinárodních institucí, které byly zřízeny po druhé světové válce s cílem omezit válečné konflikty a zajistit mezinárodní dialog a hospodářskou pomoc, v čele s OSN¹. Spíše než o vystřídání jednoho impéria druhým by však bylo správnější mluvit o plynulém navázání na Britské impérium a o jeho pokračování. Spojené státy, jako převážně anglicky mluvící země, měly totiž přístup k veškerým dosavadním vědeckým poznatkům, které byly nashromážděny během vlády Britského impéria a pouze na nich dále stavěly a

¹ OSN má 6 oficiálních jazyků (angličtina, arabština, čínština, francouzština, ruština), z nichž angličtina a francouzština jsou tzv. pracovními jazyky, nicméně ve většině orgánů a institucí OSN se používá výhradně angličtina, neboť velká část jich má své sídlo na území Spojených států.

rozvíjely je. S nadsázkou by také bylo možné říci, že Britské impérium bylo vystřídáno impériem anglického jazyka, které se stále rozpíná.

Zatímco do poloviny 20. století byla dominantní britská angličtina, od konce druhé světové války je v souvislosti s americkou hegemonií ve světě rozhodující americká angličtina. V současnosti se odhaduje, že na celém světě je cca 1,8 miliardy mluvčích angličtiny², což zaručuje angličtině dominantní postavení z hlediska celkového počtu mluvčích a nechává za sebou i mandarínskou čínštinu a španělštinu. Nejvyšší počet mluvčích či nejvyšší počet zemí, ve kterých se daným jazykem lze dorozumět, je ale pouze kvantitativním ukazatelem dominance. Skutečnost, že je jazyk *globální*, je třeba podepřít i kvalitativně, tj. doložit jaké funkce má jazyk a zda-li je má v celosvětovém měřítku. Těmito funkcemi se rozumí následující:

- angličtina je nejvíce studovaný cizí jazyk na světě (ESL),
- angličtina se používá jako nejčastější zprostředkující jazyk ve vzdělávání,
- celosvětová preference a prestiž anglického tisku, resp. tisku v angličtině³,
- v angličtině je publikováno nejvíce knih a časopisů, zvláště odborných,
- angličtina je univerzálním jazykem vědy,
- angličtina je hlavním dorozumívacím jazykem ve světě obchodu, financí a průmyslu, neboť pokrok ve vědě je úzce spjat s průmyslovým a technologickým pokrokem,
- v angličtině je uchováno cca 85 % všech vědeckých a technologických informací na světě (Kaplan 2001: 11 – 12),
- angličtina převládá v turismu,
- angličtina je oficiálním jazykem Evropské Unie, Organizace Spojených Národů, Severoatlantické Aliance a mnoha dalších mezinárodních politických,

² Vycházím z Kachruova modelu (srov. Kachru 1986, Graddol 2000). Tradičně jsou mluvčí angličtiny rozdělováni do 3 skupin podle toho, kterou angličtinou mluví na – ENL (*English as a Native Language*), ESL (*English as a Second Language*) a EFL (*English as a Foreign Language*). Tyto skupiny dnes již nejsou čistými skupinami, neboť mnoho mluvčích je na jejich pomezí, resp. dochází k jejich přesunu. Toho si všiml Kachru a zavedl svůj model 3 kruhů, do kterých soustřeďuje všechny výše uvedené skupiny (viz Příloha č. 1 – obr. P1/1.). Kachru znázorňuje kruhy jako 3 soustředěné podmnožiny, které rozděluje na „vnitřní kruh“ (= ENL), „vnější kruh“ (= ESL) a „expandující kruh“ (= EFL). I tento model se ale zdá již nevyhovující a dnešní situaci spíše odpovídá znázornění kruhů jako protínajících se množin vedle sebe (viz Příloha č. 1 – obr. P1/2.), neboť v některých oblastech dochází k přesunu mluvčích z EFL do ESL (Švédsko, Norsko, Nizozemí) a v jiných k přesunu z ESL do ENL (Indie, Filipíny, Malajsie, Singapur).

³ Skutečně mezinárodním deníkem je bezpochyby *International Herald Tribune*, který od svého založení v r. 1887 sídlí stále v Paříži. Přestože je v americkém vlastnictví, svým rozsahem a záběrem je objektivně nadnárodní a rovnoměrně pokrývá celý svět.

ekonomických, sportovních a dalších organizací⁴,

- angličtina je nejrozšířenějším jazykem na Internetu, je v ní vytvořeno nejvíce webových stránek⁵ a taktéž je v angličtině psána většina softwarových aplikací (tyto programy často nemají domácí lokalizaci).

Na základě uvedených funkcí angličtiny je, spíše než o *dominanci*, vhodnější hovořit o *globálnosti* angličtiny, resp. přiřadit angličtině přívlastek *lingua franca*. Správnost tohoto tvrzení dokládá i Crystal (1997: 2), který říká, že „[a] language achieves a genuinely global status when it develops a special role that is recognized in every country.“⁶ A jsou to právě výše zmíněné funkce, které jsou uznávány v každé zemi. Pojem dominance může být totiž zavádějící a odpůrci angličtiny ho záměrně používají jako synonymum nadřazenosti angličtiny nad ostatními jazyky, resp. nadřazenosti Spojených států nad zbytkem světa. Obávají se, že angličtina jako *lingua franca* nefunguje pouze jako univerzální globální dorozumívací jazyk, ale slouží zároveň i k šíření americké kultury a amerických myšlenek, které chápou jako ohrožení národní suverenity svých zemí. Argumentují také faktem, že šíření angličtiny do neanglicky mluvících zemí a nutnost její dobré znalosti s sebou nese velmi vysoké náklady na její výuku, výukové materiály, překlady a tlumočení apod. na úkor výuky jiných jazyků, potažmo kvalitní výuky domácího jazyka (viz také kap. 5).

Takové obavy se však zdají být liché, neboť všechny jazyky si jsou ze své podstaty rovné a angličtina není o nic „kvalitnější“ než francouzština či italština. Konspirační teorie podezřívající British Council z úmyslného šíření angličtiny jsou neopodstatněné, neboť stejnou konspirační činnost by pak musely provádět *Goethe Institute*, *Instituto Cervantes*, *Istituto Italiano di Cultura*, *Institut Français* a *Alliance Française* apod. Za šíření jazyka není

⁴ Jak bylo naznačeno již v pozn. č. 1, mezinárodní i evropské instituce mají několik oficiálních, resp. pracovních jazyků právě proto, aby byla zachována jazyková diverzita. EU má přímo ve svém programu (srov. nařízení *COM(2003) 449*) zakotven ideální požadavek, aby každý občan EU znal kromě své mateřštiny ještě dva další unijní jazyky. V samotné EU jsou však oficiální jazyky zároveň i pracovními jazyky a vzhledem k obrovské administrativní zátěži je zřejmé, který jazyk se bude z praktických důvodů používat majoritně. Skutečnost je proto taková, že v samotné EU se angličtina postupně stává výlučným pracovním jazykem a jak naznačuje Phillipson nejenom názvem své knihy *English-only for Europe?* (srov. 2003), je vysoce pravděpodobné, že se angličtina v budoucnu stane jediným jednacím jazykem evropských institucí.

⁵ Podle statistik *Internet World Stats* z června 2008 (dostupné na <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>) používá Internet v současné době 1 463 632 361 lidí, tj. cca 22 % celé světové populace. Z toho nejvíce uživatelů používá pro komunikaci angličtinu (29,4 %). Na dalších místech je čínština (18,9 %) a španělština (8,5 %). Nejvíce uživatelů je v Asii (39,5 %), dále v Evropě (26,3 %) a Severní Americe (17 %). Největší penetrace, tj. kolik procent celkové populace země používá Internet, je však v Severní Americe (73,6 %), dále v Austrálii a Oceánii (59,5 %) a na třetím místě je Evropa (48,1 %). Spodní hranice počtu webových stránek vytvořených v angličtině se odhaduje na 65 % a uvažuje se, že horní hranice nepřekročí hodnotu 85 % vzhledem k prostoru, který zaujímají další jazyky.

⁶ Symbol odstavce „¶“ bude od této chvíle dále označovat překlad autora. ¶ „jazyk dosáhne skutečně globálního statutu tehdy, když získá speciální funkci, která je uznávána v každé zemi.“

odpovědný samotný jazyk, nýbrž jednotlivci, instituce a organizace, které ho používají. Tyto obavy dobře shrnuje Kaplan:

„People talk about the “dominance” of English [...], but the language does not have a will of its own to become dominant, and there is nothing in the natural characteristics of English or of English speakers which would make it inevitable that English should become *the* world language.” (Kaplan, 2001: 17).⁷

V dnešní době navíc *globální* angličtinu již nelze asociovat čistě s americkou či britskou angličtinou. Jak dokládá Crystal, „the English language ceased to be the sole possession of the English some time ago.“ (Crystal, 1997: 130).⁸ Anglickým jazykem se mluví po celém světě a jelikož jazyk je ze své podstaty dynamický a v průběhu času dochází k jeho změně a vývoji, i angličtina má dnes mnoho variet. Tradiční dělení na ENL, ESL a EFL (viz pozn. č. 2) se dnes zdá být již nevyhovující a překonané a to ze dvou důvodů. Na jedné straně stojí velké množství samostatných variet angličtiny, tzv. nových angličtin, které vznikají především v oblastech, kde angličtina dosud byla ve funkci ESL, příp. i ve funkci oficiálního jazyka, ale kontaktem s místním substrátem vzniká zcela nová varieta angličtiny, např. v Indii, Singapuru, afrických zemích, Karibiku, Pákistánu, Malajsii apod. Druhým důvodem je Internet, masová média, zkracování vzdáleností a následný vysoký transfer osob po světě. Uvedené faktory přispívají k vzniku zcela nové variety, kterou představuje právě *globální* angličtina ve smyslu *lingua franca*⁹.

Tato mezinárodní angličtina nemá žádná psaná pravidla a je otázkou, zda-li by bylo účelné a možné ji kodifikovat. Graddol (2000: 56) zdůrazňuje, že nehledě na to, jaký model (britský, americký, místní varieta) se v konkrétní zemi vyučuje a používá, gramatika i klíčová slovní zásoba se téměř všude učí stejné. Pravděpodobný budoucí scénář vidí v koexistenci jednotlivých standardů a bude na mluvčích rozhodnout se, zda-li se řídit britskou, americkou či místní varietou angličtiny. To potvrzuje i Mioni, který dodává, že v současné době je již „[...] accettata l'idea che lo standard dell'inglese sia policentrico [...]“. (Mioni, 2005: 176).¹⁰

⁷ ¶ „Lidé hovoří o “dominanci” angličtiny [...], ale jazyk nemá vlastní vůli, aby se stal dominantním, a v přirozených vlastnostech angličtiny nebo anglických mluvčích není nic, co by nevyhnutelně způsobilo, že se angličtina stane *oním* světovým jazykem.“

⁸ ¶ „anglický jazyk přestal být ve výlučném vlastnictví Angličanů již před nějakou dobou.“

⁹ Oproti Kachruovu modelu 3 kruhů (viz pozn. č. 2 a Příloha č. 1) vznikají nové modely, které do svého středu již nekladou ENL nýbrž právě novou *globální* angličtinu, kterou označují jako *World Standard English* (srov. McArthur 2001) nebo *International English* (srov. Mondiano 1999).

¹⁰ ¶ „[...] přijata myšlenka, že standard angličtiny bude polycentrický [...].“

Mezinárodní angličtina je zvláště důležitá ve vědě, kde je základním jednacím jazykem. V přírodních vědách probíhá komunikace téměř výlučně v angličtině. Odlišná situace je v humanitních vědách, které jsou mnohem více spjaty s jazykem. De Swaan upozorňuje na dvojí aspekt. Za prvé, přírodní vědy jsou z velké části experimentální na rozdíl od společenských věd, které jsou komparativní a historické. Za druhé, společenské vědy „are so closely and intensely tied to language because human beings are their subjects. Social scientists therefore must deal from the outset with language more intensely and more intimately than natural scientists, whose objects of inquiry do not speak” (de Swaan, 2001: 77).¹¹ De Swaan tím naráží na skutečnost, že mnoho pojmů společenských věd je tak bytostně spjato s konkrétním jazykem, že při jejich překladu, resp. přímé formulaci v angličtině jako cizím jazyce je nutné použít opisu a dochází k sémantickým ztrátám.

Faktem zůstává, že angličtina je dominantním jazykem vědy. Každý vědec, který touží po mezinárodním uznání, resp. průmyslové aplikaci svého výzkumu, je doslova nucený publikovat v angličtině a zároveň i prezentovat své výsledky na konferencích v anglickém jazyce. Tento celosvětový trend má ale i negativní dopad. Ukazuje se, že nutnost komunikace v angličtině s sebou nese zároveň i závislost na anglicky psaných textech (články, výukové materiály, citace) a zaujatost vůči textům psaným v jiných jazycích do té míry, že neanglické texty jsou „practically ignored or even voluntarily discarded“ (Haarmann, Holman 2001: 237).¹² To platí zvláště o prestižních časopisech a sbornících, které jsou téměř bez výjimky britské či americké a vyžadují příspěvky právě v angličtině, a to na vysoké jazykové úrovni. Nepsaná povinnost vědců publikovat, tradičně vyjadřována úslovím ‘publish or perish’, zůstává stejná, ale v současném kontextu se jako mnohem vhodnější jeví úsloví ‘publish in English or perish’.

Vědci publikují samozřejmě i v národním jazyce, ale takové publikace jsou již při své kompilaci směřovány do domácího prostředí a jejich adresátem je domácí publikum, případně publikum v okolních státech, kde je znalost daného jazyka rozšířená, např. publikace ve francouzštině (a jiných románských jazycích) jsou přístupné širokému okruhu zájemců ve frankofonních zemích a zemích, kde se mluví románskými jazyky.¹³

Stručným shrnutím problematiky angličtiny jako globálního jazyka jsem chtěl ukázat na alespoň základní aspekty tohoto fenoménu. V další části práce se budeme blíže zabývat

¹¹ ¶ „jsou tak úzce a intenzivně spjaty s jazykem, protože lidské bytosti jsou jejich předmětem. Vědci, zabývající se společenskými vědami, se musí proto od počátku zabývat jazykem mnohem intenzivně a mnohem intimněji než vědci přírodních věd, jejichž předmět zkoumání nemluví.“

¹² ¶ „téměř ignorovány nebo dokonce záměrně vyřazovány.“

¹³ Viz také str. 22 – situace v Belgii.

vlivem angličtiny na evropské jazyky a především na italštinu, a proto jsem považoval za vhodné ukázat na začátku práce, jak silné postavení má dnes angličtina v celosvětovém měřítku.

2.1 Vliv angličtiny na evropské jazyky

Díky průkopnické práci Manfreda Görlacha (srov. zejména 2001, 2002a, 2002b, 2003) lze vidět působení angličtiny na evropské jazyky z velmi širokého pohledu a zpracované s velkou důkladností, smyslem pro detail a systematičností. Vliv angličtiny na jednotlivé vybrané evropské jazyky lze detailněji zkoumat ve výše zmíněných publikacích. V následujících odstavcích se omezíme pouze na ty projevy vlivu angličtiny v evropském jazykovém prostředí, které jsou společné zkoumaným jazykům¹⁴ a ve kterých se jazyky naopak liší.

Většina ze zkoumaných jazyků byla v kontaktu s angličtinou již v minulosti (němčina, holandština, francouzština). Tento kontakt spočíval např. ve společném obchodě, diplomatických stycích, válečných konfliktech mezi zeměmi, velkou roli hrála také průmyslová revoluce v Anglii apod. Mnoho výpůjček z této doby však již vyšlo z úzu nebo jsou natolik asimilovány v domácím jazyce, že u nich již není evidentní anglický původ.

Anglické výpůjčky byly velmi často nepřímo zprostředkovávány jinými jazyky, např. francouzštinou (románské jazyky), němčinou (rumunština, ruština, chorvatština), dánštinou (islandština), švédštinou (finština), ale i italštinou (albánština, řečtina). Někdy došlo i k zprostředkování přes více jazyků – francouzština/němčina → ruština → bulharština.

Teprve od konce druhé světové války a zvláště od 70. – 90. let nastává téměř nekontrolovatelný přímý příliv slov z angličtiny do všech evropských jazyků, který souvisí s dominantní rolí Spojených států amerických ve světě. Rozlišit, zda-li výpůjčka pochází z britské či americké angličtiny, je téměř nemožné. Obecně lze pouze konstatovat, že anglické výpůjčky do první poloviny 20. století pochází spíše z Británie, zatímco od druhé poloviny 20. století se dominantním dárcovským jazykem stává americká angličtina.

Silný vliv francouzštiny jako zprostředkujícího jazyka se dnes stále dominantně projevuje např. v nizozemštině, konkrétně ve Flandrech. Anglicismy jsou zde málo oblíbené a často se vyslovují francouzsky. Na zbytku území Nizozemska jsou anglicismy však četné a vyslovují se korektně anglicky.

¹⁴ srov. Görlach 2001, 2002 - islandština, norština, holandština, němčina, polština, ruština, chorvatština, bulharština, francouzština, italština, španělština, rumunština, finština, maďarština, albánština, řečtina.

Intenzivní příliv anglicismů vyvolává samozřejmě i puristické tendence (viz dále kap. 2.1.1). Vzniká mnoho oficiálních i neoficiálních institucí, často s vládní podporou, které se snaží regulovat vliv angličtiny na domácí jazyk, tu více úspěšně, tu méně úspěšně. Důvody úspěchů i nezdarů těchto institucí v jednotlivých zemích dobře shrnuje Battarbee v případě finštiny:

„[...] it is the language community which ultimately collectively opts for a solution: ‘A word either becomes absorbed into the Finnish language, or it doesn’t; it’s the users who decide.’” (Battarbee, 2002: 266).¹⁵

Proto např. v severských jazycích, zvláště ve finštině a islandštině, ve kterých je obecná znalost angličtiny i její přítomnost v každodenním životě největší v Evropě, je anglicismů nejméně ze všech zkoumaných jazyků. Anglicismy se zde používají pouze v neformálním styku a v hovorové mluvě, zatímco ve formálním styku a v psaném projevu se používají výlučně domácí výrazy či neologismy. I v oblasti počítačů, techniky, telekomunikací, které jsou zpravidla nejvíce zasažené anglicismy, disponuje právě finština téměř výlučně původní domácí slovní zásobou. V případě finštiny souvisí lexikální soběstačnost se snahou o státní suverenitu, nezávislost a s historickým vymezením se vůči Rusku a Švédsku. V případě islandštiny (i finštiny) jde skutečně o věrný a na dodržování tradic založený vztah obyvatelstva Islandu ke svému rodnému jazyku.

K přílivu anglických slov je ve většině zemí zaujímán neutrální postoj. Zvláště v oblasti počítačů a techniky jsou anglicismy chápány jako nutnost, která usnadňuje a zároveň urychluje vzájemné porozumění na mezinárodní úrovni.

Vliv angličtiny se v přijímajícím jazyce nejčastěji projevuje ve formě lexikálních výpůjček, které v současné době mají převážně formu neadaptovaných anglicismů. Ve vysoce flexivních jazycích (např. islandštině) se část výpůjček přizpůsobuje morfologicky, foneticky i pravopisně systému domácího jazyka. Fonetické přizpůsobení v různé míře je ostatně společné všem zkoumaným jazykům, i když pro současnou dobu je typická tendence přibližovat domácí výslovnost anglicismů korektní anglické/americké výslovnosti a to jak u nových anglicismů, tak i už doložených anglicismů. Hlavním důvodem je všudypřítomnost mluvené angličtiny v médiích. Hyperkorektnost je však chápána jako nežádoucí.

¹⁵ ¶ „je to vždy jazyková komunita, která si nakonec kolektivně zvolí řešení: ‘Slovo se buď vstřebá do finštiny nebo ne; jsou to mluvčí, kdo rozhodnou.’“

Vliv angličtiny se manifestuje ale i v jiných ohledech. Např. v norštině se velká obliba angličtiny projevuje užíváním písmen *c, q, w, x* a *z* v norských slovech, přestože tato písmena nejsou součástí norské abecedy. Mnoho neanglických cizích výpůjček je chápáno jako anglicismy a je vyslovováno anglicky a anglický pravidelný plurál (*-s*) začíná být produktivní i u norských slov navzdory tomu, že plurál v norštině se tvoří zcela jinak.

V nizozemštině jsou vedle přímých výpůjček velmi oblíbené a časté kompozitní hybridy, kde jednu část tvoří právě anglické slovo.

V některých jazycích (rumunština, španělština) existuje anglický výraz i jeho zdomácnělá varianta. Rozdíl mezi nimi je sémantický a sociolingvistický. Originální tvar se používá ve formálním kontextu, zatímco domácí adaptace je typická např. pro neformální úzus, slang a často má žertovné konotace. V rumunštině je např. většina anglických sloves-výpůjček přiřazena do první konjugační třídy. Pokud je sloveso přiřazeno do čtvrté třídy, je pocíťováno jako žertovné.

Vedle přímých výpůjček vytváří každý jazyk vlastní ekvivalenty pro anglicismus, často ve formě (částečných) kalků, opisů, vlastních neologismů, sémantických výpůjček a ve všech jazycích se objevují rovněž falešné anglicismy (viz kap. 3.4).

Anglicismy jsou zpravidla omezeny na oblast terminologie, hovorový mluvený styl a novinový styl. V určité míře je však najdeme ve všech oblastech lidského konání. V některých jazycích (nizozemština) jsou veškeré inovace, byť neamerického původu, vyjadřovány výlučně anglickými slovy.

V chorvatské literatuře se např. anglická slova používají za účelem vyvolání cizokrajné atmosféry. Překladaelé anglických děl zde často některé výrazy nepřekládají, aby tak ukázali, že se děj odehrává v anglicky mluvící zemi.

V jazycích, které používají azbuku (ruština, bulharština) lze vysledovat větší integraci anglicismů. Většina anglicismů je zde transliterována (na základě výslovnosti či pravopisu) a do jisté míry tak dojde k potlačení jejich anglického původu, což přispívá k lepšímu začlenění do domácího lexika.

V moderní řečtině, která používá řeckou abecedu, je naproti tomu velmi populární ponechávat anglicismy psané latinkou, zvláště v tisku, televizi, populárních i odborných časopisech.

Příliv anglicismů bude pokračovat i nadále, především v oblasti odborné terminologie a s rostoucí potřebou komunikace na mezinárodní úrovni je nutno tento fakt akceptovat a přizpůsobit se mu, spíše než se snažit o sporné legislativní zásahy do jazyka. Sám Görlach

dodává, že úbytek anglicismů nelze předpokládat, neboť se neobjeví žádné významné a relevantní faktory, které by mohly stávající situaci změnit jako např.:

- a) saturation because all the lexical gaps have been filled;
- b) a dramatic reorientation of cultural, economic, or political life;
- c) linguistic purism including legislation. (Görlach, 2001: 32).¹⁶

Na krátkém shrnutí jsme si ukázali, že kontakt angličtiny s evropskými jazyky má určité projevy společné všem jazykům, ale díky vzájemné odlišnosti jednotlivých jazyků a jejich jazykovým specifikům se v každém z nich vliv angličtiny projevuje ještě jinak.

2.2 Vliv angličtiny na italštinu

Tato práce si klade za cíl výzkum současného stavu vlivu angličtiny na italštinu, a proto se v této části omezíme pouze na období, ve kterém angličtina dominantně ovlivňuje italštinu, tj. období po druhé světové válce¹⁷ a především na současnou dobu.

Pro pochopení silného vlivu angličtiny, ve 20. století z velké části americké, je nutné se ale krátce vrátit ještě před druhou světovou válku. Jak zdůrazňuje Pulcini (1997a), prvním silným impulsem, který významně zprostředkoval znalost angličtiny v Itálii, byla emigrace. Na počátku 20. století emigrovalo z Itálie do Ameriky ročně několik stovek tisíců Italů za vidinou lepšího života. Představy Ameriky jako zaslíbené země se však brzy rozplynuly a sen vystřídala realita každodenní tvrdé práce, ubohé postavení a nedůstojné životní podmínky imigrantů, které tvrdě kontrastovaly s bohatými vrstvami americké společnosti. Tyto dvě kontradiktorní představy o Americe přetrvávaly v kolektivní italské paměti až do druhého válečného konfliktu.

Pro období fašismu (1922 – 1945) je typickým pojmem *soběstačnost*, která se projevovala jak v oblasti ekonomiky, tj. např. zákazem dovozu výrobků od „nepřátelských“ států, tak i v politice a samozřejmě i v jazyce. Jazykové ochranářství se projevovalo nejen zákazem používání cizích jazyků (vedle angličtiny i francouzštiny) v reklamních nápisech, názvech obchodů, úřední korespondenci apod., ale bylo namířené i proti vlastním italským dialektům a minoritním jazykům.

¹⁶ ¶ a) saturace, protože všechny lexikální mezery byly již zaplněny; b) dramatické přeorientování kulturního, ekonomického nebo politického života; c) lingvistický purismus včetně legislativy.

¹⁷ Pro bližší informace o vlivu angličtiny na italštinu v předcházejících obdobích a stoletích srov. např. Cartago 1994, Cortelazzo 1986, De Mauro 1963, Messeri 1954, 1955 a 1957, Raffaelli 1983, Rando 1970, Zolli 1995.

Konec druhé světové války a poválečné roky jsou poznamenány jasným obratem ke Spojeným státům americkým, které dominují v hospodářství, politice, technice i v životním stylu a dochází k postupné amerikanizaci západoevropských zemí, včetně Itálie. Angličtina jasně vytlačuje a nahrazuje francouzštinu, která byla dosud hlavním zdrojem výpůjček a americký způsob života prostupuje všechny sféry života. Vznikají supermarkety, komerční televizní stanice a postupně přibývají fast foody, mrakodrapy, jednorázové zboží a Coca-Cola se dá koupit i v nejzapadlejší sicilské vesničce.

S popularitou amerického způsobu života roste i popularita a četnost anglicismů. V období let 1945 – 1997 bylo více než 82,5 % všech cizích výrazů, které se dostaly do italštiny, anglického původu (Sabatini – Coletti, 2005). Pravděpodobně bychom nenašli odvětví, které by alespoň v minimální míře nebylo anglicismy zasaženo.

Prestiž a oblíbenost anglických výpůjček v italštině je vedle jejich americké provenience dána i jazykovými faktory. Mnoho anglicismů je etymologicky příbuzných či podobných s italskými slovy (latinské či řecké základy, přechod přes francouzštinu); anglické výrazy jsou pohodlné pro svou krátkost, sémantickou jednoznačnost, možnosti skládání a to vše je činí přitažlivými pro masová média. Nejvíce zasažené jsou tradičně mikrojazyky vědeckých oborů, jazyk informačních technologií, ekonomika, politika, lékařství a masová média. I přesto je podíl anglicismů na celkovém lexiku minimální. Podle nejobsáhlejšího italského slovníku – 7-svazkového *Grande Dizionario Italiano dell'Uso* (De Mauro, 2000b) – tvoří anglicismy pouze 2,2 % celkového italského lexika. V běžné mluvě je incidence anglicismů ještě mnohem nižší, odhaduje se na 0,2 %.

2.1.1 Purismus

Tato čísla ale stále nepřesvědčí řadu lingvistů o tom, že angličtina nepředstavuje bezprostřední nebezpečí pro domácí jazyk.

Puristické tendence mají v italském prostředí svou tradici. Jejich počátek lze snadno vystopovat do 19. století, kdy se Itálie snažila sjednotit jak po politické stránce, což se podařilo v roce 1861, tak i po jazykové stránce. Jazykové sjednocení celého poloostrova bylo mnohem složitější, neboť Itálie je vzhledem ke své rozloze zemí s největším počtem dialektů a minoritních jazyků a jazyková unifikace trvá v podstatě dodnes. Zákaz veškerých cizích slov a jazykových inovací plynule přešel z období *risorgimenta* do fašistické éry, kde po nástupu Mussoliniho k moci došlo k jeho vystupňování. Anglická, francouzská a jiná slova byla nahrazována italskými ekvivalenty, z nichž některé byly spíše směšné (*quisibevere* = *bar*,

giuoco della racchetta = tennis, *fiorellare* = flirtare, *giovannottiera* = *garçonnièr*), jiné se naopak ujaly (*doppiaggio* = dubbing, *cartoni animati* = cartoons). Pád fašistického režimu a otevřenost Západu s sebou přinesly i otevřenost vůči angličtině a anglicismům.

Puristické tendence či hlasy ozývající se proti anglicismům jsou ale přítomné i v současné době. Za hlavního představitele proudu anglo-skepticismu lze označit Castellaniho, který diagnostikuje italštinu a shledává jasné symptomy 'morbus anglicus', o kterých hovoří ve svém stejnojmenném článku. Požaduje, aby veškeré výpůjčky byly přizpůsobovány italštině, jinak ji ohrožují:

„[...] gli anglo-americanismi non adattati minacciano le strutture stesse della lingua e provocano il diffondersi d'un senso d'incertezza che è lungi dall'essere salutare. [...] i prestiti debbono esser subordinati al sistema che li accoglie, debbono trasformarsi secondo le leggi di quel sistema. [...] per l'italiano tale capacità costante di trasformare i materiali stranieri nella sua propria sostanza è una necessità assoluta.

„[...] Ma bisogna intervenire, e bisogna farlo sia individualmente, sia nella scuola, sia attraverso i mezzi d'informazione e gli organi ufficiali.“ (Castellani, 1987: 140, 153).¹⁸

Castellani požaduje také zřízení oficiálních orgánů, tj. oficiálních institucí, které by regulovaly cizí výrazy v domácím jazyce, jak tomu je např. ve Francii nebo Španělsku (*Académie française* – viz také pozn. č. 26, *Real Academia*). V Itálii však podobná normativní instituce neexistuje. Její roli supluje *Accademia della Crusca* a přední lingvisté, jejichž návrhy ale, na rozdíl od výše zmíněných institucí, mají pouze doporučující povahu.

Giovanardi zpochybňuje Castellaniho návrh adaptovat veškeré anglické výpůjčky, neboť jde o zpátečnický krok, nicméně sám také upozorňuje na přemíru anglicismů:

„[...] La proposta di Castellani (adattare sempre e comunque tutti gli anglicismi), seppure coraggiosa e anticonformista, presenta a nostro parere [...] punti deboli.

¹⁸ ¶ „[...] neadaptované anglo-amerikanismy ohrožují vlastní struktury jazyka a vyvolávají šíření pocitu nejistoty, který je vzdálený zdravému bytí. [...] výpůjčky musí být podřízeny systému, který je přijímá, musí se transformovat dle jazykových zákonů daného systému. [...] pro italštinu je tato schopnost transformovat cizí materiál ve vlastní absolutní nezbytností.

„[...] Je však potřeba zasáhnout, a je nezbytné činit tak individuálně, ve škole, prostřednictvím informačních prostředků a oficiálních orgánů.“

[...] l'accettazione delle parole inglesi (o, più correttamente, anglo-americane) dovrebbe limitarsi a qualche decina.“ (Giovanardi, 2003: 18-19).¹⁹

Největším problémem v současnosti ale není ani přemíra anglicismů (viz statistiky z De Mauro, 2000b výše), ani nutnost přizpůsobovat výpůjčky systému přijímajícího jazyka. Mnoho lingvistů si stěžuje na údajnou lenost novinářů, kteří používají anglická slova zcela záměrně a účelově, čímž je zároveň vědomě či nevědomě uvádí do všeobecného úzu (v mnoha případech jde navíc o falešné anglicismy – viz dále kap. 3.4), ale kritika padá i do vlastních řad. I odborníci totiž upřednostňují cizí výrazy před italskými ekvivalenty, které jsou často několikrát delší a obvykle nedostatečně vystihují podstatu své anglické předlohy. Svou roli zde hraje i čas, neboť nové objekty spolu zpravidla nesou i své označení, které se okamžitě nabízí. Italský ekvivalent je naproti tomu nutné teprve vymyslet a je nutné, aby se uchytil. Tuto kritiku shrnuje D'Achille:

„Le difficoltà di comprensione e anche quelle di pronuncia di una parte non certo trascurabile della popolazione dovrebbero insomma indurre gli addetti ai lavori (e in particolare i giornalisti) a uno sforzo di adattare e di tradurre le nuove parole inglesi che vengono introdotte nel lessico italiano, o almeno di spiegarne più spesso il significato.“ (D'Achille, 2003: 70).²⁰

Většina italských lingvistů však k anglicismům zaujímá neutrální postoj a chápe je naopak jako oživení italského lexika, resp. součást přirozené evoluce jazyka. V tom se shodují Pulcini s Beccariou:

„In general Italian academics have maintained a neutral, unbiased attitude toward the spread of English. Language borrowing has been approached scientifically and, on the whole, judged to be a sign of the vitality of a language rather than a pathology.“ (Pulcini, 1997a: 81).²¹

¹⁹ ¶ „[...] Přestože Castellaniho návrh (přizpůsobovat vždy a v podstatě všechny anglicismy) je odvážný a antikonformní, má dle našeho názoru [...] slabá místa. [...] přijímání anglických slov (nebo, přesněji řečeno anglo-amerických) by se mělo omezit na několik desítek.“

²⁰ ¶ „Nesnáze s pochopením a rovněž s výslovností u rozhodně nezanedbatelné části populace by měly přimět odborníky (a zvláště novináře) ke snaze přizpůsobit a překládat nová anglická slova, která přicházejí do italského lexika, nebo alespoň častěji vysvětlovat jejich význam.“

²¹ ¶ „Italští akademici obecně zaujímají neutrální, nezaujatý postoj vůči rozšiřování angličtiny. K jazykovému půjčování si se přistupuje vědecky a je chápáno jako znak vitality jazyka spíše než patologie.“

„Non vive nel museo. Vive per le strade, nelle accademie e nei porti di mare, nei libri e nelle canzoni, nel mercato rionale e nel congresso scientifico. [...] La lingua non è un fatto immutabile, una trincea da difendere ad ogni costo. [...] L'inglobare nuove parole è segno di vitalità, non di patologia.“ (Beccaria, 2000).²²

Příliv nových slov chápe pozitivně i Bombi (2005: 7, 8), která definuje současnou italštinu jako 'jazyk v pohybu', který se vyznačuje právě přejímáním cizích výrazů, které vedle obohacování vlastní italské slovní zásoby má za následek i inovaci stávajících výrazových prostředků. Nelze si nevšimnout neologismů, které se nejprve objeví v konkrétních mikrojazycích odborných odvětví a z nich se pak různými kanály dostávají do běžné mluvy. Bombi zdůrazňuje, že „[...] una lingua per essere vitale deve 'stare al passo con i tempi' e innovarsi pur nella scia della tradizione.“ (Bombi, 2005: 8).²³

Myšlenku 'národní očisty' zavrhuje ostatně nejen samotní italští lingvisté. Podle Čermáka je taková myšlenka „[...] v zásadě jak směšná, tak nemožná [...]“ (Čermák, 2004: 61) a dodává, že „z historie není doloženo, že by se nějaký jazyk „přemírou“ přítomnosti výpůjček zhroutil nebo vážně „poškodil“. Nejrozšířenější jazyk světa angličtina, který vyniká obrovským množstvím cizostí, výpůjček, se jimi stále obohacuje a naopak prosperuje.“ (Čermák, 2004: 78). Černý potvrzuje, že „všechny snahy o umělé zásahy do jazyka [mají] mizivou naději na úspěch. (Černý, 1998: 33).

Obavy z toho, že by angličtina mohla ohrozit domácí jazyk, nesdílí ani představitelé jiných menších evropských zemí, např. Belgie. Willemyns tvrdí, že „[t]he advance of English cannot possibly be stopped. Therefore, measures to enforce its position are as unnecessary as countermeasures are doomed to fail.“ (Willemyns, 2001: 341).²⁴ Ve Vlámku i Valonsku se na univerzitách na všech úrovních vyučuje téměř výhradně holandsky, resp. francouzsky a angličtina slouží především jako jazyk vědy, a to navíc pouze tehdy, když jsou publikace adresovány zahraničnímu obecenstvu, příp. do zahraničních periodik. V ostatních případech se používají národní jazyky.

V Itálii v současné době jasně převažují neutrální až otevřené postoje vůči vlivu angličtiny na domácí jazyk. Vztah italských mluvčích k anglicismům lze označit za tolerantní až lhostejný, což souvisí i s neexistujícími autoritativními či normativními zásahy ze strany

²² ¶ „Nežije v muzeu. Žije na ulicích, ve školách a v námořních přístavech, v knihách a v písních, na tržišti na předměstí a na vědeckém kongresu. [...] Jazyk není neměnnou skutečností, zákopem, který je nutno bránit za každou cenu. [...] Přijímání nových slov je výrazem životaschopnosti, ne umírání.“

²³ ¶ „[...] aby byl jazyk životaschopný, musí 'držet krok s dobou' a v souladu se svou tradicí se inovovat.“

²⁴ ¶ „[p]okrok angličtiny v podstatě nelze zastavit. Opatření k prosazení jejího postavení jsou stejně zbytečná jako jsou protiopatření odsouzena k nezdaru.“

oficiálních institucí. Z oficiálních míst dostáváme naopak zcela opačné signály, které svědčí o velmi pozitivním vztahu k anglicismům, např. názvy ministerstev (*ministero del welfare*) či mnoha různých úřadů (*authority per l'energia, authority per i servizi pubblici, authority per le telecomunicazioni* apod.). Lze ostatně předpokládat, že ochrannářské zásahy by byly jak neproveditelné, tak i nežádoucí, neboť italští mluvčí jsou tradičně více spjatí se svými regiony a dialekty než s Itálií jako zemí a s italštinou jako národním jazykem.²⁵

Italštinu můžeme tedy definovat jako demokratický či extrovertní jazyk na rozdíl od francouzštiny, španělštiny či němčiny tradičně označovaných jako introvertní, kde oficiální instituce přímo či nepřímo regulují cizí vlivy na domácí jazyk. Je však otázkou, zda-li tyto jazyky můžeme dnes stále ještě považovat za introvertní, neboť i v přísně regulované francouzštině je při zběžném pohledu na denní tisk zřejmé, že angličtina zde hraje nemalou roli. Stejně tvrzení platí i o němčině, která se dnes jeví jako velmi otevřená vůči angličtině. Tento trend je zvláště patrný v dabingu u amerických filmů a seriálů a analogicky u domácích německých televizních seriálů, které jsou doslova prosyceny anglicismy. Vše pak pouze nachází svůj odraz v běžné mluvě. Zcela jiná situace je u některých jazyků ve skandinávských zemích. Ve Skandinávii je znalost angličtiny na nejvyšší úrovni v celé Evropě a bylo by tedy logické předpokládat, že i počet anglicismů zde bude nejvyšší. Opak je ale pravdou. V těchto zemích je velmi silné tradiční jazykové cítění a navzdory všudypřítomné angličtině (televizní programy, preference zahraničního tisku, upřednostňování titulků před dabingem²⁶), je zde počet anglicismů velmi malý a angličtina je regulována minimálně.

Demokratičnost a otevřenost italštiny má i své historické důvody. Samotný italský jazyk nevznikl imperativním nařízením, ale postupným vývojem a kodifikací toskáňštiny jako základu národního jazyka. Sjednocení po jazykové stránce se navíc odehrálo před politickým sjednocením celého poloostrova a v okamžiku uzákonování oficiálního jazyka se pouze administrativně potvrdila italština, která již určitou dobu fungovala jako společný dorozumívací jazyk. Italština jako demokratický jazyk se vyvíjí v přirozeném kontaktu

²⁵ Antonelli (srov. 2007: 26-31) potvrzuje, že role dialektů v současné italské společnosti má rostoucí tendenci. Hovořit dialektem je výrazem sebedůvěry a příslušnosti k určité místní komunitě. Poslední oficiální statistiky (srov. ISTAT, 2007) dokládají, že třetina Italů používá doma (32,5 %) či mezi přáteli (32,8 %) kombinaci italštiny a dialektu.

²⁶ Tato tvrzení jasně potvrzují nedávno zveřejněné statistiky z Evropské Unie: pouze 37 % Evropanů preferuje originální znění u zahraničních filmů a programů a většina (56 %) by upřednostnila dabing. Pokud se podíváme přímo na oblast Skandinávie, tak vidíme, že 94 % Švédů a Dánů a 93 % Finů dává přednost filmům v originálním znění s titulky v národních jazycích. Opačná situace je ve střední Evropě, kde většina Maďarů (84 %), Čechů (78 %), Rakušanů a Němců (76 %) je proti titulkování zahraničních programů a vyžaduje dabing. Tomu odpovídá i běžná praxe v Evropě, kdy v severských zemích (ale i např. v Řecku) je používání titulků zcela běžné, zatímco jinde v Evropě je silná tendence dabovat zahraniční filmy a programy. (*Europeans and their Languages*, 2006: 60).

s ostatními jazyky. Nezdá se, že by neexistující oficiální jazykový dohled měl za následek „zhoršování“ italštiny. Efekt je spíše opačný, jak je zřejmé z výše uvedených citací. Současný obraz italštiny je pouze výrazem italské společnosti. To však nelze říci např. o Francii, kde byla francouzština imperativně stanovena zákonem a zároveň bylo povinně nařízeno její užívání v oficiálních dokumentech, reklamách, pracovištích, obchodních dokumentech a komunikaci, školách financovaných státem apod. Normativní a kodifikovaná povaha francouzštiny vyvolává dnes stále více problémů²⁷, nařízení o jejím povinném užívání je stále více nedodržováno a také pokutováno, podobně jako v Itálii za vlády Mussoliniho, kdy bylo používání cizích výrazů sankcionováno až do výše 5000 lir, případně šesti měsíci vězení.

²⁷ *Loi Toubon*, tj. ‘zákon z 4. srpna 1994 vztahující se k používání francouzského jazyka’ je oním normativním aktem, který předepisuje povinné používání francouzštiny. Zákon nese jméno po svém předkladateli, kterým byl Jacques Toubon, tehdejší ministr kultury. Tento akt si kladl za cíl ochranu francouzského jazyka před jakýmkoliv cizími jazykovými vlivy, resp. zajištění používání francouzštiny v těch oblastech, kde jí silně konkurovaly jiné jazyky, tedy v naprosté většině případů angličtina. S nadsázkou můžeme říci, že zákon usiloval i o větší pofrancouzštění francouzské společnosti, např. zavedl povinnost hrát v rádiích alespoň 40 % skladeb z francouzské produkce. Toubonův zákon se snažil především vymýtit, resp. nahradit veškeré existující anglicismy francouzskými výrazy a zavést tuto politiku i do budoucna. Hledání vhodných ekvivalentů má na starost *Académie française*. Její návrhy nemají ale právní závaznost a často jsou kritizovány i samotnou vládou. Některé výrazy se ujaly, např. *ordinateur* (*computer*) či *logiciel* (*software*), ale jiné zůstaly zapomenuty (*vacancelle* pro *weekend*).

Hledání a zavádění vlastních francouzských výrazů má dvojí aspekt. Prvním je rozhodně snaha vymýtit anglicismy. Tuto snahu francouzští zákonodárci ospravedlňují nutností používat ve francouzštině francouzská slova, tj. i v odborné terminologii, která je ale v souvislosti s pokrokem vědy, prvotně vytvářena v angličtině a mnoho jazyků ji pouze přebírá. Francouzská urputná jazyková inovace je ale také kopírováním angličtiny, ač to na první pohled nemusí být zřejmé. Angličtina jako dominantní jazyk vědy disponuje zároveň neširší uživatelskou základnou a tudíž největším potenciálem vlastního jazykového rozvoje, zvláště v oblasti vědy. Je tedy logické, že ostatní jazyky se s angličtinou snaží držet krok a vymýšlejí vlastní terminologii.

Loi Toubon má však řadu nedostatků. V první řadě odporuje samotné francouzské ústavě, jak shledal francouzský ústavní soud krátce po publikaci zákona. *Conseil constitutionnel* ve svém rozhodnutí 94-345 DC píše, že řada ustanovení zákona odporuje jak francouzské ústavě (právo svobodného podnikání, právo svobody slova), tak *Déclaration des Droits de l'homme et du citoyen* z 26. srpna 1789 (právo svobodně vyjadřovat své myšlenky a názory) a mnoho ustanovení Toubonova zákona bylo proto zrušeno.

Toubonův zákon je také v rozporu s *Evropskou Chartou regionálních či menšinových jazyků*, kterou Francie sice podepsala, ale jako jedna z mála zemí ji dosud neratifikovala. *Chartu* totiž není možné implementovat do francouzského práva, neboť odporuje francouzské ústavě, která byla v r. 1992 doplněna a nyní v druhém článku říká, že „[l]a langue de la République est le français.“ ¶ „[j]azykem Republiky je francouzština.“ Dochází tak ke kuriózní situaci, neboť ratifikace *Charty* je v současné době jednou z podmínek vstupu do EU. Pokud by tedy Francie žádala dnes o vstup, byla by pravděpodobně odmítnuta. V případě Francie navíc mluvíme o zhruba 75 menšinových jazycích, které v současné době nemají oficiální status.

Navzdory situaci v jiných jazycích, kde o novém pojmenování nového objektu zpravidla rozhodují mluvčí, rozhodla Francie, že do tohoto procesu budou vstupovat i vládní instituce. Zákon je přes všechny vyjmenované rozpory a včetně silné nevole v samotné francouzské společnosti, velmi přísně uplatňován. Známý je případ americké společnosti GE Medical Systems, která musela zaplatit pokutu ve výši přesahující EUR 500.000,- za to, že své francouzské dceřiné společnosti poskytovala technickou dokumentaci a software pouze v angličtině.

Debata kolem kontroverzního *Loi Toubon*, resp. sporu francouzštiny s angličtinou, je mnohem širší a složitější a jak lze vidět, vedle jazykových aspektů má i právní (a další) aspekty a dopady a vystačila by na samostatnou práci, nicméně pro potřeby této práce se omezíme na uvedené krátké shrnutí problematiky.

Obecně platí, že jazyk je přirozeným a dynamickým jevem a je především na jeho mluvčích, jak se bude vyvíjet. Pouhé vystavení se jinému jazyku, byť jde o angličtinu jako nejdůležitější a nejprestižnější jazyk současnosti, samo o sobě nemá za následek zhoršení domácího jazyka přemírou výpůjček. Veškeré puristické snahy a postoje jsou proto krátkozraké, povrchní a často nepodložené. V současné italštině je fenomén anglicismu přijímán bez jakýchkoliv předsudků. Tomu odpovídá i poměrně velký počet anglicismů v italských slovnících. Počet reálně používaných anglicismů je však, jak uvidíme dále (srov. kap. 4.2), (nejen) v italštině velmi malý a povětšinou omezený na mikrojazyky specifických odvětví.

3 Kontakt jazyků a jazyková interference

Při vzájemném kontaktu dvou jazyků a v obecnější rovině dvou jazykových systémů dochází především k obohacování slovní zásoby. Slovní zásoba každého jazyka je stratifikována, tj. je tvořena několika základními složkami.

„Lo strato nativo è quello «centrale» di una data lingua, quello non nativo definisce gli strati «periferici» che spesso riflettono le vicende storiche, i «contatti» che la lingua in questione ha o ha avuto con altri sistemi linguistici.“
(Graffi, 2003: 153).²⁸

Podobně chápeme slovní zásobu i v českém prostředí. Definujeme základ slovní zásoby, tj. **jádro**, které „tvoří slova neodvozená, sémanticky základní, stylově neutrální, produktivní, frekventovaná“ a **okrajové vrstvy**, do kterých spadají „slova zastarávající, knižní, neologismy apod.“ (Karlík, 2002: 244) a také výpůjčky a kalky.

Kontakt jazyků, jazykové interference a jejich projevy z hlediska zařazení do slovní zásoby spadají do okrajové vrstvy. Čím užší jsou kontakty a vzájemné vztahy mezi dvěma zeměmi, tím intenzivnější bude i vzájemné ovlivňování dvou jazyků. To však neplatí absolutně vzhledem k možnosti existence oficiálních orgánů, které se snaží normativně a často kontraproduktivně regulovat a minimalizovat dopady cizího jazyka na národní jazyk. V menší míře je pak možné vystopovat vlivy i v oblasti fonetiky, sémantiky, příp. zřídka dokonce i syntaxe. Obohacování slovní zásoby není vždy ve prospěch domácího jazyka. Vedle přirozeného procesu přejímání, kdy se z cizího jazyka s novým objektem importuje i jeho označení, je mnoho přejatých výrazů redundantních, neboť označují věci, pro které zde již označení existuje (*prestiti di lusso* – viz také kap. 4.4.2). Je zde také velká skupina „falešných přátel“ (*falsi amici*), tedy výrazů, které se shodují ve formě, ale nikoliv ve významu.

V minulosti byly vzájemné styky mezi dvěma zeměmi převážně písemné a omezené na obchodní, politické či kulturní vztahy a většina výpůjček přecházela z darujícího jazyka do jazyka přijímajícího psanou cestou. S rozvojem komunikace a zvláště komunikačních a informačních technologií však dnes většina přejatých výrazů přechází ústní cestou.

²⁸ ¶ „Rodná vrsta je «centrální» pro daný jazyk, zatímco ostatní vrstvy definujeme jako «periferní», neboť často odrážejí historické události, «kontakty», který má nebo měl daný jazyk s jinými jazykovými systémy.“

Tento faktor – tj. zda-li výpůjčka pronikla z angličtiny do italštiny v psané podobě či ústně – rozhoduje o její výslovnosti a často také o pravopisu. Slova, která pronikla prostřednictvím písemného kanálu, si zpravidla ponechávají svou původní výslovnost, např. *tunnel* I ['tunnel] x A ['tʌnl] na rozdíl od současných výpůjček, jejichž výslovnost se díky jejich častému výskytu v hromadných sdělovacích prostředcích velmi blíží, samozřejmě za použití italského fonetického repertoáru, originální anglické výslovnosti, např. *push-up* I [puʃ'ap] x A ['puʃʌp] a nikoliv [puʃ'up].

Jak už bylo zmíněno výše (srov. kap. 2.1), prestiž anglického jazyka je natolik určující, že u některých dřívějších anglických výpůjček dochází ke změně, resp. přiblížení jejich výslovnosti korektnímu anglickému/americkému modelu. Jako anglicismy jsou pocíťovány a vyslovovány také některé výpůjčky z jiných jazyků. To dokládá Antonelli:

„Il fascino della pronuncia inglese è tale che questa viene estesa ogni tanto anche a parole che inglesi non sono.“ (Antonelli, 2007: 16).²⁹

V této kapitole se nyní pokusíme vymezit několik základních pojmů – míšení jazyků, kontakt jazyků, jazyková interference a jazyková výpůjčka.

Starší generace lingvistů používala pro označení fenoménu přejímání, včetně jeho výsledku, výraz, který se z anglického originálu *mixture* obvykle překládá jako *míšení* (např. Čermák, 2004: 61). Pro tuto potřebu se termín *míšení* neujal, neboť převzetí prvků z jednoho jazyka a jejich začlenění do jazyka druhého znamená pouze změnu toho druhého, nikoli míšení obou. Míšení implikuje vytvoření něčeho zcela nového a zároveň zánik obou ustavujících složek (Brožovský, 2005: 15).

Termín *míšení* může mít proto své místo v populárním výkladu tohoto problému, ale v odborné diskusi je nahrazen výrazem *prejímání* (Haugen, 1972: 79-80). Procesem míšení rozumíme dnes jazykovou konvergenci na rozdíl od jazykové divergence, tedy takový způsob vývoje jazyka, který je odlišný od vývoje *jazyků v kontaktu* (Čermák, 2004: 60-61). Tento další fenomén vysvětluje Čermák následujícím způsobem:

²⁹ ¶ „Působ anglické výslovnosti je tak silný, že čas od času jsou anglicky vyslovovány i slova, která však anglická nejsou.“

„Jazyky ve vzájemném kontaktu se však můžou vzájemným stykem také jen ovlivňovat a navzájem v některých rysech připodobňovat, a svou identitu si přitom zachovat; [...]“ (Čermák, 2004: 61)

Jazyková interference a *jazyková výpůjčka* jsou na první pohled jednoznačné termíny, jejichž dvojznačnost se projeví až při pokusu o jejich přesné vymezení.

Gusmani sám zmiňuje nejasnosti ohledně významové jednoznačnosti některých základních termínů v oblasti přejímání a jazykovou interferenci, resp. výpůjčku definuje poměrně široce:

„[...] dovremmo chiamare prestito qualsiasi fenomeno d'interferenza, connesso cioè col contatto e col reciproco influsso di lingue diverse, ove per 'lingue' si dovrebbe intendere non solo quelle letterarie, nazionali e così via, ma anche quelle individuali, proprie di ciascun parlante. Infatti l'arricchimento di una qualsiasi tradizione linguistica sotto l'influsso di un'altra costituisce un caso di prestito: e quindi, a ben guardare, tutto il patrimonio di cui si compone una lingua individuale è dovuto a prestito, in quanto è stato appreso attraverso l'imitazione di un'altra lingua individuale (quella dei genitori, dei compagni di giochi ecc.).“ (Gusmani, 1986: 9).³⁰

Z definice vyplývá, že Gusmani nerozlišuje mezi jazykovou interferencí a výpůjčkou v úzkém slova smyslu, tj. každým takovým případem, kdy domácí jazyk používá a přijme za svůj jazykový rys, který již existuje v jiném jazyce a který nemá obdobu v domácím jazyce.

Podle Gusmaniho je povaha obou fenoménů – jazykové interference i výpůjčky – stejná (Gusmani, 1986: 32).

Naproti tomu Weinreich (1968: 3, 7-8) považuje oddělení obou jevů za samozřejmé a nezbytné. Jazyková interference jako nadřazený obecný fenomén se podle něj projevuje příklady odchylek od norem jednoho či druhého jazyka, např. neadekvátností daného lexika v kulturním prostředí, ve kterém se kontakt dvou jazyků uskutečňuje. Jazyková výpůjčka není podle Weinreicha ničím jiným než přidavkem do domácího lexika a výsledkem, resp. jedním

³⁰ ¶ „[...] výpůjčkou bychom měli nazývat každý fenomén interference, spojený s kontaktem nebo se vzájemným ovlivňováním různých jazyků, kde 'jazyky' se rozumí nejen jazyky literární, národní atd., ale také jazyky individuální, vlastní každému mluvčímu. Obohacení jakékoliv jazykové tradice prostřednictvím vlivu jiné tradice vytváří v podstatě případ výpůjčky: a tudíž, při bližším pohledu, celé dědictví, kterým je tvořen jeden individuální jazyk je důsledkem výpůjčky, protože bylo získáno prostřednictvím napodobování jiného individuálního jazyka (jazyka rodičů, kamarádů atd.).“

ze základních projevů procesu interference na úrovni *langue*. Další typy interferencí vznikají v oblasti fonetiky, morfologie a sémantiky.

Z obecného pohledu představuje *interference* praktickou realizaci *kontaktu* jazyků na úrovni jednotlivců i společnosti. Samotný fakt, že jazyky jsou v kontaktu, je pouze základním předpokladem a prostorem, ve kterém teprve dochází k interferencím.

Jazykovou interferenci tedy obecně definujeme jako projev kontaktu mezi jazyky. Interference jako vzájemné ovlivňování se může projevovat v dárcovském i přijímajícím jazyce, a to v oblasti pravopisu, fonetiky, morfologie, syntaxe a lexika.

Proces přejímání, jazykových interferencí na všech úrovních jazyka, jazykových výpůjček a obecně kontaktu jazyků tvoří svébytnou oblast výzkumu, která měla dříve různá označení (srov. Gusmani, 1986, 1989 – *interlinguistica*, *interferenza linguistica*), později se ale vytvořil termín *kontaktní* (méně *kontakťová*) *lingvistika* (něm. *Kontaktlinguistik*, angl. *contact linguistics*, fran. *linguistique de contact*), odvozený od názvu průkopnického díla U. Weinreicha – *Languages in Contact* z roku 1953. V italštině se používá obdobný výraz – *linguistica del contatto*.

3.1 Synchronní vs. diachronní hledisko

Na proces jazykových interferencí lze pohlížet z hlediska synchronního či diachronního. Synchronní přístup představuje zkoumání výpůjček, jejich kvantity i kvality, v konkrétním časovém okamžiku. K tomu Haugen dodává:

„Borrowing [...] is strictly a process and not a state.“ (Haugen, 1950: 213).³¹

A na jiném místě ještě:

„[...] borrowing is a historical process and therefore to be identified only by historical methods. This means a comparison between earlier and later states of a given language, to detect possible innovations; and thereupon a comparison of the innovations discovered with possible models in other languages. This double comparison is a corollary of our definition of borrowing; its application requires a

³¹ ¶ „Půjčování si je, přísně vzato, procesem, nikoliv stavem [...]“

knowledge of earlier states of the language, as well as of whatever languages may conceivably have exerted the influences in question.“ (Haugen, 1950: 227).³²

Haugen jasně kritizuje synchronní přístup a tvrdí, že studium interferencí je historický proces a nikoliv daný stav, a výpůjčky by proto měly být studovány diachronně.

V průběhu doby se totiž cizí výrazy mohou přizpůsobit systému přijímajícího jazyka a stát se nedílnou součástí jeho lexika. Typickými příklady jsou italské *treno* či *bistecca*. Dnes již nikoho nenapadne hledat v těchto výrazech anglický původ, tj. *train*, resp. *beefsteak* (srov. Brožovský, 2005: 15). Výpůjčky si mohou stejně tak zachovat svou původní podobu, příp. mohou vyjít z úzu či být nahrazeny domácími výrazy.

Pulcini (srov. kap. 3.3.1.d) i Görlach (srov. kap. 3.3.1.c) považují za důležitá obě hlediska. Při tvorbě svých slovníků zohledňují především synchronní hledisko, ale přihlížejí i k diachronní perspektivě a do hesláře zahrnují i dávno doložené anglicismy pod podmínkou, že se dnes běžně používají.

V následující části práce se budeme zabývat vývojem vlivu angličtiny na italštinu, tedy jazykovými interferencemi a jejich základními projevy (anglicismus, falešný anglicismus, falešní přátelé) z diachronního hlediska, tj. budeme zkoumat jak se v průběhu doby tyto jevy vyvíjí a jak se mění jejich definice. V další části práce (kap. 4) zaměříme svou pozornost na synchronní hledisko a s pomocí sestaveného korpusu budeme ověřovat platnost některých tvrzení.

3.2 Jazyková výpůjčka

Výrazem *jazyková výpůjčka* (řidčeji *přejímka*) rozumíme lexikální, fonetické, morfologické, sémantické i syntaktické použití dárce jazyka A v kontextu přijímajícího jazyka B. Jazyková výpůjčka je výsledkem jazykového kontaktu dvou různých jazyků, resp. kulturního kontaktu dvou zemí v širším slova smyslu.

O výpůjčce mluvíme tehdy, pokud se napodobování cizího jazyka v domácím jazyce týká především jeho vnějšího aspektu, tj. *signifiant*. Výpůjčka je výsledkem velmi přesné nápodoby, jelikož kromě významu cizího modelu (*signifié*) reprodukuje více či méně věrně i

³² „[...] půjčování si je historický proces, a měl by proto být zkoumán historickými metodami. To znamená srovnání mezi dřívějším a pozdějším stavem daného jazyka, aby bylo možné odhalit případné inovace; a následně provést srovnání inovací s možnými modely v jiných jazycích. Toto dvojité srovnání je důsledkem naší definice půjčování si; jeho aplikace vyžaduje znalost dřívějších fází jazyka, stejně jako znalost toho, které jazyky mohly případně způsobit tyto vlivy.“

jeho externí formu (*signifiant*). Pokud se imituje pouze struktura výpůjčky, její sémantika a/nebo *signifié*, pak hovoříme o kalku. (Gusmani, 1989: 89-90).

Samotné označení pojmu výpůjčky v italštině – *prestito* – je dvojznačné. Jak podotýká Orioles, „*prestito* sarà un dispositivo ambiguo potendo fungere ora da *nomen actionis*, e indicare dunque un processo, ora da *nomen rei*, ed evocare in tal caso il risultato di quel processo.“ (Orioles, 2002: 161-186).³³ V jiných jazycích jsou proces přejímání i samotná výpůjčka terminologicky rozlišeny, např. v němčině (*Entlehnung/Lehnwort*), v angličtině (*borrowing/loanword*) či ve francouzštině (*emprunt/mot emprunté* nebo *mot d'emprunt*). Orioles ukazuje, že i v italštině se kdysi (17. – 19. století) používal specifický výraz pro přejímání – *prendere in/a prestito* –, ale od 30. let 20. století se definitivně ustálilo *prestito* zahrnující v sobě oba významy.

Rozdělení na výpůjčky a kalky lze nahlédnout i podle míry, do jaké je výraz přizpůsobený systému přijímajícího jazyka. Pokud je replika úplně nebo téměř shodná s modelem, tj. cizí výraz je v domácím jazyce reprodukován³⁴ úplně nebo téměř stejně jako ve zdrojovém jazyce, můžeme říci, že cizí slovo bylo *importováno*, jinými slovy jde o *přímou výpůjčku* (*prestito diretto*). Naopak, pokud je replika odlišná od modelu, tj. cizí slovo nebylo reprodukováno zcela přesně v přijímajícím jazyce, resp. bylo částečně či úplně nahrazeno (substituováno) domácími prvky, mluvíme o nepřímé výpůjčce nebo o kalku (*prestito indiretto, calco*).

Často dochází k fenoménům *substitute*³⁵ a *importu* najednou, např. z hlediska morfologie může být replika identická s modelem, ale v oblasti fonologie dojde k substituci cizích fonémů domácími fonémy.

Také Haugen (1950: 212-214) chápe pojmy *substitute* a *importu* jako typy přejímání a rozlišuje je podle toho, zda-li by rodilý mluvčí byl v replice schopný rozeznat anglický model

³³ „*prestito* je dvojznačné zařízení, které může jednou zastávat funkci *nomen actionis*, a označovat tak proces, a podruhé funguje jako *nomen rei*, a v tom případě evokuje výsledek takového procesu.“

³⁴ Používám výraz „reprodukovat“ v souladu s Haugenem, který na základě svých tří premis (srov. Haugen, 1950: 212) definuje přejímání jako „[...] the attempted reproduction in one language of patterns previously found in another.“ „[...] pokus o reprodukci vzorů z jiného jazyka v dalším jazyce.“

³⁵ Klajn (1972: 21-22) upřednostňuje používat místo *substitute* výraz *naturalizace*, příp. *integrace*. Substituci podle něj nelze použít na všechny případy interference, zvláště ne co se týče oblasti sémantiky. Ve fonetice a morfologii je zcela v pořádku mluvit o substituci fonémů a morfémů. Pokud např. anglicismus vyjde z úzu a nahradí ho domácí výraz, jde o substituci. Pokud je ale anglicismus dále integrován do italštiny, tj. je poitalštěn, nejde již o substituci, ale o naturalizaci.

(import) či nikoliv (substitute). Substitute může být poté kompletní (*loanshifts*), částečná (*loanblends*) nebo žádná (*loanwords*).

A právě *loanwords* čili neadaptované výpůjčky, které dnes tvoří nejčastější typ anglicismu, jsou předmětem našeho výzkumu.

Fenoménem substitute a importu se zabývá i Filipović (srov. Brožovský, 2005: 28-29). Substituci a import chápe jako dva základní jazykové zákony, kterými se řídí proces přejímání. Za nejdůležitější považuje právě substituci, kterou rozumí nahrazení prvků darujícího jazyka odpovídajícími prvky jazyka přijímajícího. Import ve smyslu přílivu prvků darujícího jazyka do jazyka přijímajícího je např. z hlediska fonetiky i pravopisu ve vztahu angličtina-italština zanedbatelný. Jedinou významnou změnou, kterou lze v tomto směru zaznamenat, je větší příliv slov končících na jednu či dvě souhlásky, např. *weekend*, *album*, *show*, *western*, *black-out*, *killer*.

3.2.1 Rozdělení výpůjček

3.2.1.a Lexikální a nelexikální výpůjčky

Výpůjčky lze rozdělit na **lexikální** a **nelexikální**. Druhou jmenovanou skupinu tvoří výpůjčky, u kterých vliv angličtiny není ihned zřejmý, jelikož se realizuje později a předmětem jeho realizace nejsou významové jednotky, nýbrž nižší jazykové jednotky jako např. morfémy a fonémy.

Klajn (1972: 9) s Gusmanim (1989: 105) shodně tvrdí, že lexikální výpůjčky předcházejí nelexikálním výpůjčkám. Gusmani dokonce označuje nelexikální výpůjčky za 'výpůjčku druhého řádu'. Nejde totiž o výpůjčky, které by byly přímým důsledkem interference, ale jedná se spíše o proces indukce, kdy se nelexikální výpůjčky odvozují v průběhu času od předchozích lexikálních výpůjček.

Patří sem **pravopisná výpůjčka** (*prestito ortografico*), kdy se v italštině používají písmena a znaky typické pro angličtinu, např. *x*, *y*, *z*, zvláště ve vlastních jménech.

Další nelexikální výpůjčkou je **fonetická výpůjčka** (*prestito fonetico*), která představuje obohacení domácího jazyka o nové cizí fonémy dárcovského jazyka především vlivem neadaptovaných výpůjček. Anglické fonémy mají buď svůj protějšek v italštině, případně se dva stejné fonémy liší v několika málo distinktivních rysech anebo dojde k nejčastějšímu případu, kdy anglické fonémy nemají žádné shodné italské protějšky. V takovém případě jsou anglické fonémy nahrazeny nejbližšími domácími italskými fonémy.

Tento případ nazývá Gusmani (1986: 37) automatickým přizpůsobením (*adattamento automatico*).

Morfologická výpůjčka (*prestito morfologico*) spočívá v uvedení cizích morfémů do domácího jazyka. Cizí morfém se může stát produktivním, jako v případě mnoha sufixů – např. na základě výpůjček *barbiere*, *portiere* (< franc. *barbier*, *portier*) se vytvořily autonomní italské deriváty *giardiniere*, *gondoliere* apod.

V neposlední řadě **syntaktická/frazální výpůjčka** (*prestito sintattico/frasale*) zahrnuje syntaktické modely dárcovského jazyka, které jsou napodobovány v přijímajícím jazyce, např. *non c'è problema* (< *no problem*), *fai-da-te* (< *do-it-yourself*) nebo *giorno dopo giorno* (< *day after day*). Tato kategorie je však velmi problematická a diskutabilní (srov. Brožovský, 2005: 43-44). Někteří lingvisté označují tento typ výpůjček za „[...]calchi basati su strutture complesse [...]“ (Coco, 2003: 43).³⁶

Všechny tyto typy výpůjček, jak již bylo řečeno i výše a jak potvrzují i někteří lingvisté (Klajn, 1972: 10), jsou velmi řídké a představují zanedbatelnou část vlivu anglického jazyka na italštinu. Nejvýznamnější část vlivu, který jeden jazyk vyvíjí na druhý, v našem případě angličtina na italštinu, spočívá v lexikálních výpůjčkách.

Lexikální výpůjčky, tj. lexémy převzaté z dárcovského jazyka do přijímajícího jazyka, mohou být rozděleny dle různých kritérií. Nejběžnější a nejužívanější je klasifikace dle stupně integrace na:

- 1) **neadaptované integrální výpůjčky** (*prestiti integrali non adattati*),
- 2) **adaptované integrální výpůjčky** (*prestiti integrali adattati*),
- 3) **kalky**.

V naší práci se budeme zabývat především první z tří výše jmenovaných skupin, jelikož neadaptované anglicismy tvoří tradičně, a v dnešní době zvláště, největší procento všech forem, kterými se projevuje vliv angličtiny na italštinu, resp. na většinu evropských jazyků.

Adaptované anglicismy představují výpůjčky, které pronikly do italštiny v minulých stoletích. V této době nebyla u italských mluvčích příliš rozšířena znalost angličtiny ani

³⁶ ¶ „[...] kalky založené na komplexních strukturách[...]“

jiných světových jazyků, a proto zde existovala velmi silná tendence přizpůsobovat každé cizí slovo pravopisným, fonetickým a morfologickým pravidlům italštiny (např. *gol* < *goal*, *sceriffo* < *sheriff*).

O jazykových kalcích mluvíme tehdy, pokud jsou cizí modely (jejich forma a význam, příp. jen význam) reprodukovány pomocí prvků domácího jazyka. Existují následující typy kalků:

- **překladový** – struktura cizího vzoru je (úplně nebo částečně) reprodukována v přijímajícím jazyce (*autogoverno* < *self-government*, *lavaggio del cervello* < *brainwashing*, *grattacielo* < *skyscraper*, *altoparlante* < *loudspeaker*).³⁷

Překladový kalk může být i **částečný**, resp. nemusí doslova reprodukovat svůj cizí model, ale pouze jeho část, např. *gap generazionale* < *generation gap*, *trust di cervelli* < *brain trust*³⁸, příp. může být reprodukce modelu zcela volná (*compagnia aerea* < *airline*).

- **sémantický** – slovo již existující v domácím jazyce přijme nový význam vlivem významu, který má odpovídající slovo v jiném jazyce.

K tomuto fenoménu dochází v důsledku toho, že oba dva výrazy mají již společný jeden význam a/nebo jednu formální podobnost (Dardano, 1996: 253), např.

rovescio < *backhand*, *stella* < *star*.

- **volný** – jedná se o nové slovo, které má nahradit existující cizí výraz; toto slovo nenapodobuje strukturu cizího vzoru, který má nahradit; je vybráno a vytvořeno svobodně dle možností domácí slovní zásoby. Slovo se nevytváří na základě formální či sémantické podobnosti cizímu modelu, ale čistě z domácího jazykového podnětu. Jde v podstatě o běžný neologismus, např. *salto con l'elastico* < *bungee jumping*, *carro armato* < *tank*.

Částečné překladové kalky bývají někdy chybně přiřazovány k hybridům (viz dále kap. 3.2.1.b). Hybridní slova představují útvary, ve kterých se z etymologického hlediska pojí elementy domácího a cizího původu. Rozdíl mezi částečnými překladovými kalky a hybridy

³⁷ Někteří autoři (srov. Bombi 2005) u překladového kalku ještě typologicky rozlišují imperfektní kalky (*calco imperfetto*), tj. ty které nerespektují pořadí konstituujících složek, např. *sviluppo sostenibile* < *sustainable growth* a věrné syntagmatické kalky (*calco sintagmatico fedele*), které přesně kopírují sekvenci modelu, např. *pubbliche relazioni* < *public relations*.

³⁸ Gualdo (2003: 64) označuje takové výrazy přímo jako částečné kalky (*calco parziale*). Coco (2003: 43) je definuje jako kalky-vypůjčky (*calchi-prestiti*). Šlo by také hovořit o polokalku (*mezzo calco*, srov. Brožovský, 2005: 19).

nemusí být na první pohled zcela zřejmý. Hybridy jsou slova autonomně vytvořená italskými mluvčími z domácího a anglického slova, a nelze je proto považovat za skutečné anglicismy. Tyto výrazy nemůžeme zařadit ani do kategorie falešných anglicismů. Naproti tomu u částečných překladových kalků je zřejmá motivace anglickým zdrojovým slovem, a proto do kategorie výpůjček náleží.

Pro potřeby tohoto výzkumu a za účelem přesnějšího vymezení anglicismu (viz dále) si krátce definujeme ještě tyto pojmy: hybridy, internacionalismus, *casuals*, code-switching, falešný anglicismus a falešní přátelé.

3.2.1.b Hybridy

Hybridní slova představují útvary, ve kterých se z etymologického hlediska pojí elementy domácího a cizího původu. V rámci anglicismů v italštině jde nejčastěji o kombinaci italského, latinského či řeckého prvku s anglickým prvkem (např. *baby moda*, *zanzara killer*, *ciclocross*). Tyto výrazy nelze považovat za skutečné anglicismy, jelikož jsou tvořeny i italským prvkem.

Vedle hybridních slovních spojení vzniká v dnešní italštině ale také mnoho hybridů-kompozit pomocí prefixů a sufixů latinského a řeckého původu, které se připojují k anglickým slovům, např. *autogoal*, *minibus*, *antispam*, *minifilm*, *monokini*, *antidoping*. Vlivem angličtiny, kde je tento typ skládání slov velmi rozšířen, se s ním dnes stále více setkáváme nejen v italštině, ale i v ostatních románských jazycích, pro které dříve nebyl dominantní. Z poslední výzkumů navíc vyplývá, že angličtina je nejen „la più “latinizzata e neolatinizzata lingua del mondo non neolatino, ma in molti casi è più attivamente neolatina di lingue geneticamente neolatine” nello sviluppare e utilizzare il lascito del latino.“ (Bombi, 2003: 124).³⁹

Důsledkem rozšířenosti a oblíbenosti takového skládání vzniká mnoho výrazů, které spadají do kategorie falešných anglicismů (viz dále kap. 3.4). Suffixy i prefixy jsou sice latinského a řeckého původu, ale jelikož jsou pevně zakořeněné v angličtině, považujeme takto vytvořená kompozita v jiných jazycích za anglicismy, resp. falešné anglicismy. Výše uvedené prefixy se stávají v současné italštině velice produktivními, jak potvrzuje např. Sabatini (2005, xvi).

³⁹ ¶ „nejvíce “latinizovaným a novolatinizovaným jazykem ze světa ne novolatinských jazyků, ale v mnoha případech je i mnohem aktivněji novolatinská než jazyky geneticky novolatinské” ve vývoji a ve využívání latinského odkazu.“

Shodně se vyjadřuje i Štichauer (2007: 92-93), který tento typ skládání označuje jako ‘neoklasickou kompozici’ a Radimský (2005, 2006), který na základě svého výzkumu prokázal vysokou produktivitu prefixoidů pocházejících z klasických jazyků v současné italštině. Oba lingvisté označují tyto prvky jako *konfixy*. D’Achille, který rovněž nazývá prefixoidy a sufixoidy latinského a řeckého původu *konfixy*, ještě dodává, že „[l]a composizione neoclassica è nata anzitutto nel linguaggio delle scienze, con lo scopo di creare nuovi termini per indicare nuovi referenti.“ (D’Achille, 2003: 138).⁴⁰

3.2.1.c Internacionalismus

Internacionalismy či mezinárodní slova jsou výrazy antického, především latinského a řeckého původu, které mají shodný význam a podobnou formu v různých jazycích. Podobná je i výslovnost a pravopis, takže slova mohou být srozumitelná napříč jazyky.

Slova řeckého a latinského původu bývají někdy označována jako *europeismy*, představující podkategorii nadřazeného termínu internacionalismu (srov. Petralli, 1992).

Internacionalismy se přejímají především v novější době a zpravidla přes angličtinu, jakožto nejsilnější dárcovský jazyk současnosti. Odlišit internacionální slovo od anglicismu je poměrně těžké. Slova sice byla vytvořena na základě latinských, řeckých či jiných prvků, ale mnohá z nich se poprvé objevila v angličtině, odkud se dále šířila do ostatních jazyků.

Mezinárodní slova se podobně jako výpůjčky šíří s novými pojmy a inovacemi, které označují. Nejproduktivnějšími sémantickými oblastmi jsou tradičně oblasti ekonomiky, vědy, informačních (a jiných) technologií (*computer, spam, cybernetics, television*).

Problém nastane, pokud se pokusíme srovnat pojmy *internacionalismu* a *anglicismu*, resp. vymezit rozdíly mezi nimi. Takové srovnání se nabízí. Proces tvorby mezinárodních slov na latinských a řeckých základech zažil svůj největší rozmach zhruba v 18. století. Největší roli zde hrála Francie, jako tradiční zprostředkovatel cizích slov ostatním národům v této době a později v 19. století se přidala Velká Británie a Německo. Dnes však většina výpůjček a rovněž internacionalismů pochází z americké angličtiny. Starší internacionalismy jsou proto již plně integrovány v jednotlivých národních jazycích, čemuž je přizpůsoben i jejich pravopis a výslovnost dle domácích zvyklostí. Tyto výrazy, i přestože mohly vzniknout v angličtině, by proto neměly být považovány za anglicismy.

Zařazení či nezařazení mezinárodních slov do výpůjček lze nahlédnout i z hlediska toho, do které části slovní zásoby jazyka tato slova patří. Např. v italštině bývají učená slova

⁴⁰ ¶ „neoklasická kompozice se zrodila především v jazyce vědy s účelem vytvořit nové termíny pro označování nových referentů.“

latinského a řeckého původu – latinismy a grecismy – u různých autorů zařazována do různých skupin. Jedni je chápou jako součást **latinského jádra**, které zahrnuje více než polovinu italské slovní zásoby⁴¹, druzí je naopak zařazují mezi výpůjčky. Pro zařazení do první skupiny hovoří fakt, že se jedná stále o latinská slova. Nejedná se však o slova mluvené latiny obyvatel římského impéria, nýbrž o slova středověké a pozdější latiny, která si učenci půjčovali z latiny, když jim chybělo vhodné označení pro koncept či předmět v rodící se italštině nebo chtěli své dílo učinit vznešenějším. Tento argument – půjčování si – si však berou druzí autoři a na jeho základě zařazují latinismy a grecismy z čistě lingvistického hlediska do oblasti výpůjček. Dnes ale většinu latinismů i grecismů subsumujeme pod pojem internacionalismu.

Do kategorie anglicismů by měla spadat pouze taková internacionální slova, která si, navzdory své latinské či řecké etymologii, sémantické oblasti vzniku či zprostředkujícího jazyka, dnes stále uchovávají rozpoznatelnou anglickou formu (*computer, teenager, tennis, stress, metro*) a jasnou provenienci z prostředí anglicky mluvící země.

3.2.1.d Casuals

Výrazem *casuals* označujeme cizojazyčné citáty⁴², tedy cizí slova používaná zvláště v novinářském stylu a reklamě za účelem vytvoření stylistického efektu, příp. za účelem lepšího přiblížení cizojazyčné realie čtenářů. Tyto výrazy jsou často v uvozovkách nebo psány kurzívou a někdy bývají doprovázeny i odpovídajícím či alespoň přibližným domácím překladem. Vyskytují se pouze příležitostně.

Gusmani (1986: 89-91) správně upozorňuje na rozdílný charakter výpůjčky a *casuals*. Výpůjčka je dostatečně rozšířená a relativně opodstatněná v domácím jazyce. *Casuals* mají čistě nahodilý a většinou účelový charakter a jako takové se tedy nijak neúčastní procesu jazykové interference (viz výše). Gusmani popírá možnost, že by jediný projev *casuals* mohl konstituovat akt interference.⁴³

Některé cizojazyčné citáty se však v průběhu času výpůjčkami stát mohou, ale v daném lexiku zpravidla představují *hapax legomena* (viz dále kap. 4.4.2).

⁴¹ *Grande dizionario italiano dell'uso*, a cura di Tullio De Mauro, Torino, UTET, 1999.

⁴² Např. Čechová (2000: 84).

⁴³ „[...] non c'è in genere un unico atto d'interferenza compiuto da un singolo parlante in una circostanza isolata.“ ¶ „[...] obecně neexistuje jeden jediný akt interference vykonaný jediným mluvčím v izolovaném případě.“ (Gusmani, 1986: 89).

3.2.1.e Code-switching

Do předchozí kategorie *casuals* by bylo možné zařadit i fenomén *code-switching*, neboť oba dva jevy představují příležitostné používání anglických výrazů.

Střídání kódů jako projev diglosie představuje alternaci, v rozsahu od náhodné po úmyslnou, mezi dvěma jazykovými systémy v průběhu výpovědi. Projevuje se v rámci jedné věty i mezi více větami. Střídání kódů je omezeno na mluvený jazyk a na neformální komunikaci. Předpokladem je, aby zúčastnění mluvčí ovládali oba (či více) jazyky, proto je střídání jazyků typické mezi bilingvními a multilingvními mluvčími, resp. ve společnostech, kde má zvláště angličtina velmi silné postavení.

Mezi fenoménem *code-switching* a anglicismy existuje jasná hranice, neboť mluvčí nepoužívají např. anglická slova nebo věty v jiném jazyce jako výpůjčky s cílem je permanentně integrovat do domácího jazyka. Chtějí jimi vytvořit např. stylistický efekt, používají je s žertovným podtextem či v odborném diskurzu, kdy je v rámci hladké komunikace jednodušší a rychlejší použít anglický výraz než přemýšlet nad domácím ekvivalentem, pokud je adresátový promluvy takový výraz srozumitelný.

3.3 Anglicismus

Anglicismus lze dnes definovat jako slovo nebo frázi, která pochází z angličtiny, ale používá se v jiném jazyce.

V tomto významu hovoříme o anglicismu ale až v době, kdy se stal součástí studia kontaktní lingvistiky. V době předtím výraz *anglicismo*, příp. *anglismo* označoval spíše zvláštnost anglického jazyka a obecněji anglický kulturní rys.

Dnes ho ale všechny slovníky chápou jako jazykovou výpůjčku:

„a word or phrase that is peculiar to British English.” (*NODE*).⁴⁴

„an English word or phrase that is in common use in another language.“
(*LONGMAN*).⁴⁵

Anglicismem se dnes samozřejmě rozumí nejen výpůjčky z britské angličtiny, ale obecně výpůjčky z angličtiny jakékoliv anglicky mluvící země, tedy především ze Spojených

⁴⁴ ¶ „slovo nebo věta, které jsou příznačné pro britskou angličtinu.“

⁴⁵ ¶ „anglické slovo nebo věta, které se běžně používají v jiném jazyce.“

států amerických, Kanady a Austrálie, přičemž poslední dvě varianty angličtiny, tj. kanadská a australská, mají velmi malé zastoupení co se týče přílivu anglicismů do italštiny (např. *dingo* (austr.), *labrador* (kan.)). Naopak americká angličtina dnes převažuje. U kanadských a australských (od 2. pol. 20. stol. i u mnoha anglických) výpůjček lze navíc ve většině případů předpokládat zprostředkování přes americkou angličtinu.

3.3.1 Vývoj definice anglicismu

Nyní se kriticky podíváme na vývoj definice *anglicismu*. Podobně jako výše definované termíny jazykové interference a jazykové výpůjčky byly na první pohled jednoznačné a někteří lingvisté je dokonce ztotožňovali, při bližším pohledu se ukázalo, že oba výrazy je nutné přesně definovat a odlišit jeden od druhého.

Pojem a definice anglicismu jsou rovněž zdánlivě zřejmé, ale pokud se blíže podíváme na to, jak různí lingvisté v různých obdobích definovali tento fenomén, tak zjistíme, že jeho význam a obsah nebyly vždy stejné, resp. stále se vyvíjí. Už Klajn (srov. 1972) při sepisování svého průkopnického díla si všiml, že „l'anglismo in italiano stava cambiando aspetto e al prestito completamente adattato [...] si stava sostituendo il prestito che si potrebbe chiamare integrale, cioè il prestito che, dal punto di vista morfologico, non ha subito alcun tipo di adattamento.“ (Bisetto, 2003: 89).⁴⁶

Pro objasnění toho, co se dnes anglicismem rozumí, se nyní podíváme na čtyři různé definice z různých časových období výzkumu anglicismů.

Ve slovníku Zingarelli (2005) najdeme tuto definici:

anglicismo [fr. *anglicisme*. V. *anglico*; 1765] s. m. • Parola o locuzione propria dell'inglese entrata in un'altra lingua.⁴⁷ SYN. Inglesismo
anglismo [1970] s. m. • (raro) Anglicismo.

Rando (1987) definuje anglicismus v úvodu svého slovníku⁴⁸ takto:

⁴⁶ ¶ „anglicismus v italštině mění vzhled a kompletně přizpůsobenou výpůjčku [...] začíná postupně nahrazovat výpůjčka, kterou lze nazvat integrální, tj. výpůjčku, u které z morfologického hlediska nedošlo k žádnému přizpůsobení.“

⁴⁷ ¶ Slovo nebo fráze vlastní anglickému jazyku, které vstoupily do jiného jazyka.

⁴⁸ Rando, G. 1987. *Dizionario degli anglicismi nell'italiano postunitario*. Firenze: Olschki.

„Per *anglicismo* (specificatamente anglicismo italiano) si intende ogni vocabolo o accezione di vocabolo che sia di origine inglese o che sia giunto nella nostra lingua tramite l'inglese nella varietà britannica e americana ma anche in quelle dell'Australia, del Canada, del Sud Africa.“ (Rando, 1987: xv-xvi).⁴⁹

Görlach (1994) vymezuje anglicismus následujícím způsobem:

„An Anglicism is a word or idiom that is recognizably English in its form (spelling, pronunciation, morphology, or at least one of the three), but is accepted as an item in the vocabulary of the receptor language.“ (Görlach, 1994: 224).⁵⁰

Pulcini (2009, viz dále kap. 3.3.1.d).

Všem definicím je společné pojetí anglicismu jako slova anglického původu, které je, resp. se stalo, součástí domácí slovní zásoby. V otázce formy se ale lingvisté již rozcházejí. Podívejme se nyní blíže na jednotlivé definice.

3.3.1.a Zingarelli

Slovník Zingarelli jsem zařadil na první místo jako nejstarší navzdory tomu, že vydání, které jsme měli k dispozici, je z roku 2005. Domníváme se však, že základní principy inkluze a exkluze slov, přestože v průběhu let doznaly určitých změn, jsou od prvního vydání slovníku z r. 1922 poměrně koherentní a stabilní.

Definice *anglicismu* je, v souladu s účelem a rozsahem slovníku, poměrně stručná. Pro pochopení, co Zingarelli anglicismem přesně rozumí a která slova považuje za anglicismy, je nutné blíže prozkoumat tvorbu slovníkových hesel, především výpůjček.

Z analýzy vyplývá, že slovník používá čistě formální kritérium. Jako anglické slovo, tj. anglicismus (vc. *ingl.* = *voce inglese* (vc. *angloamericana*), příp. *loc. ingl.* = *locuzione inglese*) označuje pouze ta slova, která si ponechávají svoji původní anglickou formu, zatímco veškeré deriváty odkazuje na zdrojové slovo, např.

⁴⁹ ¶ „Anglicismem (zvláště italským anglicismem) se rozumí každé slovo nebo význam slova, které jsou anglického původu nebo které přišly do našeho jazyka prostřednictvím angličtiny britské nebo americké, ale také angličtiny z Austrálie, Kanady, Jižní Afriky.“

⁵⁰ ¶ „Anglicismus je slovo nebo idiom, který je rozpoznatelně anglický ve své formě (pravopis, výslovnost, morfologie, nebo alespoň v jednom ze tří), ale v přijímajícím jazyce je akceptován jako součást slovní zásoby.“

surf [vc. angloamericana, ricavata da *surf-board*, comp. di *surf* ‘frangente, cresta dell’onda’ e *board* ‘asse’ (d’orig. germ.); 1964]

< **surfare** [da *surf*; 1993]

< **surfista** [da *surf*; 1964]

software [vc. ingl., propr. ‘oggetti (*ware*) molli (*soft*)’, in contrapposizione a *hardware* ‘oggetti (duri: *hard*) di un apparato’; 1969]

< **softwarista** [da *software*; 1971]

chat [vc. ingl., propr. ‘chiacchierata’; 1992]

< **chattare** [adatt. del s. ingl. *chat* ‘chiacchierata’; 1995]

Zingarelli jako anglicismy označuje rovněž, s výjimkou *block-notes* a *recordman*, všechny falešné anglicismy (viz dále kap. 3.4), např.

lift [vc. ingl., dal v. to *lift* ‘salire, sollevare’, da una base germ., col sign. di ‘aria’, di etim. incerta; nel sign. 1 è accorc. di *liftboy*; 1908]

footing [vc. ingl., che propr. significa ‘il poggiare il piede (*foot*)’; in Francia ha assunto il sign. corrente anche in italiano; 1936]

beauty case⁵¹ [comp. con le vc. ingl. *beauty* ‘bellezza’ (dal fr. *beauté*) e *case* ‘contenitore, cassetta’ (dall’ant. fr. sett. *casse*); 1960]

loc. sost. m. inv. (pl. ingl. *beauty cases*)⁵²

• Piccola valigia a forma di bauletto atta ad accogliere gli oggetti di toeletta e i prodotti di bellezza necessari per il trucco.

Anglicismem, tak jak ho definuje Zingarelli, rozumíme slovo nebo frázi, které pocházejí z angličtiny, ponechávají si svou původní podobu a ve slovníku jsou v drtivé většině případů doplněny anglickou fonetickou transkripcí. Jedinými výjimkami, které se nám

⁵¹ O popularitě výrazu ‘beauty-case’ svědčí např. i jedna ze stejnojmenných povídek Stefana Benniho.

⁵² V případě falešného anglicismu *beauty case* Zingarelli dokonce uvádí „hypotetický“ plurál v angličtině *beauty cases*. Ani jeden z výrazů neexistuje v angličtině, jde o falešný anglicismus – kompozitum, vytvořený autonomně v italštině z existujících anglických výrazů. V angličtině mu odpovídá: *make-up case*, *toilet kit*, *vanity bag*, *vanity box* apod.

podářilo najít, jsou *film* a *bar*, u kterých transkripce chybí. Zingarelli tyto anglicismy pravděpodobně považuje již za natolik integrované do italštiny, že nepocitřuje potřebu uvádět u nich přesnou anglickou fonetickou transkripci. Celkový počet anglicismů ve slovníku je 3372. Lze odhadnout, že většina z těchto výrazů má omezený úzus, resp. jsou příliš technické, což je ve struktuře hesla vyznačeno zkratkou konkrétního odvětví, do jehož oblasti používáný výraz spadá.

3.3.1.b Gaetano Rando

Rando zahrnuje pod pojem anglicismu „*každé slovo nebo význam slova*“, tj. veškeré výpůjčky adaptované i neadaptované, formální i sémantické kalky a pokud se podíváme do jeho slovníku, tak zjistíme, že anglicismy rozumí dále i hybridy, falešné anglicismy, internacionalismy a dokonce i obchodní značky, zeměpisné názvy apod. Pro Randa není rozhodující forma, ale provenience slova, tj. původ z anglicky mluvících zemí.

V tom spočívá také hlavní slabina slovníku. Rando definuje anglicismus poměrně širokým, dovolil bych si tvrdit, že dokonce i nejširším možným způsobem, tj. zahrnuje pod něj vše, co jakkoliv souvisí s anglicky mluvícími zeměmi, a to jak z hlediska jazykového, tak z hlediska kulturního a vytváří tím v podstatě všeobsahující pojem anglicismu. Tím poněkud znesnadňuje přesné uchopení fenoménu anglicismu včetně jeho samotné definice.

Podívejme se na některé nejzávažnější problémy slovníku:

- jsou použity populární či dialektální výrazy (např. *casimira* pro *cachemire*),
- slovník obsahuje kalky a sémantické výpůjčky, tj. italská slova, která vlivem anglických výrazů přijala nový význam (např. *ricerca di mercato*),
- falešní přátelé (např. *realizzare*),
- slova, která nepronikla do italštiny přímo z angličtiny, ale zprostředkovaně přes francouzštinu (např. *forfeit*, *chance*),
- falešné anglicismy (např. *recordman*),
- je zde mnoho zkratk (např. *GATT*, *NBC*, *OECD*), názvů institucí, obchodních značek, toponym, jejichž výběr je nevyvážený (např. *Casa Bianca* jako oficiální sídlo prezidenta USA je zastoupena, ale *Buckingham Palace* jako sídlo britského panovníka již ve slovníku nenajdeme).

Randův slovník má mnoho nedostatků a mnoho výrazů je v něm nadbytečných. V důsledku toho je jeho pojetí anglicismu velmi široké, v některých ohledech nepřesné a částečně nesystematické. Na druhou stranu musíme velmi ocenit jeho pionýrskou práci, neboť je autorem jednoho z prvních slovníků snažících se zevrubně mapovat jazykový kontakt mezi angličtinou a italštinou. Zajímavé je, že do dnešní doby mnoho dalších slovníků anglicismů, srovnatelných kvalitativně i kvantitativně s Randem, vydáno nebylo.

3.3.1.c Manfred Görlach

Görlachův koncept anglicismu je mnohem striktnější a je založen na čistě formálním kritériu. Podmínka, aby slovo bylo „rozpoznatelně anglické ve své formě“ se může na první pohled zdát jako příliš omezující, ale podívejme se na důvody, které Görlacha vedly k takovému přístupu.

Při kompilaci jeho slovníku – *Dictionary of European Anglicisms* (srov. Brožovský, 2008, dále jako *DEA*) – bylo nezbytné pojem anglicismu redefinovat a přesně vymežit. *DEA* je slovník anglicismů z 16 různých národních evropských jazyků, které spadají do čtyř různých jazykových skupin. Ve většině⁵³ z těchto jazyků pojem anglicismu, stejně jako studie o vlivu angličtiny na národní jazyk, již existovaly, nicméně pro potřeby jednotného slovníku bylo nutné přijít s jednotnou definicí.

Jedním z nejdůležitějších faktorů bylo zaměření slovníku. Görlach se snažil vytvořit slovník, který by nebyl pouhým kvantitativním souborem všech projevů anglicismů od kalků po vysoce technické výrazy, ale jeho záměrem byl *uživatelský* slovník. I proto měl projekt⁵⁴, resp. jeho první část, od začátku pracovní název *A Usage Dictionary of Anglicisms in Selected European Languages* (Görlach, 1994). Görlach se snažil vytvořit slovník, který by reflektoval aktuální úzus anglicismů. Jednou z podmínek bylo proto doložení anglicismu až po druhé světové válce, přičemž středem zájmu byla 90. léta 20. století.

Tím se odlišoval od podobného projektu⁵⁵ v minulosti, v jehož čele stál Rudolf Filipović. Součástí jeho projektu byl také slovník anglicismů – *The Etymological Dictionary of Anglicisms in European Languages*. Na rozdíl od Görlacha pracoval ale Filipović na

⁵³ V některých zemích, např. Albánii, byl až Görlachův projekt impulsem k širšímu a systematictějšímu studiu anglicismů.

⁵⁴ Görlachův projekt zahrnuje celkem 3 svazky (srov. Brožovský, 2008): *A Dictionary of European Anglicisms* (2001) – slovník evropských anglicismů, *English in Europe* (2002a) – doprovodný svazek k *DEA*, obsahující 16 shodně strukturovaných studií od jednotlivých přispěvatelů, které se zabývají vlivem angličtiny na jejich národní jazyky z různých hledisek a *An Annotated Bibliography of European Anglicisms* (2002b) – komentovanou bibliografii pro každý z jazyků zahrnutých do *DEA*.

⁵⁵ srov. Filipović, 1982: 7-13.

etymologickém slovníku, tj. takovém slovníku, který by dokumentoval anglicismy v celém časovém spektru. Görlach se zaměřoval pouze na zachycení současného stavu vlivu angličtiny na evropské jazyky a to především v období let 1980-95 (Görlach, 2003: 9⁵⁶).

Ze slovníku proto vylučuje následující skupiny slov:

- anglické výrazy, které používají bilingvní lidé (*code-switching*), příp. výrazy které jsou v jiných kulturách než anglických používány s jasnou anglickou konotací a tudíž ne ve smyslu anglicismu (např. *public school*),
- internacionalismy, tj. slova řeckého a latinského původu, která jsou chápána jako mezinárodní a nejsou přímo spjata s anglicky mluvícími zeměmi, resp. jejich anglický původ nelze určit podle jejich fonetické či morfologické podoby,
- archaismy,
- příliš technická a málo frekventovaná slova,
- obchodní značky, názvy výrobků, toponyma,
- kalky a domácí ekvivalenty anglicismu jsou zahrnuty na konci každého hesla pouze tehdy, pokud se alespoň v jednom z jazyků anglicismus používá jako neadaptovaná výpůjčka (Görlach, 2003: 101).

Görlachovu definici anglicismu bych označil za velmi pokrokovou a moderní, jelikož plně odpovídá současné době, současným potřebám a současnému chápání tohoto fenoménu, a to i v širším evropském měřítku. Dnes si totiž pod pojmem *anglicismu* představujeme především *neadaptovanou lexikální výpůjčku* a Görlachova definice klade mezi tyto dva pojmy pomyslné rovnítko. V současné době si drtivá většina anglicismů zachovává svou originální podobu a zřídka dochází k jejich morfologické či významné fonetické asimilaci, která byla naopak běžná v minulých stoletích.

Aktuálnost a opodstatněnost takového pojetí anglicismu paradoxně potvrzují tzv. angloskeptici v čele s nedávno zesnulým Arrigem Castellanim, kteří tvrdí, že italština je přeplněná právě neadaptovanými anglicismy a je třeba přikročit k totálnímu poitalšřování všech cizích výrazů domácími ekvivalenty (např. *fubbia* jako složenina *fumo* + *nebbia* pro *smog*).⁵⁷

⁵⁶ Görlach, M. 2003. *English Words Abroad*. Jedná se o pomyslnou čtvrtou část k *DEA*, *EiE* a *ABEA*, ve které Görlach podrobně popisuje výstavbu *DEA*, kritéria pro zahrnování či vylučování anglicismů, tvorbu hesel, problémy při tvorbě slovníku a zamýšlené projekty slovníků galicismů a germanismů.

⁵⁷ Castellaniho úsilí si dokonce vysloužilo specifické označení jako „strukturální purismus“ (srov. Castellani, 1987). Navrhuje poitalšřování anglicismů třemi způsoby: 1) přidáním samohlásek na konec anglicismu, např.

Je zde velká skupina anglicismů, zvláště adaptovaných výpůjček, které byly natolik integrovány⁵⁸ do italštiny, že si je dnes již nikdo, snad s výjimkou lingvistů, nespojí s anglickým původem (viz výše kap. 3.1). Je proto správné tyto výrazy do současných slovníků anglicismů již nezařazovat.

Velkou výhodou *DEA* na rozdíl např. od slovníku Zingarelli i Randa je skutečnost, že u každého lemmatu je velmi přesně uveden stupeň jeho integrace v domácím jazyce. U Zingarelliho i Randa je uvedena pouze oblast, ve které se daný anglicismus používá (např. lékařství, fyzika, ...), ale není již možné si udělat představu o četnosti daného výrazu. Velmi používané výrazy jsou tak na stejné úrovni jako řídce používané výrazy, vysoce odborné výrazy či zastaralé výrazy a nelze je nijak rozlišit. *DEA* (Görlach, 2001: xxiv-xxv) používá velmi pružnou kombinaci čísel a písmen⁵⁹, pomocí kterých u každého výrazu poměrně přesně definuje jeho úzus a styl používání, včetně předpokládaného výhledu do budoucnosti. Díky této stupnici je možné si již udělat představu o četnosti jednotlivých anglicismů, míře jejich integrace v domácím jazyce, jejich úzu a připravované druhé rozšířené vydání slovníku s CD-ROMem přímo umožní takové vyhledávání. Problematikou četnosti anglicismů, kterou lingvisté zabývající se fenoménem anglicismů tak často opomíjejí, se budeme blíže zabývat v kap. 3.3.2 a dále v kap. 4.4.2.

Je patrné, že ústředním pojmem Görlachova projektu je pojem *úzus*:

„[...] I feel that usage should be central to any synchronic investigation intended to capture the fleeting set-up of the presence of English lexis in the various languages sharing in the borrowing process.“ (Görlach, 1994: 231, resp. 2003: 15).⁶⁰

filme (*film*), *bosso* (*boss*), příp. ještě dovnitř slova, např. *compiutere* (*computer*); 2) nahrazení anglicismů existujícími domácími výrazy, např. *barca* (*yacht*), *sfida* (*challenge*) a 3) nahrazení anglicismů italskými neologismy, např. *intrèdima* (*weekend*), *guardabimbi* (*babysitter*).

⁵⁸ Gusmani (1989: 97-98) v této souvislosti mluví o procesu *asimilace* (*assimilazione*), který podle něj má dva aspekty – *aklimatizaci* (*acclimatamento*), která představuje zdomácnění výrazu u mluvčích a *integraci* (*integrazione*), kterou rozumí přizpůsobení výpůjčky pravopisu, fonologii, morfologii a lexiku přijímajícího jazyka. Cizí výrazy, které jsou plně, a zpravidla již po dlouhou dobu, integrované v italštině (vedle *treno*, *bistecca*, dále např. *nailon* < *nylon*) nemá význam zařazovat do současných slovníků anglicismů, neboť podle Görlacha je anglickými činí pouze jejich etymologie a své opodstatněné místo mají v etymologických slovnících.

⁵⁹ např. z lemmatu „goal [...] It <=E>/gol [gól] M, pl. Ø, 1900s (3) = rete F“ vyčteme, že slovo již není chápáno jako pocházející z angličtiny; anglický původ lze určit pouze etymologicky; v italštině mu odpovídá výraz *rete* a oba tyto výrazy jsou rovnocenné. Naopak z hesla „rap [...] It [rep] 1980s (2 you, mod) < *fare il rap* → *rappare* v.; *rappato* adj.“ je zřejmé, že slovo je v italštině plně akceptováno, používá ho mladá generace, je módní, ale častější a používanější je italská vazba *fare il rap*, která dala vzniknout derivátu *rappare a rappato*. (Görlach, 2001).

⁶⁰ „[...] domnívám se, že úzus by měl být považován za ústřední prvek každého synchronního výzkumu, jehož cílem je uchopit nestálý stav co se týče přítomnosti anglického lexika ve vzájemném sdílení různých jazyků v procesu půjčování si.“

Görlach na základě analýzy existujících slovníků anglicismů a jiných –ismů zjistil, že otázce úzu není v těchto slovnících věnován dostatečný prostor, a uživatel se tak ze slovníků nedozví podstatné informace o užívání anglicismu. Zkoumání fenoménů anglicismů pouze z teoretického hlediska je krátkozraké. Jako každá vědní disciplína i studium anglicismů by mělo mít svůj konečný cíl. Mělo by směřovat k přesné teoretické definici, která poslouží jako východisko pro praktickou aplikaci, tj. především tvorbu slovníků (falešných) anglicismů, ale i správné označování (falešných) anglicismů v obecných jednojazyčných slovnících. Pro přesná kritéria zahrnování a vylučování lemmat do hesláře slovníků jsou údaje o úzu a frekvenci jednotlivých slov nezbytné.

3.3.1.d Virginia Pulcini

Virginia Pulcini patří k předním odborníkům, kteří se zabývají studiem anglicismů v italštině. Její dlouholetý výzkum vlivu angličtiny na italštinu vrcholí v současné době kompilací nového slovníku anglicismů v italském jazyce.

Fenoménem anglicismů se v Itálii zabývalo mnoho akademiků, ale povětšinou šlo o teoretický výzkum. První obsáhlejší sbírku anglicismů pořídil teprve Klajn (1972) a autorem prvního komplexnějšího slovníku anglicismů v italštině byl Rando (1987, viz výše kap. 3.3.1.b). I později najdeme slovníky anglicismů, ale jde např. o průřezové slovníky vybraných anglicismů v italštině z diachronního hlediska (Zolli, 1995). Anglicismy všeho druhu, stáří a typů včetně všech ostatních výpůjček z jiných jazyků můžeme samozřejmě najít v obecných jazykových slovnících (Zingarelli, Garzanti, Sabatini Coletti, Grande Dizionario Italiano dell'Uso), příp. ve slovnících cizích slov a neologismů (De Mauro a Mancini 2003⁶¹ nebo Adamo a Della Valle 2003).

Od Randova slovníku z r. 1987 tedy žádný, rozsahem a zaměřením stejný, slovník vydaný dosud nebyl.

Podobně jako Görlach při tvorbě svého *DEA*, i Pulcini⁶² přesně vymezuje pojem anglicismu a kritéria zahrnování a vylučování výrazů do svého připravovaného slovníku anglicismů. Pulcini má s Görlachem společný ještě jeden důležitý fakt. Oba své slovníky kompilují především ze synchronního hlediska, tj. chtějí podat přehled o současném úzu a

⁶¹ Slovník *Parole straniere nella lingua italiana* autorů De Mauro a Mancini obsahuje veškeré cizí, především neadaptované, výrazy z 6-svazkového *Grande Dizionario Italiano dell'Uso* (De Mauro, 2000), resp. z jeho 7. svazku *Nuove parole italiane dell'uso del Grande Dizionario Italiano dell'Uso* (De Mauro, 2003).

⁶² Pulcini je spoluautorkou *DEA*, *EiE* a *ABEA* pro oblast italského jazyka.

vývoji anglicismů. Tím však není zcela opomíjeno diachronní hledisko, tj. jsou zahrnuty i anglicismy doložené poměrně dávno, které se ale stále běžně používají. To potvrzuje Pulcini:

„[...] the main focus of the dictionary is not ‘exhaustiveness’, but ‘representativeness’, by which we mean „[...] that the word or expression occurs with a certain frequency in the general use of the language.“ (Svensén, 1993: 42).“ (Pulcini, 2006b: 4).⁶³

Pulcini do svého připravovaného slovníku zahrnuje pod pojem anglicismu takové výrazy, které

- a) jsou součástí moderní slovní zásoby,
- b) jsou rozpoznatelné vzdělaným italským mluvčím a
- c) jsou v italštině dostatečně četné na to, aby šlo hovořit o jejich alespoň minimální asimilaci (Pulcini, 2006b: 4).

Tyto podmínky splňují následující 3 skupiny výrazů:

- 1) přímé anglicismy – přímé výpůjčky, které si uchovávají svůj anglický pravopis,
- 2) technické výrazy – klíčové terminologické výrazy daného oboru, které jsou srozumitelné i neodborníkovi,
- 3) falešné anglicismy – jelikož jde o slova, která jsou rozpoznatelně anglická ve své formě, i když nejsou doložená v anglických slovnících, je nutné je do slovníku anglicismů zařadit a vysvětlit jejich povahu vzhledem k anglicismům,
- 4) eponyma – v případě anglicismů jde o názvy angloamerických produktů a věcí, které odvozují své označení od jména svého vynálezce či objevitele, např. *sandwich*.

Vylučovány jsou stejné skupiny slov jako u Görlachova *DEA* (viz výše kap. 3.3.1.c). Pulcini dále zdůrazňuje, že uvedená kritéria zahrnování a vylučování výrazů nelze chápat absolutně, ale spíše metodicky (Pulcini, 2006b: 14). U řady výrazů, především z kategorie odborné technické terminologie, je velice těžké rozhodnout o jejich zařazení či vyloučení.

⁶³ ¶ „[...] předmětem slovníku není ‘úplnost’, ale ‘reprezentativnost’, čímž chápeme to, „[...] že slovo nebo výraz má určitou četnost v obecném jazykovém úzu.“ (Svensén, 1993: 42).“

V souladu s tím, jak Görlach a Pulcini pojímají své slovníky anglicismů, resp. samotný pojem a s přihlédnutím k Randovi a ke slovníku Zingarelli, by dnes anglicismus měl být chápán především jako neadaptovaná výpůjčka, zatímco adaptované anglicismy, kalky a deriváty by měly být pojímány samostatně, příp. odkazovány na zdrojový anglicismus (srov. Zingarelli). Jakmile se anglicismus přizpůsobí domácímu jazyku, příp. se z něj stane kalk, nejde již o anglicismus, ale o italské slovo. Z definice anglicismu by taktéž měly být vyloučeny internacionalismy, hybridní kompozita a vlastní jména, s výjimkou případů, kdy se vlastní jména stanou obecnými jmény (např. *toughbook*, viz kap. 4.4.4). O přijetí této definice svědčí příspěvky lingvistů v nedávné době (srov. např. Laviosa, 2007).

Otázkou také je, zda-li pod současnou definici anglicismu stále ještě subsumovat anglicismy s velmi dávnou datací, které jsou již integrální součástí italského lexika (např. *club, sport, film, bar*). Tyto výrazy formálně vypovídají o svém cizím původu, ale díky své letité přítomnosti v italštině je, s výjimkou lexikografů, běžný Ital považuje za italská slova. Přejímání jsme definovali jako diachronní proces. Na základě toho by uvedené výrazy bylo možné za anglicismy považovat pouze v určité konkrétní synchronní fázi diachronního procesu přejímání. Po jejich úplné integraci do italštiny jsou již součástí italského lexika a jejich anglický původ je zřejmý pouze z jejich etymologie.

Při definici anglicismu by se měl brát v úvahu i úzus a otázka frekvence (viz kap. 3.3.2, resp. 4.4.2). Pokud má přesné teoretické vymezení anglicismu nalézt své praktické uplatnění, je nutné zkoumat i četnost anglicismů a rozlišovat mezi efemérními výrazy a reálně používanými výrazy.

3.3.2 Frekvence

V předcházejícím textu byl již několikrát zmíněn výraz *četnost* a *frekvence*. Ve čtvrté části této práce, která se zabývá studií současného stavu vlivu angličtiny na italštinu na pozadí korpusové lingvistiky, budou výše zmíněné synonymní pojmy používány ještě ve větší míře a budou zde hrát jednu z klíčových rolí.

Bylo již řečeno (viz kap. 3.3.1.c), že kritérium frekvence bývá u lingvistů, kteří se zabývají studiem anglicismů, potažmo sestavováním slovníků anglicismů, často opomíjeno. Přesnější by ale bylo říci, že toto kritérium není opomíjeno, nýbrž mu není věnována dostatečná pozornost a to z pochopitelných důvodů. Na jedné straně totiž stojí nutnost zahrnout otázku frekvence anglicismu do studia tohoto fenoménu, zvláště v případě

sestavování slovníků anglicismů a na druhé straně jsou zřejmé nesnáze s tímto požadavkem spojené. Těžkou uchopitelnost otázky frekvence si uvědomuje i Görlach:

„Possibly frequency should be added to the list of criteria [...]. However, frequency is a category especially difficult to handle.“ (Görlach, 1994: 231).⁶⁴

a Pulcini:

„How frequently should a word appear in order to qualify as an accepted anglicism instead of a casual?“ (Pulcini, 2006a: 319).⁶⁵

Hlavní úskalí spočívají ve stanovení samotné míry *frekvence*, tj. kolik opakování daného výrazu je dostačujících k prohlášení výrazu za používaný v daném jazyce, tj. opak efemérního. S tím samozřejmě souvisí otázka, kde tuto frekvenci ověřovat. Na tuto otázku se nabízí na první pohled jediná a jednoznačná odpověď – v korpusu. Görlach (2003: 110) ale od ověřování frekvence v korpusu odrazuje. Korpusy podle něj nejsou vždy k dispozici, nemusí být dostatečně reprezentativní a mít vypovídací hodnotu. Frekvenci by navíc bylo nutné u každého výrazu ověřovat zvlášť, čímž by se ověřování stalo, alespoň částečně, subjektivní a velmi časově náročné.

Proti základní vědecké poučce, která říká, že „[v]ěda hledá to, co se opakuje“ (Ashby, 1961: 153), a která bez výjimky platí i pro studium anglicismů, stojí ryze praktické nesnáze s naplněním této maximy.

Výše (viz kap. 3.3.1.d) bylo již zmíněno, že slovník by měl být především reprezentativní, nikoliv vyčerpávající. To je další argument, proč zahrnout frekvenci do studia anglicismů, resp. tvorby slovníků. Reprezentativnost znamená, že slovník bude obsahovat výrazy od nejvíce frekventovaných po nejméně frekventované, ale stále s určitou minimální frekvencí. To platí zvláště pro specializované slovníky, jakými slovník anglicismů bezesporu je. Takový slovník by měl obsahovat pouze relevantní výrazy, tj. na jedné straně by se neměl snažit o všeobsahující heslář všech forem anglicismů tak, jak jsme viděli u Randa, a na straně druhé by měl mít pevně stanovená kritéria inkluze a exkluze, jejichž nedílnou součástí by měla být právě dostatečná četnost výrazu.

⁶⁴ ¶ „Frekvence by měla být případně také zařazena do seznamu kritérií [...]. Frekvence je ale kategorie, se kterou se velmi těžce pracuje.“

⁶⁵ ¶ „Jak často se musí slovo objevovat, aby bylo možné ho kvalifikovat jako přijímaný anglicismus a nikoliv jako příležitostný výraz?“

Šulc (2008: 19-27) provedl zajímavou studii, ve které se zabývá právě korpusovou frekvencí při kompilaci kapesních slovníků. Ukázal, že v kapesních slovnících je mnoho výrazů s velmi malou frekvencí, které jsou pro uživatele těchto slovníků neužitečné a naopak užitečné výrazy s vysokým počtem výskytů chybějí.

U anglicismů je navíc zřejmé, že půjde právě o výrazy s velmi malou frekvencí, a o to obtížnější je stanovit spodní hranici jejich opakování i vzhledem k dosud neexistujícím průkazným studiím o této problematice (frekvence anglicismů). Se stejnými nesnázemi se potýká i Görlach, který si pokládá základní otázku:

„When does a word, then, become a component of *la langue*? Strictly, the question is impossible to answer both for newly coined ad-hoc compounds and derivations and for foreign words. It is comparatively easy to say that a potential anglicism is completely unknown [...].“ (Görlach, 2003: 111).⁶⁶

V této práci (zvláště kap. 4.4) byla při hledání nových anglicismů stanovena spodní minimální hranice tří výskytů v celém korpusu (více viz kap. 4.4.2). Pokud má výraz – potencionálně nový anglicismus – méně než tři výskyty, neuvažujeme o něm jako o anglicismu, ale chápeme jej jako efemérní výraz. Jde o subjektivní hledisko, které je však založené na velikosti zkoumaného korpusu a porovnání výskytů potencionálně nových anglicismů (viz kap. 4.3) a doložených anglicismů (viz kap. 4.2). Jako kritérium byla vzata také progresivnost oblastí, ve kterých se anglicismus vyskytl a tedy i progresivnost nových anglicismů v těchto oblastech (viz kap. 4.2.2).

⁶⁶ ¶ „Kdy se tedy slovo stane součástí *langue*? Přísně vzato, je na tuto otázku nemožné odpovědět jak z hlediska nových ad-hoc vytvořených kompozit a odvozenin, tak i z hlediska cizích slov. Je poměrně snadné říci, že potencionální anglicismus je zcela neznámý [...].“

3.4 Falešný anglicismus

V současné době hraje angličtina v celosvětovém měřítku a tedy i v italštině velice silnou roli. To potvrzuje počet výpůjček a kalků, které se stávají regulérní součástí italské slovní zásoby. Jejich počet jde do tisíců a neustále se zvyšuje. Vedle těchto přímých projevů vlivu angličtiny na domácí jazyk se však v italštině objevují a používají i výrazy, které v žádném anglickém slovníku nenajdeme, příp. je najdeme s úplně odlišným významem – *falešné anglicismy*. Vznikají jako důsledek prestiže a oblíbenosti anglického jazyka, a přestože módní výrazy bývají povětšinou efemérní, vázané na konkrétní časový okamžik a událost, falešné anglicismy přetrvávají a jejich počet se zvyšuje úměrně s počtem pravých anglicismů.

3.4.1 Vývoj definice falešného anglicismu

O falešných anglicismech pojednáváme až nyní, jelikož je chápeme jako nepřímo odvozené od samotných anglicismů, resp. jako druhotný projev vlivu angličtiny na domácí jazyk. Falešné anglicismy, jako výrazy vytvořené v domácím jazyce, stojí v protikladu k pravým anglicismům, tedy výrazům z cizího jazyka, které byly přejaty do domácího jazyka.

Fenomén falešných anglicismů se objevuje v podstatě ve stejné době jako anglicismy samotné, nicméně jde pouze o teoretický fenomén, který nemá žádné konkrétní vyjádření. Tomu odpovídá i odborná literatura na toto téma. V popředí zájmu většiny lingvistů stojí dlouhou dobu pouze anglicismy (výpůjčky a kalky) a svou pozornost zaměřují především na jejich klasifikaci, která je často rozváděná do příliš teoretických konstrukcí na úkor empirického výzkumu samotných anglicismů. Nicméně i u lingvistů, kteří stáli u zrodu fenoménu anglicismů, lze najít alespoň zmínky o falešných anglicismech.

Zajímavé také je, že přestože výzkum anglicismů, resp. vlivu angličtiny na italštinu (a ostatní jazyky) vždy stál a stojí i dnes v popředí kontaktní lingvistiky, definic *anglicismu* jako pojmu je poměrně málo (viz výše kap. 3.3.1). Lingvisté, jak již bylo řečeno v předchozím odstavci, se vždy zabývali především teorií výpůjček a kalků, přičemž anglicismus chápali jako obecný terminologický pojem z oblasti výpůjček, který nebylo nutné zvlášť definovat. Výše uvedené srovnání čtyř definic ale jasně ukázalo, že anglicismus se s postupem času mění, jeho definice jsou nejednotné a *výpůjčka*, *kalk* a *anglicismus* jsou tři rozdílné pojmy. Naproti tomu pokusů o vymezení pojmu *falešného anglicismu* najdeme mnohem více, neboť řada jazykovědců si jich všímala a snažila se je vymežit vzhledem k anglicismu.

Např. Hope již rok před Klajnových průkopnickým dílem začal rozpoznávat a analyzovat fenomén *pseudoanglických výpůjček*:

„Here a word is created in the recipient language on the pattern of forms which exist generally in the source, but without corresponding to a specific etymon (e.g. the French ‘pseudo-English’ loans *autostop* and *recordman* (which have also on occasion passed temporarily into Italian). [...] Not all false loans are accurately described as *loan-creations*. A number of pseudo-forms felt by native speakers to be loan-words are indeed traceable to foreign etyma, but loss of semantic motivation has led to ellipsis and consequent reduction to a single substantive what was initially a transparent phrase.“ (Hope, 1971: 618-619).⁶⁷

O rok později, v r. 1972 nám právě Klajn poskytuje první teoretickou definici *pseudoanglicismů* v italštině:

„Un vero pseudoanglicismo, o falso prestito [...] sarebbe una parola ritenuta inglese, ma che in inglese non esiste affatto. Tali esempi non si trovano, ma di pseudoanglicismo è lecito parlare in due casi: a) se la parola usata in italiano ha un significato talmente diverso da quello originale da non essere più sentita come semplice mutamento semantico, ma come un lessema nuovo; b) se l'italiano adopera un composto o locuzione creata con elementi inglesi, i quali però in inglese non formano un insieme. Come tanti fra i fenomeni finora descritti, anche gli pseudoanglicismi italiani arrivano generalmente dal francese.“ (Klajn, 1972: 101).⁶⁸

⁶⁷ ¶ „V přijímajícím jazyce je slovo vytvořeno na základě forem, které všeobecně existují ve zdrojovém jazyce, ale bez toho, aby odpovídaly specifickému etymonu (např. francouzské ‘pseudoanglické’ výpůjčky *autostop* a *recordman* (které se příležitostně a dočasně dostaly i do italštiny). [...] Ne všechny falešné výpůjčky jsou ale přesně označovány za *výpůjčky-kreace*. U určitého počtu pseudoform, které rodilí mluvčí cítí jako výpůjčky, lze ve skutečnosti vystopovat cizí etymon, ale ztráta sémantické motivace vedla k elipse a následné redukci na jedno jediné substantivum, které bylo původně transparentní frází.“

⁶⁸ ¶ „Skutečným pseudoanglicismem, nebo falešnou výpůjčkou [...] by bylo takové slovo, které by bylo považované za anglické, ale které v angličtině vůbec neexistuje. Takové příklady nelze najít, ale o pseudoanglicismech můžeme hovořit ve dvou případech: a) jestliže slovo používané v italštině má význam natolik odlišný od svého originálu, že už nelze hovořit o pouhém sémantickém posunu, ale o novém lexému; b) jestliže italština začne používat kompozitum nebo slovní spojení vytvořené z anglických prvků, které se ale v angličtině dohromady jako celek nepoužívají. Podobně jako mnoho dalších výše popsanych fenoménů, i italské pseudoanglicismy přicházejí obvykle z francouzštiny.“

Klajn nám již podává základní terminologii falešných anglicismů, které označuje také jako *falešné výpůjčky*. Později se setkáme ještě s označením *falešné anglicismy*, které v dnešní době převažuje. Podle Klajna, a s ohledem na dobu, kdy sepsal své dílo, v italštině žádné italské pseudoanglicismy, tj. slova vytvořená v italštině z anglických prvků nezávisle na anglickém modelu, neexistovaly. Byly zde převážně francouzské anglicismy, jako např. *smoking* (= *tuxedo*), *pressing*⁶⁹ (= *laundry*), *camping* (= *camp-site*). To je pochopitelné, neboť vlastní invence Italů začala až později.

Podobně jako Klajn i Dardano používá výraz 'falsi prestiti'. Častější u něj jsou ale 'pseudo-Anglicisms' (Dardano, 1986: 244) a 'pseudoanglicismi' (Dardano, 1987: 26) či 'pseudoanglicismo' (Dardano, 1993: 52; Dardano, 1998: 356).

Dardano definuje falešný anglicismus jako „[...] parole che non esistono in inglese come *tight*, oppure parole che l'inglese usa con tutt'altro significato: *dancing* «sala da ballo» (ingl. *dancehall*), *smoking* «abito da sera» (ingl. *dinner jacket* o *tuxedo*).“ (Dardano, 1987: 26).⁷⁰

O několik let později nazývá Filipović falešnými anglicismy slova „[...] that are composed of English elements, but are not themselves English expressions.” (Filipović, 1985: 249).⁷¹ Filipović jde ale ještě dále a tvrdí, že falešné anglicismy jsou adaptované výpůjčky a ukazuje nám i způsoby, jak vznikají:

„By their definition pseudoanglicisms are words and expressions coined of component elements which are by themselves English loans adapted to the system of the borrowing language, like any other Anglicism [...]. Pseudoanglicisms are formed in two ways: a) by composition using two Anglicisms already integrated into the system of the borrowing language; b) by derivation using a suffix from the giving language. [...] A third form of pseudoanglicisms is developed through ellipsis. It is often the case that the suffix *-ing* is dropped in English words and pseudoanglicisms are formed.“ (Filipović, 1985: 250-251).⁷²

⁶⁹ Výraz 'pressing' se stal anglicismem až později a v zcela jiném významu: • (*sport*) In vari giochi di palla, azione incalzante e insistente di contrasto sull'avversario per sottrargli la palla | (*fig.*) Pressione decisa e insistente: *gli industriali fanno pressing per il calo dei tassi*. (Zingarelli, 2006) ¶ (*sport*) V různých míčových hrách, akce spočívající ve vytrvalém pronásledování protivníka za účelem zmocnění se míče | (*fig.*) Rozhodný a vytrvalý tlak: *průmyslníci vykonávají tlak za účelem snížení daní*..

⁷⁰ ¶ „[...] slova, která neexistují v angličtině jako *tight*, nebo slova, která angličtina používá se zcela jiným významem: *dancing* «sala da ballo» (ingl. *dancehall*), *smoking* «abito da sera» (ingl. *dinner jacket* o *tuxedo*).“

⁷¹ ¶ „[...] která jsou složená z anglických prvků, ale sama o sobě nejsou anglickými výrazy.“

⁷² ¶ „Ze své definice jsou pseudoanglicismy slova a výrazy vytvořené z komponentních prvků, které jsou samy o sobě anglickými výpůjčkami, jež jsou přizpůsobené systému přijímajícího jazyka, jako každý jiný anglicismus [...]. Pseudoanglicismy se tvoří dvěma způsoby: a) skládáním dvou anglicismů, které jsou již integrované do

Spence ve svém článku o 'falešných přátelích' a 'falešných anglicismech' ve francouzštině zpochybňuje Filipovičovo tvrzení o pseudoanglicismech jako adaptovaných výpůjčkách a říká, že:

„[...] there would be hesitation over the borderline between adaptation and pseudo-anglicisms. This kind of problem is even more difficult to solve when one is attempting to determine the degree of semantic deviation that justifies one speaking of „falseness“.“ (Spence, 1987: 181).⁷³

Rando v úvodu svého slovníku anglicismů také pojednává o falešných anglicismech a označuje je za „[...] voci d'origine o di forma inglese che, però, non vengono usate in quella lingua (come *footing*, *recordman*, *autostop*), oppure quei vocaboli formati per ellissi di una parola inglese come *night* che proviene dall'ingl. *night-club*.“ (Rando, 1987: xxii, xxiii).⁷⁴

Vedle 'pseudoanglicismů', 'falešných výpůjček' a 'falešných anglicismů' se setkáváme ještě s výrazem 'falešné exotismy', které Bombi definuje jako:

„[...] quelle creazioni realizzate con materiale straniero ma prive di modello nella lingua da cui si presumono ispirate. Attivo ogniqualvolta ci sia una situazione di intenso contatto culturale e linguistico, il fenomeno del falso prestito conosce oggi un notevole incremento a seguito degli estesi rapporti tra lingue [...].“ (Bombi, 1991: 87).⁷⁵

Nad neexistencí větší studie, která by se zabývala fenoménem pseudoanglicismů, se pozastavuje i Moss:

systému přijímajícího jazyka; b) derivací za použití sufixu z dárcovského jazyka. [...] Třetí forma pseudoanglicismu vznikne prostřednictvím elipsy. Často jde o případ, kdy sufix *-ing* odpadne od anglických slov a vytvoří se tak pseudoanglicismus.“

⁷³ ¶ „[...] bylo by velmi těžké rozhodnout o hranici mezi adaptací a pseudo-anglicismem. Tento typ problému je ještě mnohem obtížnější vyřešit, když se člověk pokouší stanovit stupeň sémantické odchylky, která by ospravedlňovala tvrzení o „falešnosti“.“

⁷⁴ ¶ „[...] slova anglického původu či formy, která ale nejsou používána v tomto jazyce (např. *footing*, *recordman*, *autostop*), nebo slova vytvořená elipsou jednoho anglického slova jako např. *night*, které pochází z anglického *night-club*.“

⁷⁵ ¶ „[...] takové výtvořky, které jsou realizované pomocí cizího materiálu, ale postrádají model v jazyce, ze kterého se předpokládá, že pocházejí. Fenomén falešné výpůjčky, který je aktivní v každé takové situaci, která se vyznačuje intenzivním kulturním a jazykovým kontaktem, má zvláště dnes významnou vzestupnou tendenci v důsledku obecně rozšířených kontaktů mezi jazyky [...].“

„[...] a phenomenon which is often mentioned but on which no detailed study has yet appeared is the way in which Italian modifies the appearance or meaning or use of a certain number of [...] crude Anglicisms while still retaining their basic English complexion, thereby making of them ‘pseudoanglicisms’ or ‘false anglicisms’.“ (Moss, 1995: 124).⁷⁶

Jeho definice falešného anglicismu je velice podobná tomu, co jsme zatím viděli:

„I take as pseudoanglicisms those unadapted borrowings which, through their appearance or their morphological use, have deviated or are different from an original English form so that a native speaker of English who knew Italian would be aware of such deviation or difference on encountering them in a written context.“ (Moss, 1995: 127-128).⁷⁷

Skutečnost, že falešné anglicismy a výpůjčky jsou dva rozdílné pojmy, které nelze směšovat, jak jsme viděli u Filipoviče, zdůrazňuje např. Iamartino, který tvrdí, že: „[...] non sono prestiti nemmeno quelle parole che una lingua crea combinando autonomamente materiali lessicali di origine alloglotta.“ (Iamartino, 2001: 122).⁷⁸

Görlach jako autor slovníků anglicismů se ve svém díle poměrně obsírně zabývá tímto fenoménem a za účelem přesného vymezení pojmu anglicismu definuje i skupinu výrazů, které označuje jako ‘quasi-English words’, ‘pseudo-English words’ a ‘pseudo’ anglicisms’:

„[...] the distinction between ‘proper’ and ‘pseudo’ anglicisms is a nice one. [...] Non-E. [English] features can be found in a) spelling, when native words or items borrowed from other languages are spelt as if they were E. [English] [...] b) pronunciation, when words from other languages are pronounced as if they were E. [...] c) morphology, when derivations and compounds are made that may or

⁷⁶ ¶ „[...] fenomén, který je často zmiňovaný, ale o kterém dosud neexistuje žádná podrobnější studie je způsob, jakým italština modifikuje vzhled nebo význam nebo úzus určitého počtu [...] anglicismů a zároveň zachovává jejich základní anglický aspekt, čímž z nich činí ‘pseudoanglicismy’ nebo ‘falešné anglicismy’.“

⁷⁷ ¶ „Za pseudoanglicismus považuji ty neadaptované výpůjčky, které se svým vzhledem nebo svým morfologickým používáním, odchýlily nebo jsou odlišné od originální anglické formy tak, že rodilý anglický mluvčí, který umí italsky, by si byl vědom takového odchýlení či rozdílu, pokud by se s těmito výrazy setkal v psaném kontextu.“

⁷⁸ ¶ „[...] výpůjčkami nejsou dokonce ani ta slova, která jeden jazyk vytvoří autonomně z lexikálního materiálu cizího původu.“

may not conform with E. patterns, but are certainly not recorder in E. [...] d) meaning, when E. words are applied to non-E. contexts (sometimes the 'deviance' is caused by the loanword's fossilizing older E. meanings) [...].“ (Görlach, 2003: 62).⁷⁹

Görlach zařazuje pod falešné anglicismy nově i výrazy, které nemají svůj původ v angličtině a pocházejí z jiných jazyků (např. *letkiss* z finštiny, *hamster* z němčiny), ale svou vnější formou připomínají anglické slovo. To pouze potvrzuje, co již bylo řečeno výše (srov. např. Moss, 1995), sice že vnější aspekt slov může být klamný.

V italském akademickém prostředí se vlivem angličtiny na italštinu významně a kontinuálně, a zvláště v současné době, zabývá Pulcini. Definice anglicismů i pseudoanglicismů lze najít napříč celým jejím dílem, např. již v r. 1994 definuje Pulcini pseudoanglicismy jako „[...] ‘false loans’, i.e. words which have acquired a new meaning in Italian: *smoking* (in English ‘dinner jacket’), [...], *footing* (‘jogging’). Linguistically, these and many other words and phrases have been ‘nativized’ into Italian, having become part of the Italian lexis with an independent meaning from the original English one.“ (Pulcini, 1994: 51).⁸⁰

O několik málo let později přijímá Pulcini již označení ‘false-anglicisms’: „i.e. words which look and sound more or less English but have a separate meaning [...].“ (Pulcini, 1997a: 79)⁸¹, resp. ‘pseudo-anglicisms’, která vysvětluje jako „words which look English but in fact are not part of this language. [...] They may be un-English coinages made up with English words, as for example [...] beauty-case (make-up bag).“ (Pulcini, 1997b: 155).⁸²

⁷⁹ ¶ „[...] rozdíl mezi ‘vlastním’ anglicismem a ‘pseudo’ anglicismem je elegantní. [...] Neanglické rysy mohou být nalezeny v a) pravopisu, kdy cizí slova nebo výrazy přejaté z jiných jazyků jsou psány jako kdyby byly anglické [...] b) výslovnosti, kdy slova z jiných jazyků jsou vyslovována jako kdyby byla anglická [...] c) morfologii, kdy deriváty a kompozita jsou tvořena tak, že mohou nebo nemusí být v souladu s anglickými vzory, ale v žádném případě nejsou doložena v angličtině [...] d) významu, kdy anglická slova jsou používána v neanglických kontextech (někdy je tato ‘odchylka’ způsobena staršími anglickými významy výpůjčky, které již dávno vyšly z úzu) [...]“

⁸⁰ ¶ „[...] ‘falešné výpůjčky’, tj. slova, která získala v italštině nový význam, např. *smoking* (v angličtině ‘dinner jacket’), [...] *footing* (‘jogging’). Z jazykového hlediska byla tato a mnoho jiných slov a vět ‘nativizováno’ v italštině, staly se součástí italského lexika se zcela samostatným významem odlišným od původního významu v angličtině.“

⁸¹ ¶ „tj. slova, která vypadají a znějí víceméně jako anglická, ale mají samostatný význam [...]“

⁸² ¶ „slova, která vypadají anglicky, ale ve skutečnosti nejsou součástí anglického jazyka. [...] Může se jednat o neanglické výrazy vytvořené z anglických slov, jako např. [...] beauty-case (toaletní taška).“

V recentní studii se Pulcini, podobně jako Filipović o mnoho let dříve (viz výše), pokouší o klasifikaci falešných anglicismů (srov. Pulcini, 2002a: 163) a rozlišuje následující tři typy:

- a) lexikální – vznikne kombinací anglických prvků a/nebo latinských prefixů za účelem vytvoření nového slova, které v angličtině neexistuje, např. *recordman*, *autostop*,
- b) morfologické – vznikne redukcí kompozita nebo elipsou části anglického výrazu, např. *smoking* < *smoking jacket*,
- c) sémantické – vznikne přiřazením nového významu již existujícímu anglickému slovu, např. *footing* < *jogging*.

V současné době se falešnými anglicismy intenzivně zabývá Furiassi, který používá výhradně termín ‘false anglicisms’ (srov. Furiassi, 2003), pod který zahrnuje veškerá předchozí různá označení (pseudoanglicismus, falešný anglicismus, falešná výpůjčka, falešný exotismus – viz výše). Jeho komplexní definici falešných anglicismů lze považovat za logické vyústění a shrnutí všech předchozích snah o vymezení tohoto fenoménu:

„[...] false anglicisms may be defined either as autonomous coinages which resemble English words but do not exist in English, or as unadapted borrowings from English which originated from English words but that are not encountered in English dictionaries, whether as entries or as sub-entries. False anglicisms are either formally or semantically different from the original English words from which they supposedly derive, so that both an English native speaker, proficient in Italian, and an Italian native speaker, proficient in English, would recognize them in spoken and written registers.“ (Furiassi, 2003: 123).⁸³

Furiassi (2003: 124-125) taktéž vytvořil vlastní klasifikaci falešných anglicismů, kterou ale zakládá na předchozích děleních (srov. Filipović, 1985; Rando, 1987 a Pulcini, 2002a). Falešné anglicismy dělí do tří skupin:

⁸³ ¶ „[...] falešné anglicismy mohou být definovány jako autonomní výrazy, které se podobají anglickým slovům, ale v angličtině neexistují nebo jako neadaptované výpůjčky z angličtiny, které mají svůj původ v anglických slovech, ale v anglických slovnících je nenajdeme ani jako hesla, ani jako podhesla. Falešné anglicismy jsou formálně či sémanticky tak odlišné od originálních anglických slov, od kterých se předpokládá, že jsou odvozena, že rodilý anglický mluvčí s výbornou znalostí itálské angličtiny a rodilý italský mluvčí s výbornou znalostí angličtiny, by je v mluvených či psaných projevech rozpoznali.“

- 1) ‘compound ellipses’ – elipsy vzniklé z kompozit; jde o výrazy, které vznikly elipsou jedné části anglického kompozita, např. *night* < *night club*, ale uchovávají si význam celé složeniny,
- 2) ‘autonomous compounds’ – autonomní kompozita; jde o italské autonomní kompozitum, které bylo vytvořeno v italštině ze dvou samostatných anglických slov nezávisle na jakémkoliv anglickém modelu, přičemž takové kompozitum v angličtině neexistuje, např. *beauty-case*, *recordman*,
- 3) ‘semantic shifts’ – sémantické posuny; jedná se o anglické slovo, které v italštině vlivem kontextu získá nový význam, který ale v angličtině nemá. Jde o výrazy, které mají se zdrojovým anglickým slovem shodné *signifiant*, ale rozdílné *signifié*, např. *footing* (< *jogging*).

Toto rozdělení falešných anglicismů odpovídá dělení podle Pulciniové na lexikální (= autonomous compounds), morfologické (= compound ellipses), resp. sémantické (= semantic shifts) falešné anglicismy (viz výše). Podobnosti jsou i s trojí klasifikací dle Filipoviče, který např. elipsu zahrnuje do své sekundární fáze (viz výše, srov. Brožovský, 2005, kap. 2) a s Randem a Hopem (viz výše). ‘Compound ellipses’ registruje už i Moss, který je označuje jako ‘elliptical adaptation’ (1995: 132) a zmiňuje se i o ‘semantic shifts’, které definuje jako „lexical items which have the same exterior form as ones borrowed from English but have become modified semantically compared with the original.“ (1995: 130).⁸⁴

Zastavme se ještě krátce u falešného anglicismu, který Furiassi označuje jako ‘compound ellipses’. U tohoto typu jde o výrazy, které vzniknou odpadnutím jedné části kompozita nebo syntagmatu (nejčastěji nominálního), přičemž zbylá část si ponechává stejný význam, který mělo celé kompozitum, resp. syntagma (srov. Brožovský, 2005: 40).

U tohoto typu falešného anglicismu – a totéž platí i pro formální kalky, příp. hybridy – je zajímavé pořadí konstituujících složek. Pro angličtinu je typické takové pořadí, kdy určující člen předchází před určovaným členem – *key-ring*, *potato masher*, *skyscraper*, *egg slicer*, *home page*, *screensaver*. V italštině (a obecně románských jazycích) je opačné pořadí konstituujících složek, tj. určovaný člen předchází před určujícím, tj. např. *portachiavi*, *schiacciatate*, *grattacielo*, *tagliauova*, *pagina iniziale*, *salvaschermo*. U italských složenin je určovaný člen zpravidla nalevo, ale lze najít i případy opačného pořadí, např. *manoscritto*

⁸⁴ ¶ „lexikální prvky, které mají stejnou vnější formu jako výpůjčky z angličtiny, ale vzhledem k originálu u nich došlo ke změně ve významu.“

či *terremoto*, které ale pochází z latiny a uchovává si dodnes pozůstatky latinského genitivu *terrae*. V případě vzniku ‘compound ellipses’ by tedy došlo vždy k odpadnutí určujícího členu, tj. v angličtině levé části, v italštině pravé části kompozita. Proto pokud u falešných anglicismů v italštině dojde ke vzniku ‘compound ellipses’, stane se tak odpadnutím pravé části kompozita, kterou italští mluvčí chybně považují, na základě italských gramatických pravidel, za určující člen, např. *night* (< *night club*), *reality* (< *reality show*), *basket* (< *basketball*), *water* (< *water closet*), *personal* (< *personal computer*). Jelikož jde ale o anglické kompozitum, dojde ve skutečnosti k eliminaci určovaného členu a ‘compound ellipses’ je pak v italštině tvořeno pouze určujícím členem, tj. modifikující částí kompozita. Výraz si ale ponechává význam původního kompozita.

K tomuto problému se vyjadřuje i Klajn podle něhož „[i]l conflitto, nei composti, tra la sequenza italiana e quella inglese non sempre ha per conseguenza una *diminutio capitis* [...]”. A volte è l’ordine degli elementi o il loro rapporto che si inverte per sottostare alla regola dell’attributo posposto. [...] La parola può serbare la forma originale, invertendo però l’ordine delle funzioni, per cui il secondo termine, che in inglese era il principale (determinato), viene inteso come attributo (determinante).“ (Klajn 1972: 72).⁸⁵

Bylo by také zajímavé se na tomto místě zamyslet, proč vůbec dochází k odpadnutí jedné části kompozita a vzniku ‘compound ellipses’. Jedním z vysvětlení by mohl být jeden ze základních důvodů samotné existence a oblíbenosti anglicismů a angličtiny v italštině, tj. především krátkost a jednoznačnost anglických slov umožňující jejich okamžité a efektivní použití. Obě nebo alespoň jedna z částí původního anglického kompozita zpravidla v italštině neexistuje jako anglicismus a nemá zde ani svůj význam a odpadnutím jedné, dle italských pravidel, pravé části kompozita, nedojde k žádné ztrátě. Bisetto (2003: 96) nabízí jiné vysvětlení. Podle ní jde o „processo di “italianizzazione” del costituente testa.“⁸⁶ Tím se pravděpodobně rozumí, jak už bylo řečeno výše, eliminace levé části kompozita, která v italštině ve většině případů představuje určující složku, přestože jde o anglické slovo.

Vedle toho ale existují případy – zpravidla jde o hybridy – kdy výraz je tvořen kombinací italského a anglického výrazu, např. *cottura time*, *baby moda*, *scuolabus*, *zanzara*

⁸⁵ ¶ „Konflikt mezi italskou a anglickou sekvencí u kompozit nemá vždy za následek *diminutio capitis* [...]. Někdy se převrací pořadí prvků a jejich vzájemný vztah, aby se dodrželo pravidlo určujícího členu na druhém místě. [...] Slovo si může ponechat svou původní formu, ale převrátí se funkční pořadí, tj. druhý člen, který je v angličtině hlavním (určovaným) je chápán jako atribut (určující).“

⁸⁶ ¶ „proces „poitalštění“ složky, která má v kompozitu funkci hlavy.“

killer, tecnologia touch. U některých z těchto výrazů (první tři příklady), pravděpodobně kvůli přítomnosti anglického členu, je zachováno pořadí typické pro angličtinu, tj. určující člen předchází před určovaným členem.

Právě tento způsob skládání, kdy se nerespektuje románské pořadí složek (určovaný člen + určující člen) je v dnešní době velmi častý a to nejen u hybridních kompozit, ale stále více i u kompozit z domácího materiálu. Štichauer (2007: 85) zjišťuje toto pořadí u kompozit, která nazývá subordinačními endocentrickými kompozity, jako např. *calcio mercato*, *vetrocemento*. Spolu s Radimským (srov. 2005) potvrzuje jejich produktivitu v současné italštině. Bisetto (2003: 96-98) nabízí jako další příklady ještě *acqua bar*, *tossicodipendente*, *chemioterapia* či *acquascivolo*. Ve svých analýzách jde ještě dále a tvrdí, že tvorba kompozit se strukturou charakteristickou pro germánské jazyky je jasně inspirována angličtinou a může dokonce naznačovat zlom ve tvorbě italských kompozit směrem k anglickému modelu. Vidíme, že jazykové interference se neomezují pouze na lexikum jazyka, ale mohou mít i určitý nezanedbatelný vliv na jeho celkovou strukturu.

Z hybridních kompozit jsou v současné italštině zvláště produktivní kompozita s *killer*, které se vyskytuje nejen jako substantivum, ale velmi často i ve funkci neměnného adjektiva. Kompozita s *killer* respektují románské pořadí, tj. *killer* je vždy ve funkci určujícího členu. Při našem výzkumu (viz kap. 4) jsme našli celkem 7 hybridních složenin s tímto výrazem (viz tab. 3/I).

<i>batterio killer</i> - bakterie zabiják
<i>coleottero killer</i> - brouk zabiják
<i>giornalista killer</i> - novinář zabiják
<i>cronista-killer</i> - novinář zabiják
<i>serial killer</i> - sériový vrah
<i>droga killer</i> - droga zabiják
<i>virus killer</i> - vir zabiják

Tab. 3/I – Hybridy s *killer*

V internetovém vydání deníku *La Repubblica* lze dále dohledat ještě následující hybridní kompozita:

<i>prodotti killer</i> - zabijácké produkty
<i>giocattoli killer</i> - hračky, které mohou přivodit smrt
<i>antibiotici killer</i> - smrtící antibiotika
<i>disinfettanti killer</i> - smrtící dezinfekční prostředky
<i>cane killer</i> - pes zabiják
<i>farmaci killer</i> - smrtící léky
<i>asteroidi killer</i> - smrtící asteroid
<i>cocaina-killer</i> - kokain zabiják
<i>commando killer</i> - zabijácké komando
<i>dvd-killer</i> - zabiják dvd přehrávačů (přístroj, který má nahradit přehrávače dvd)
<i>infermiera killer</i> - sestríčka zabiják
<i>iTunes-killer</i> - zabiják iTunes (nový internetový obchod s hudbou od společnosti Microsoft, který má významně ohrozit dosud dominující iTunes)
<i>impianto killer</i> - přístroj zabiják (lékařský přístroj, který selže a přivodí smrt pacienta)
<i>fulmini killer</i> - blesky zabijáci
<i>baby-killer</i> - dětský zabiják ⁸⁷
<i>frana killer</i> - smrtící zával

Tab. 3/II – Další hybridní kompozita s *killer*

Přestože hybridy nejsou hlavním předmětem našeho studia, svou podstatou rozhodně spadají do oblasti vlivu angličtiny na italštinu. Předcházející krátké shrnutí a příklady měly pouze ukázat, že jde o nezanedbatelnou kategorii, ve které zvláště některé výrazy (*killer*, *baby*) jsou v dnešní italštině velmi produktivní a některé z nich dávají vzniknout fenoménu falešných anglicismů (*baby killer*, *baby gang*, *baby boss*, *baby pusher*).

3.4.2 Postavení falešného anglicismu v dnešní italštině

Předcházející kritické shrnutí problematiky falešných anglicismů ukázalo, že jde o svébytnou kategorii anglicismů. Přestože tato problematika stojí u většiny lingvistů na okraji jejich zájmu o anglicismy, pokusů o vymezení tohoto fenoménu lze najít poměrně hodně. To patrně souvisí s postupem doby a svou roli zde hraje i sociolingvistika. Se vzrůstající znalostí angličtiny bychom mohli očekávat větší výskyt „pravých“ anglicismů a úbytek falešných anglicismů, neboť ty vznikají i jako důsledek nedostatečné znalosti angličtiny, zvláště skupina tzv. ‘autonomous compounds’, kdy si italský mluvčí ze dvou anglických slov libovolně

⁸⁷ Jde zároveň o falešný anglicismus. *Baby-killer* v italštině označuje ‘dětského či mladistvého vraha’, zatímco v angličtině se tímto výrazem rozumí ‘vrah dětí’. Pro označení ‘dětského delikventa’ se v angličtině používá např. *youth criminal*, *juvenile murderer*. Podobně např. *baby gang* – IT ‘gang mladistvých, kteří páchají kriminální činností’, v AJ by se použilo např. *gang of youth criminals*.

vytvoří složené slovo, přičemž takové syntagma v anglických slovnících doložené není. Vyrůstající prestiž angličtiny a její rozšiřující se znalost má tedy překvapivě opačný efekt, tj. větší výskyt falešných anglicismů.

Falešné anglicismy se v italštině (a stejně tak ve většině ostatních evropských jazyků, srov. Görlach, 2001) objevují ze stejného důvodu jako anglicismy. Rozhodující roli zde hraje prestiž angličtiny jako globálního jazyka, stále přetrvávající oblíbenost americké pop kultury a stylistický efekt, který vyvolá použití falešného i pravého anglicismu. Vedle toho se anglické výrazy vyznačují krátkostí, jednoznačností, okamžitým efektem a snadnou použitelností v italském kontextu, což je činí také velmi oblíbenými. Lze předpokládat, že hlavními tvůrci falešných anglicismů budou, jako v případě pravých anglicismů, novináři, kteří jimi chtějí upoutat, případně i šokovat, své čtenáře. Navzdory prvotnímu samoučelnému použití se však falešný anglicismus může uchytit a stát se velmi používaným.

U tvůrců, v určité míře i uživatelů, falešných anglicismů lze očekávat alespoň částečnou znalost angličtiny. Často jde ale o nedostatečnou znalost, kdy se mluvčí snaží dosáhnout stylistického efektu v konverzaci a použije falešný anglicismus v domnění, že jde o skutečný anglicismus. Tak např. na základě analogie k mnoha již doloženým anglicismům-kompozitům, u kterých druhou část tvoří *man* (*barman*, *businessman*, *showman*, *superman*) vznikl *recordman*, přestože správné označení 'držitele rekordu' je v angličtině *record-holder*. To dokládá i Pulcini:

„The coinage of pseudo-loans is prompted partly by a limited competence in English and by the creative desire to coin an English-looking word for stylistic purposes.“ (Pulcini, 2002a: 163).⁸⁸

Z hlediska typologického zařazení falešných anglicismů neexistuje dosud jednotný názor. Už samotné označení falešného anglicismu jako 'anglicismu' implikuje, že by mělo jít o výpůjčku. Ve skutečnosti tomu tak není. Aby bylo možné falešný anglicismus označit jako výpůjčku, musela by zde být doložená jeho jasná motivace a mimetický vztah, tj. výraz by musel existovat v angličtině zároveň jako *signifiant* i *signifié*. Pokud výraz existuje v angličtině pouze jako *signifiant* či pouze jako *signifié*, jde o falešný anglicismus. To potvrzuje Gusmani:

⁸⁸ ¶ „Tvorba pseudo-výpůjček je inspirována částečně omezenou kompetencí v angličtině a částečně tvůrčí touhou vytvořit anglicky znějící slovo ke stylistickým účelům.“

„Una particolare categoria di prestiti apparenti è quella costituita dai cosiddetti falsi esotismi [...], parole che hanno tutto l'aspetto di forestierismi o sono addirittura identiche, in apparenza, ad un termine straniero, ma che in realtà sono state create indipendentemente da un preciso modello. Che non si sia in presenza di un genuino fenomeno di prestito è dimostrato o dall'assenza di un eventuale corrispondente nella lingua straniera o, se questo esiste, dal fatto che esso ha un significato affatto diverso.“ (Gusmani, 1986: 106).⁸⁹

Z Gusmaniho tvrzení vyplývá, že falešný anglicismus obecně nespadá do oblasti výpůjček a představuje zcela samostatný projev a typ jazykového kontaktu. To potvrzuje i Pulcini (srov. 2002a: 163), která z hlediska forem jazykového půjčování rozlišuje tři skupiny – výpůjčky, kalky a pseudo-výpůjčky. Bombi (srov. 2003: 101-125) chápe falešné anglicismy také jako zvláštní typologii kontaktové lingvistiky.

Pokud se podíváme na nejnovější klasifikaci falešných anglicismů (viz výše Furiassi), pak vidíme, že pro skupinu 'autonomous compounds' toto tvrzení platí, neboť kompozitum vzniká sice z anglických slov, ale samostatnou původní invencí Italů nezávisle na anglickém vzoru, který většinou ani neexistuje. Zbývající dvě skupiny již tak jednoznačné nejsou. 'Compound ellipses' nejsou sice přímými výpůjčkami, ale nepřímo jsou z výpůjček, resp. anglických slov odvozeny (např. *rave* < *rave party*, *reality* < *reality show*).

'Semantic shifts' jsou z formálního hlediska výpůjčkami, neboť jde o anglické výrazy, které v anglickém jazyce běžně existují. Vzhledem k tomu, že se tyto výrazy v italštině používají se zcela jiným významem než v angličtině, bylo by možné prohlásit, že postrádají motivaci anglickým vzorem a nejde o výpůjčky. Při pohledu na některé 'sémantické posuny', např. *after dark*, *footing*, *hotline*, *open space*, *roundtrip*, je ale zřejmé, že jejich tvůrci i uživatelé si alespoň částečně musejí být vědomi významu slov (i v rámci kompozit) a určitý druh motivace by zde bylo možné prokázat. Vezměme si jeden příklad za všechny – *hotline*. Výraz běžně označuje tzv. horkou telefonní linku (pro poruchy, zneužívané děti, krizové situace apod.). V italštině, pravděpodobně na základě formální podobnosti analogické služby, tento výraz označuje výlučně 'placenou erotickou telefonní linku'. Pro prokázání obecně

⁸⁹ ¶ „Zvláštní kategorie zdánlivých výpůjček je skupina tzv. falešných exotismů [...], slov, která mají jasný vzhled cizí výpůjčky nebo jsou na první pohled přímo identická s cizím výrazem, ale ve skutečnosti jsou vytvořena nezávisle na konkrétním modelu. Skutečnost, že se nejedná o pravý fenomén výpůjčky, je doložena buď absencí případného protějšku v cizím jazyce nebo pokud zde existuje, pak tím, že tento protějšek má zcela odlišný význam.“

motivace u tohoto typu falešného anglicismu by ale bylo nutné provést analýzu všech ‘sémantických posunů’.

Přesné vymezení falešného anglicismu je, především v současnosti, důležité z hlediska tvorby slovníků. Nejen v italštině, ale i v jiných národních jazycích, se po dlouhé době znovu sestavují slovníky anglicismů (případně jiných –ismů) a právě jejich aktuální, současným potřebám a podmínkám odpovídající definice a klasifikace, jsou nezbytnou podmínkou pro správná kritéria inkluze a exkluze slovníkových lemmat. Stejná potřeba správného vymezení a správného označování anglicismů, resp. falešných anglicismů platí, a možná ještě naléhavěji, pro obecné slovníky, jejichž hlavními uživateli jsou studenti a široká veřejnost.

Postavení falešného anglicismu v současných italských slovnících je dosud nejednotné. Slovník Zingarelli (2005) používá několik označení. Falešné anglicismy označuje buď zkratkou ‘*pseudo-ingl.*’ (*bloc-notes, recordman*), ‘*loc. pseudo-inglese*’ (*happy end*) nebo ‘*vc. ingl. non usata in questo sign. nei Paesi anglosassoni*’ (*flipper*). Naproti tomu exemplární falešný anglicismus *beauty-case* označuje pouze jako ‘*vc. ingl.*’ a nezařazuje ho mezi falešné anglicismy vůbec. Jiné falešné anglicismy, např. *baby-killer, antidoping, baby-doll* neoznačuje Zingarelli ani jako ‘*vc. ingl.*’.

Sabatini Coletti (2005) používá také různá označení. Prvním je ‘*voce pseudoingl.*’ (*beauty case, happy end, recordman, talkman*) a druhým je ‘*voce semiingl.*’ (*anti-doping*). Podobně jako Zingarelli, i Sabatini Coletti velkou většinu ostatních falešných anglicismů označuje pouze jako ‘*loc.ingl.*’ (*baby doll*).

De Mauro (2003) používá také zkratku ‘*voce pseudoingl.*’, ale opět nedůsledně. *Beauty-case* či *recordman* správně zařazuje, ale *no global, basket* chápe jen jako anglicismy a např. *antidoping* neuvádí vůbec. Podobně např. *sex shop*, resp. *sex-party* a *sexy-shop*, resp. *sexy-party* shodně chápe jako anglicismy, přestože je zřejmé, že druhé jmenované výrazy jsou falešnými anglicismy.

Nejdůslednější v označování falešných anglicismů je Görlach (2001). Görlach nepoužívá podobná označení jako výše konzultované slovníky, ale lemma ve slovníku následuje ‘*’ „if it is not a word in English, although an Anglicism nevertheless [...]“. (Görlach, 2001: xxi).⁹⁰ Ve svém slovníku *DEA* označuje hvězdičkou celkem 415 výrazů. Toto číslo platí pro všech 16 zahrnutých jazyků do slovníku, ale i tak lze předpokládat, že počet falešných anglicismů v italštině bude mnohonásobně vyšší než ve slovnících Zingarelli (4) či

⁹⁰ ¶ „pokud nejde o anglické slovo, přesto se však jedná o anglicismus [...]“.

Sabatini Coletti (20). Görlach bohužel jako falešné anglicismy označuje i mnoho vlastních jmen (*Kerr's pink*, *Muppets*), zkratk (IC = *Intercity*), některé výrazy označené hvězdičkou lze běžně dohledat v anglických korpusech (*easy rider* má 53 výskytů v *BNC*⁹¹) a některé falešné anglicismy, jako např. *beauty-case*, chápe pouze jako anglicismy.

Ukázali jsme, že označování falešných anglicismů v současných (nejen) italských slovnících je velmi nejednotné a autoři slovníků jako falešné anglicismy označují pouze velmi malý zlomek jejich skutečného počtu. Dochází tak k nevědomým, avšak nezanedbatelným chybám nejenom při procesu učení se cizímu jazyku, ale obecně při práci s cizojazyčným (v našem případě anglickým) textem, např. při překládání. Uživatel slovníku si osvojí mnoho falešných anglicismů v domněnku, že jde o skutečná anglická slova a následně je bude běžně, avšak chybně, používat při ústní a písemné komunikaci v angličtině. Nejlépe a nejdůkladněji řeší označování falešných anglicismů Görlach, ale ani on není ve své snaze zcela přesný, což je vzhledem k rozsahu a záběru jeho slovníku pro 16 různých evropských jazyků pochopitelné.

Závěrem kapitoly o falešných anglicismech se pokusíme souhrnně definovat falešný anglicismus z pohledu současné italské lingvistiky. Za falešné anglicismy budeme považovat takové anglické výrazy, které formálně vypadají jako anglická slova, ale ve skutečnosti nespádají do anglické slovní zásoby. Jde o výrazy, které vlastní invencí a nezávisle na anglickém modelu vytvořili italští mluvčí z existujících anglických lexémů. Falešné anglicismy buď v angličtině neexistují ani jako *signifiant*, ani jako *signifié* (např. *farm community*), nebo jim v angličtině odpovídá pouze *signifié*, ale *signifiant* je již odlišné v obou jazycích (např. falešnému anglicismu *footing* odpovídá v angličtině *jogging*; anglickému *reality show* odpovídá v italštině často pouze *reality*). Falešné anglicismy představují samostatný předmět kontaktní lingvistiky a neměly by být směřovány s 'pravými' anglicismy. Na rozdíl od anglicismů, kde je rozhodující přechod výrazu z angličtiny do italštiny, vznikají falešné anglicismy přímo v italštině a zpravidla u nich chybí motivace anglickým modelem.

Výše uvedená definice však neplatí pro všechny falešné anglicismy, jak jsme viděli v předcházejících odstavcích.

⁹¹ Viz kap. 4.3.1.

3.5 Falešné anglicismy vs. falešní přátelé

‘Falsi anglicismi’ a ‘falsi amici’ bývají často směřovány či zaměňovány, ale jde o dva různé pojmy. Jedná se o výrazy, které se shodují či si jsou velice podobné ve *formě*, ale nikoliv ve *významu*, a z toho plyne jejich chybné používání (srov. Brožovský, 2005). To potvrzuje např. Prat Zagrebelsky:

„Per «falsi amici» si intendono quelle parole che, benché simili per pronuncia e grafia, divergono totalmente o parzialmente nel significato [...]“ (Prat Zagrebelsky, 1997: 221).⁹²

Falešné přátelé najdeme zvláště v jazycích, které jsou historicky příbuzné či v úzkém kontaktu. Toto tvrzení platí tedy i o angličtině a italštině. Angličtina je samozřejmě germánským jazykem, nicméně 60 % její slovní zásoby je románského původu, a proto mnoho slov, zvláště odborných, je formálně podobných s italskými výrazy a právě tato skutečnost dává vzniknout falešným přátelům.

Svou roli zde hraje opět sociolingvistika, neboť mnoho mluvčích, především s mírně pokročilou znalostí angličtiny, se domnívá, že pravopisná nebo výslovnostní podobnost anglického a italského výrazu automaticky znamená, že jde o jeden a tentýž výraz v obou jazycích. Ve skutečnosti mohou být výrazy odvozeny ze stejného etymologického základu, ale v rámci vývoje jazyka již každý z nich získal svůj vlastní význam.

⁹² ¶ „«Falešnými přáteli» se rozumí taková slova, která navzdory podobné výslovnosti a pravopisu se úplně nebo částečně liší ve významu [...]“

4 Studie současného stavu na pozadí korpusové lingvistiky

Druhá část práce se obecně zabývala rolí a postavením angličtiny mezi ostatními světovými jazyky. Definovali jsme si globálnost anglického jazyka a ukázali si neúčelnost a častou kontraproduktivnost puristických snah vůči angličtině.

V třetí části jsme kriticky nahlédli na fenomén kontaktu jazyků. Zvláštní pozornost byla věnována samotnému pojmu *anglicismu* a novému fenoménu *falešných anglicismů*. Oba pojmy byly důkladně prozkoumány z pohledu současné italské lingvistiky a byla ujasněna a upřesněna jejich základní terminologie.

Nyní se pokusíme východiska z těchto prvních dvou částí empiricky ověřit a aplikovat v praxi. Budeme analyzovat stav anglicismů v současné italštině na pozadí korpusové lingvistiky. K tomuto účelu nám poslouží *ad hoc* sestavený korpus (viz kap. 4.1). Tento korpus využijeme ke dvěma hlavním cílům. Prvním bude ověření výskytu a frekvence anglicismů již doložených ve slovnících (viz kap. 4.2). Druhým cílem bude hledání potencionálně nových anglicismů, které dosud nejsou doložené ve slovnících (viz kap. 4.3) a následné vytvoření slovníku těchto anglicismů (viz kap. 4.4).

4.1 Korpus LB

V současné době informačních a výpočetních technologií je již takřka nemyslitelné zpracovávat velké množství dat, zvláště pak textu, manuálně. Výpočetní technika úzce spolupracuje s lingvistikou a výsledkem této spolupráce jsou mladé, avšak velmi progresivně se rozvíjející obory, jako je počítačová lingvistika a v současné době především počítačové zpracování přirozeného jazyka (*NLP – natural language processing*). Zvláště druhá jmenovaná oblast úzce souvisí s tím, že počítače stále více zasahují do běžného života téměř každého člověka a postupně roste i potřeba komunikovat s nimi lidskou řečí namísto používání počítačových periférií. Tento jednoduše vyjádřený požadavek je ale velmi složité reálně převést do praxe, neboť pokusy o počítačové chápání přirozeného jazyka zůstávají stále velmi vzdáleny tomu, jak komplexně jazyk chápe a používá lidský mozek.

V práci využijeme právě některých poznatků a metod z oboru zpracování přirozeného jazyka, které budeme aplikovat na zpracování korpusového textu. Nedílnou součástí bude i korpusová lingvistika, bez které je dnes jakýkoliv lexikografický výzkum taktéž již téměř nemyslitelný.

Korpusová lingvistika, jak napovídá samotný název, nepředstavuje žádnou zcela novou jazykovou teorii, ale spíše velmi užitečný nástroj, přístup a metodologii ke zkoumání jazykového úzu a k ověřování již existujících teorií, resp. k řešení teorií a otázek, které vyvstávají při používání moderních korpusů (srov. Šulc, 1999: 9-11 a Bowker, 2002: 9, 19). Základním nástrojem korpusové lingvistiky je korpus, který můžeme v nejobecnější rovině definovat jako 'soubor textů v elektronické podobě'. V lingvistice je pak přesnější hovořit o korpusu jako o „soubor[u] dokladů autentického užití přirozeného jazyka“ (Šulc, 1999: 9).

Pro potřeby této disertační práce byl vytvořený samostatný korpus, který budeme dle prvních písmen jména a příjmení jeho kompilátora nazývat *korpusem LB* (dále *LB*). *LB* zahrnuje novinové články z prestižního italského periodika *La Repubblica* za období 10 měsíců (říjen 2007 – červenec 2008). Z hlediska typu korpusu (srov. Šulc, 1999: 12-13 a Bowker, 2002: 11-13) jde o psaný, jednojazyčný, synchronní, uzavřený a neoznačovaný korpus.

Korpus *LB* byl vytvořen záměrně k tomu účelu, abychom měli k dispozici co nejaktuálnější a co nejrecentnější soubor textů a mohli tak zkoumat fenomén anglicismů ze skutečně současného pohledu. Nelze se vyhnout námitce, že jde stále o korpus novinových textů a tedy o korpus jednoho jediného textového registru – novinářského stylu, který není dostatečně reprezentativní. Na tentýž problém ostatně upozorňují i samotní autoři již existujícího korpusu *La Repubblica* (Baroni *et al.*, 2004: 1774). Tato námitka je samozřejmě oprávněná, nicméně pro zkoumání fenoménu anglicismů, zvláště v současné době, jsou noviny velmi vhodným zdrojem, neboť obsahují „a wealth of authentic usage information.“ (Bowker, 2002: 19).⁹³ Jsou to právě noviny, které zaznamenávají nejaktuálnější dění na domácí politické scéně, informují o nejnovějších událostech doma i v zahraničí, poskytují aktuální novinky ze sportu, kultury i techniky apod. Noviny mohou představovat jednu varietu jazyka, která může mít svá omezení, ale na druhou stranu jde o velmi reprezentativní vzorek jazyka velké části obyvatel. Z tohoto důvodu lze noviny považovat za dostatečně vhodné místo, kde provádět aktuální výzkum anglicismů, ověřovat jejich výskyt, frekvenci, hledat nové anglicismy a nové falešné anglicismy.

Otázka reprezentativnosti korpusu je ostatně velmi nesnadná a její těžkou uchopitelnost zmiňuje i Šulc (srov. 1999: 13-14).

⁹³ ¶ „obrovské množství autentického materiálu.“

Podobný, avšak v nesrovnatelně větší míře komplexnější, rozsáhlejší a sofistikovanější korpus již existuje. Výše zmíněný *La Repubblica Corpus*⁹⁴ obsahuje celkem 380 823 725 tokenů (viz dále kap. 4.1.1) a zahrnuje v sobě všechny články ze stejnojmenného periodika vydané v letech 1985 až 2000. Jednotlivé ročníky *La Repubblica* z výše uvedeného období existovaly původně pouze na 16 CD. Jejich postupným převodem a jednotným formátováním vznikl pak výsledný korpus⁹⁵. Velkou výhodou tohoto korpusu je nesporně skutečnost, že je velmi rozsáhlý a zdarma, nicméně s určitými omezeními, přístupný on-line. Pro potřeby této práce je však korpus *La Repubblica* nevhodný právě z důvodu časového omezení, neboť obsahuje novinové články pouze do roku 2000 včetně. Další omezení spočívá v jeho vyhledávacích možnostech. Při dotazu umožňuje korpus zobrazit maximálně 10 000 výsledků, což, jak uvidíme dále, je opět nedostatečné. Korpus *La Repubblica* je určen především pro kvalitativní analýzu textů a zůstává vysoce užitečným lexikografickým nástrojem a pravděpodobně největším volně přístupným italským novinovým korpusem vůbec.

Podobně nevhodné pro naše potřeby jsou i jiné italské korpusy, např. *itWaC – Italian Web as Corpus*.⁹⁶ Korpus *itWaC* je nejrozsáhlejším italským internetovým korpusem. Obsahuje zhruba 1,9 biliónů tokenů.⁹⁷ Na úskalí a omezení internetového korpusu upozorňují taktéž jeho samotní autoři (viz pozn. pod čarou č. 95). Internetový korpus obsahuje vedle relevantních lingvistických dat i velké množství nelingvistického materiálu. To je způsobeno metodami automatického dolování textu, kdy s obsahem stránek se do výsledného korpusu ukládají i meta-data. Korpus pak obsahuje příliš mnoho technických výrazů, mnoho stránek se několikanásobně opakuje a stránky obsahují i mnoho odkazů na další stránky, které často nemusí být v požadovaném jazyce korpusu. Internetový korpus je také často ne zcela vyvážený z hlediska demografického rozvrstvení uživatelů Internetu a tvůrců webových stránek.

Z podobných důvodů jako *itWaC* nelze použít ani další velmi rozsáhlý internetový korpus s názvem *NUNC (Newsgroups UseNet Corpora)*⁹⁸ vyvíjený na Università degli Studi di Torino pod vedením Manuela Barbery. *NUNC* vznikl v r. 2002 a neustále nabývá na objemu i počtu zahrnutých jazyků. V současnosti obsahuje beta verze pro italštinu, britskou angličtinu, francouzštinu a španělštinu. Korpus obecné italštiny obsahuje celkem 237 401 299

⁹⁴ <http://sslm.it.unibo.it/repubblica>

⁹⁵ Viz Baroni *et al.* 2004 pro více informací o tvorbě korpusu *La Repubblica*.

⁹⁶ <http://www.sketchengine.co.uk/>

⁹⁷ Více o korpusu *itWaC* viz Baroni *et al.* 2006a, Baroni *et al.* 2006b.

⁹⁸ http://www.corpora.unito.it/index_nunc.php

tokenů. *NUNC* obsahuje texty z newsgroup, tj. diskuzních skupin či fór různých zaměření, kam uživatelé vkládají své příspěvky. Pro potřeby a cíle našeho výzkumu (viz kap. 4.1.1) není však tento korpus, resp. jeho obsah dostatečně reprezentativní a vhodný.

Z hlediska reprezentativnosti je naopak velmi vhodný *CORIS* (*CORpus di Riferimento dell'Italiano Scritto*), který obsahuje 100 miliónů slov, resp. jeho varianta *CODIS* (*CORpus Dinamico dell'Italiano Scritto*) umožňující přizpůsobit korpus konkrétním vyhledávacím potřebám jazykovědce. *CORIS* obsahuje psané texty z novin, literatury, akademické, administrativní a právní oblasti, a má proto velmi široký záběr (srov. Rossini Favretti, 2000). Korpus byl zpřístupněn on-line v září 2001. V této době obsahoval texty z let 1980-2000 a přestože by měl být dle jeho autorů pravidelně každé dva roky aktualizován o nové texty, nepodařilo se nám tuto skutečnost ověřit, a proto i tento korpus vylučujeme z našeho výzkumu.

Korpusy *La Repubblica*, *itWaC*, *NUNC* i *CORIS/CODIS* lze poměrně dobře, i když stále s jistými omezeními, použít např. při ověřování minimální frekvence anglicismů, která hraje velkou roli při tvorbě nových slovníků anglicismů (viz kap. 3.3.2 a kap. 4.4.2).

4.1.1 Tvorba a využití korpusu *LB*

Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, korpus *LB* obsahuje novinové články za období 10 měsíců od října 2007 do července 2008. Články byly stahovány každý den z celkem 11 odlišných rubrik vždy z aktuálního internetového vydání deníku *La Repubblica*⁹⁹. Členění korpusu do různých rubrik mělo dva důvody. Prvním byla snaha zajistit určitou diverzifikovanost korpusu, tj. aby soubor byl dostatečně rozmanitý a obsahoval politické i ekonomické texty, články z oblasti kultury a techniky, z oblasti sportu, životního prostředí i automobilového průmyslu apod., z nichž každý se vyznačuje jiným specifickým slovníkem. Druhý důvod byl funkčního charakteru. Korpus bude mimo jiné použit k ověřování výskytu existujících anglicismů a k hledání nových anglicismů (viz dále). Rozčlenění korpusu na jednotlivé rubriky bude statisticky relevantní při zjišťování frekvence výskytu anglicismů, tj. pomůže nám ověřit, zda-li jsou některé oblasti více zasažené anglicismy než jiné. Následující tabulka (4/I) ukazuje jednotlivé rubriky, jejich zkratku v korpusu a průměrný počet článků stáhnutých za den.

⁹⁹ <http://www.repubblica.it/>

Název rubriky	Zkratka rubriky	Ø počet článků za den v rubrice
POLITICA	P	3,0
CRONACA	C	3,0
AFFARI & FINANZA	EeF	2,5
ESTERI	E	3,0
AMBIENTE	A	0,5
SPORT	S	2,0
MOTORI	M	3,5
PERSONE	Pe	1,0
SPETTACOLI & CULTURA	SeC	2,0
TECNOLOGIA & SCIENZA	TeS	2,0
VIAGGI	V	1,0
Celkem Ø počet článků za den		23,5

Tab. 4/I – Četnost článků za den v rubrikách korpusu LB

Tabulka 4/II ukazuje celkové kvantitativní shrnutí korpusu. Ve sloupcích je uveden celkový počet článků v jednotlivých rubrikách za jednotlivé sledované měsíce. V posledním sloupci a v poslední řádce tabulky je pak uvedený celkový počet stáhnutých článků v jednotlivých měsících, resp. celkový počet stáhnutých článků z jednotlivých rubrik za sledované desetiměsíční období.

Měsíc ¹⁰⁰	Rubriky											Σ
	P	C	EeF	E	A	S	M	Pe	SeC	TeS	V	
1007	84	90	78	82	17	69	105	29	54	51	29	688
1107	62	80	46	75	15	55	78	20	44	51	28	554
1207	85	102	48	86	24	46	62	16	35	42	20	566
0108	85	135	45	85	19	39	59	17	45	38	14	581
0208	103	124	41	83	13	32	47	11	43	31	20	548
0308	86	119	50	93	21	62	66	11	42	53	20	623
0408	97	113	52	84	22	50	66	13	45	60	22	624
0508	87	128	59	88	21	54	69	13	57	49	20	645
0608	82	122	59	84	23	51	68	15	45	52	21	622
0708	89	139	71	90	20	42	64	18	40	39	22	634
Σ	860	1152	549	850	195	500	684	163	450	466	216	6085

Tab. 4/II – Kvantitativní shrnutí článků v rubrikách za sledované období

Základním statistickým údajem pro ohodnocení každého korpusu je počet tokenů a počet typů, resp. jejich poměr. **Tokeny** definujeme jako „[...] the total number of words in [...] corpus“, zatímco **typy** představují „each different word in [...] corpus.“ (Bowker, 2002:

¹⁰⁰ 1007 = říjen 2007, 1107 = listopad 2007 atd.

13).¹⁰¹ I my budeme v naší analýze chápat token jako každý výskyt typu, zatímco type bude představovat lexém.¹⁰² Poměr typů a tokenů se počítá z každých po sobě následujících 1000 slov v korpusu a poskytuje nám údaj o počtu jednotlivých lemmat vzhledem ke každým po sobě jdoucím 1000 slovům. Tento údaj je v našem případě pouze informativní, neboť používáme pouze jeden soubor textů. Význam má např. tehdy, když srovnáváme různé druhy textů mezi sebou z hlediska bohatosti slovní zásoby nebo různých stylů, např. specializovaný jazyk s obecným jazykem (Bowker, 2002: 110-111). Porovnávané texty musí být navíc vždy shodné, neboť porovnávat lze pouze souměřitelné texty, resp. korpusy.

Korpus *LB* má tyto charakteristiky:

Počet tokenů	3 669 981
Počet typů	110 007
Poměr typů/tokenů	3,00

Tab. 4/III – Korpus *LB*

Korpus byl po kompilaci rozdělen do celkem 11 souborů podle jednotlivých rubrik, aby bylo možné při konzultaci korpusu vidět frekvenci anglicismů v jednotlivých rubrikách. K následnému zpracování dokumentu byl použit korpusový manažer *WordSmith Tools*¹⁰³, a proto byly jednotlivé dokumenty převedeny do ASCII formátu, se kterým tento program výlučně pracuje.

Korpus *LB* bude sloužit především k těmto účelům:

- zjištění reálného výskytu anglicismů doložených ve slovnících (kap. 4.2),
- hledání nových anglicismů (kap. 4.3),
- hledání nových falešných anglicismů (kap. 4.3).

¹⁰¹ ¶ „[...] celkový počet slov v [...] korpusu.“ ¶ „každé odlišné slovo v [...] korpusu.“

¹⁰² Shodně chápou tokeny a typy např. Čermák (2004: 26-27), Barnbrook (1996: 53), Šulc (1999), Šonková (2008).

¹⁰³ Za laskavé využití programu děkuje autor profesorce Virginii Pulciniové – *Università degli Studi di Torino, Facoltà di Lingue e Letterature Straniere Moderne, Dipartimento di Scienze del Linguaggio e Letterature Moderne e Comparete*.

4.2 Existující anglicismy

Korpus *LB* nám v první fázi našeho výzkumu poslouží k ověření reálného výskytu anglicismů doložených ve slovnících. Jako výchozí referenční slovník nám bude sloužit *Parole straniere nella lingua italiana* autorů De Mauro a Mancini (2003, viz pozn. pod čarou č. 59).

V této části se kvantitativní a kvalitativní analýzou korpusu *LB* budeme snažit odpovědět na otázku, jak mnoho anglicismů, resp. jak různé anglicismy se reálně vyskytují v novinovém textu, včetně jejich distribuce vně novin. Do určité míry se tak pokusíme zjistit, zda-li mají pravdu ti lingvisté, např. Castellani, kteří tvrdí, že italština je přeplněná anglicismy a je třeba přikročit k okamžitému totálnímu poitalšťování všech cizích výrazů domácími ekvivalenty po vzoru francouzštiny, nebo je pravda na straně těch jazykovědců, např. De Maura, kteří nemají obavy o stav italského lexika a jako důkaz předkládají optimistické statistiky ze současných slovníků, podle kterých anglicismy, zvláště neadaptované, zaujímají velmi malou procentuální část celkového italského lexika.

4.2.1 Metody a postupy

Nejobsáhlejší soupis neadaptovaných anglicismů najdeme ve výše zmíněném slovníku (De Mauro, 2003, dále *PS* = *Parole straniere*). Celý seznam čítá 5 510 položek. Tento seznam jsme konfrontovali s korpusem *LB*, tj. ověřovali jsme, kolik anglicismů z *PS* se vyskytuje v *LB*. K analýze jsme použili výše zmíněný program *WordSmith Tools*, resp. jeho část *Concord*. Bylo nutné vidět širší konkordance u jednotlivých anglicismů, abychom mohli správně určit, zda-li anglicismus z korpusu *LB* odpovídá stejnému anglicismu v *PS*, resp. zapadá do jeho definice, která je uvedena ve slovníku.

Srovnávání probíhalo z velké části manuálně, neboť mnoho anglicismů z *PS* bylo v korpusu *LB* odlišně graficky zapsáno. Tento problém nastával především u složenin, např. *weekend*, které se v *PS* vyskytuje pouze jako *week-end*, zatímco v *LB* jsou ještě varianty *weekend* a *week end*. Odlišný grafický zápis anglicismu nelze však chápat jako nový anglicismus, ale pouze jako jiný grafický zápis téhož anglicismu. Bylo také nutné kontrolovat sémantiku výrazů, neboť u několika anglicismů z *PS* byl v korpusu *LB* nalezen další, tj. zcela nový význam. Takový výraz byl již chápán jako nový anglicismus, resp. jako rozšíření sémantického pole již existujícího anglicismu, a byl proto zařazen do slovníku nových anglicismů (viz kap. 4.4.4).

Z 5 510 anglicismů z *PS* jsme v korpusu *LB* našli celkem 1 121 položek, tj. cca 20 % výchozího referenčního seznamu. Tuto skupinu anglicismů definujeme jako *klíčové anglicismy*. Jde o běžně používané anglicismy, z nichž většina je srozumitelná běžnému čtenáři novin, resp. italskému mluvčímu. *Klíčové anglicismy* se v korpusu *LB* pravidelně opakují, některé i v řádech stovek až tisíců opakování, což svědčí o jejich absolutní integraci do italského lexika.

Naproti tomu při pohledu na zbývajících 80 % položek seznamu z *PS* je zřejmé, že jde o velmi řídké a výlučně monosémantické anglicismy, které jsou vždy vázány na jeden konkrétní objekt. Jde často o vědecké a technické termíny, které mají i v samotném mikrojazyce omezené použití. Lze předpokládat, že i v anglickém jazyce je použití těchto výrazů velmi omezené.

Jak již bylo řečeno výše, náš korpus obsahuje novinové články z celkem 11 odlišných rubrik (viz kap. 4.1.1). Toto rozdělení nyní využijeme a pokusíme se ukázat, jak jsou anglicismy v našem novinovém korpusu distribuovány, resp. jak jsou jimi jednotlivé rubriky prostoupeny. Všech 1 121 klíčových anglicismů extrahovaných z *PS* bylo vyhledáno v našem korpusu. Následující tabulka (tab. 4/IV) ukazuje celkové zastoupení klíčových anglicismů v jednotlivých rubrikách, tj. anglicismy zde mají opakovaný výskyt.

Pořadí	Rubrika	Celkový počet anglicismů	Celkový počet tokenů	Podíl anglicismů v rubrice (%)
1.	SeC	4589	332605	1,38
2.	TeS	3660	291005	1,26
3.	P	3485	640146	0,54
4.	E	3023	452960	0,67
5.	C	2939	600337	0,49
6.	M	2677	269300	0,99
7.	EeF	2360	366740	0,64
8.	S	2341	322986	0,72
9.	V	1233	175236	0,70
10.	Pe	1076	97608	1,10
11.	A	575	121059	0,47
Celkem		27958	3669982	0,76

Tab. 4/IV – Absolutní distribuce anglicismů v korpusu *LB*

Z tabulky vyplývá, že oblastí s největším výskytem anglicismů v absolutních číslech je *SeC*, která obsahuje články z oblasti kultury, filmu a zábavy. Celkový počet anglicismů v této rubrice však tvoří pouze 1,38 % dané rubriky. Distribuce anglicismů v absolutních číslech nás ale informuje pouze o celkovém počtu anglicismů v konkrétních rubrikách. Nejen dle

výsledků vyhledávání je samozřejmé, že velká část z 1 121 klíčových anglicismů se v každé rubrice *opakuje* a to i v řádech stovek až tisíců opakování, jak bylo řečeno výše. Je proto zřejmé, že ze statistik v absolutních číslech nemůžeme vyvodit správné závěry o skutečné distribuci anglicismů v jednotlivých rubrikách.

Z tab. 4/IV lze však spolehlivě použít poslední hodnotu o celkovém počtu anglicismů ve všech rubrikách a jejich souhrnném podílu na celém korpusu *LB*. Ta nám říká, že v korpusu *LB* zaujímá celkový počet všech námi sledovaných anglicismů *s opakováním* pouze 0,76 %. Jde o velmi nízkou hodnotu, a to navzdory tomu, že, jak uvidíme dále, mnoho anglicismů, které jsou již plně integrované do italského lexika, se opakuje i v řádech stovek opakování. Je důležité podotknout, že my jsme do našeho výzkumu zahrnuli pouze ty anglicismy, které se vyskytují v našem korpusu a které jsme označili jako tzv. *klíčové anglicismy*. V důsledku toho je výsledná hodnota samozřejmě nižší, ale na druhou stranu vypovídá mnohem lépe o reálném úzu anglicismů.

Abychom ale dostáli cíli této kapitoly, tj. ověření reálného výskytu anglicismů doložených ve slovnících, je nutné provést analýzu korpusu takovým způsobem, aby měla vypovídací hodnotu. Proto je nezbytné, i z hlediska správného porovnání s *PS*, každý zastoupený anglicismus zahrnout do každé rubriky pouze jednou, tj. *bez opakování*. V této analýze byly rubriky znovu prohledány a každý z klíčových anglicismů, který byl nalezen, byl započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolikrát se v dané rubrice opakoval. Tab. 4/V ukazuje výsledky hledání srovnané sestupně dle počtu anglicismů *bez opakování* v jednotlivých rubrikách.

Pořadí	Rubrika	Počet jednotlivých anglicismů ¹⁰⁴	Počet typů v LB	Počet tokenů v LB	Podíl anglicismů na rubrice (%)
1.	TeS	381	27372	291005	1,39
2.	SeC	366	32232	332605	1,14
3.	E	338	35160	452960	0,96
4.	C	332	40278	600337	0,82
5.	EeF	326	24113	366740	1,35
6.	M	310	21817	269300	1,42
7.	V	281	24931	175236	1,13
8.	P	276	36093	640146	0,76
9.	Pe	231	15352	97608	1,50
10.	S	211	24218	322986	0,87
11.	A	159	16057	121059	0,99

Tab. 4/V – Distribuce anglicismů bez opakování v rubrikách

Z celkového počtu 1 121 klíčových anglicismů se jich nejvíce vyskytovalo v rubrice *TeS*, která se zabývá technikou a vědou. Jak je vidět z tabulky, rozdíl mezi rubrikou s nejvyšším počtem anglicismů a rubrikou s nejnižším počtem anglicismů je více než dvojnásobný. Pokud se ale podíváme na všechny rubriky souhrnně, pak vidíme, že rozdíl mezi nimi, z pohledu od první k poslední, není příliš veliký a má spíše pozvolně sestupnou tendenci bez velikých výkyvů. Je samozřejmé, že v rubrikách *A*, *S*, *Pe*, *P* a *V* bude mnohem méně anglicismů než v rubrikách v první části tabulky. Rubriky v druhé části tabulky jsou svým zaměřením a obsahem monotematické a mají tedy omezenější slovník, včetně omezeného registru anglicismů. Naproti tomu rubriky v první polovině tabulky svým zaměřením pokrývají vždy několik různých oborů, např. *TeS* se zabývá, jak už vyplývá z názvu, technologií a vědou, a to napříč celým vědním a technologickým spektrem, tj. najdeme zde nejenom články z oblasti informačních technologií, ale i z fyziky, chemie, biologie, archeologie atd. Nižší výskyt anglicismů v rubrikách v druhé části, resp. jejich vyšší výskyt v rubrikách v první části souvisí i s *progresivností* dané rubriky, která s sebou přináší i nutnost jazykové inovace. Je zřejmé, že ani v *S*, resp. v *P* nebude příliš rychle přibývat nových anglicismů. Tyto rubriky pojednávají o sportovních událostech, resp. komentují politické dění a vystačí si s již existujícím slovníkem, aniž by museli sahát po anglicismech. Pro rubriku *M* je na druhou stranu typické, že přináší novinky ze světa automobilismu a s novým objektem či pojmem se snadno importuje i jeho nové označení, zvláště z anglicky mluvících zemí.

¹⁰⁴ Součet tohoto sloupce nedá celkovou hodnotu 1 121, neboť některé z klíčových anglicismů se vyskytují ve více než jedné rubrice, a bylo proto nutné je započítat tolikrát, v kolika různých rubrikách se vyskytují. Stejně pravidlo budeme aplikovat i v kap. 4.3.2 u tab. 4/XII a dále i v kap. 4.4.5 u tab. 4/XVII.

Do tabulky 4/V jsme zahrnuli i informace o celkovém počtu typů a tokenů v jednotlivých rubrikách v celém korpusu *LB*. Díky těmto údajům vidíme, že např. první tři rubriky – *TeS*, *SeC*, *E* – obsahují každá více anglicismů než rubriky *C* a *P*, které mají obě ale téměř dvojnásobný rozsah. Z toho vyplývá, že zde neplatí přímá úměra, tj. ve větším textu nenajdeme více anglicismů.

Při analýze rubrik z hlediska distribuce anglicismů bez opakování jsme zjistili, že pro každou rubriku je příznačný určitý slovník, resp. určitá skupina anglicismů. Anglicismy typické pro jednu rubriku se naopak nevyskytují zcela vůbec v jiných rubrikách, případně jen s velmi malou frekvencí. Tato tvrzení platí především o tematicky zaměřených skupinách – *TeS*, *SeC*, *EeF*, *M*, *V*, *Pe*, *S* a *A*. Naopak v rubrikách *E* a *C* je zastoupení anglicismů širší napříč celým jejich spektrem, neboť rubriky již svou samotnou náplní zabírají široké pole a pojednávají o tematicky různých událostech ze zahraničí i z domova.

Následující tabulka (tab. 4/VI) ukazuje nejfrekventovanější anglicismy v jednotlivých rubrikách seřazené sestupně dle počtu výskytů. V závorce je uveden počet jejich opakování v celé rubrice.

Rubrika	Nejfrekventovanější anglicismy
<i>TeS</i>	<i>computer</i> (323), <i>Internet/internet</i> (190/180), <i>software</i> (177), <i>e-mail/email/mail</i> (53/41/57), <i>video</i> (132), <i>blog</i> (114), <i>videogame</i> (106), <i>test</i> (68), <i>file</i> (49), <i>browser</i> (41), <i>provider</i> (40), <i>open source</i> (36), <i>wireless</i> (27)
<i>SeC</i>	<i>film</i> (1373!), <i>star</i> (140), <i>festival</i> (109), <i>set</i> (92), <i>show</i> (90), <i>fiction</i> (87), <i>disco</i> (86), <i>cast</i> (70), <i>rock</i> (68), <i>fan</i> (57), <i>thriller</i> (55), <i>video</i> (55), <i>band</i> (46), <i>cult</i> (42), <i>share</i> (38), <i>cartoon</i> (37), <i>jazz</i> (35), <i>nomination</i> (32), <i>look</i> (29)
<i>E</i>	<i>leader</i> (336!), <i>premier</i> (271), <i>video</i> (76), <i>film</i> (62), <i>internet</i> (56), <i>computer</i> (43), <i>slogan</i> (38), <i>partner</i> (35), <i>spot</i> (30), <i>raid</i> (25)
<i>C</i>	<i>boss</i> (207), <i>clan</i> (138), <i>leader</i> (117), <i>premier</i> (107), <i>bar</i> (83), <i>killer</i> (75), <i>film</i> (68), <i>computer</i> (62), <i>video</i> (58), <i>blitz</i> (55), <i>internet</i> (40)
<i>EeF</i>	<i>record</i> (184), <i>bonus</i> (80), <i>leader</i> (77), <i>manager</i> (60), <i>premier</i> (47), <i>business</i> (46), <i>performance</i> (46), <i>partner</i> (45), <i>future</i> (28)
<i>M</i>	<i>design</i> (183), <i>record</i> (144), <i>scooter</i> (76), <i>test driver</i> (68), <i>look</i> (61), <i>comfort</i> (51), <i>optional</i> (44), <i>brand</i> (43), <i>station wagon</i> (39), <i>airbag</i> (36), <i>supercar</i> (36), <i>rally</i> (35), <i>performance</i> (30), <i>designer</i> (28)
<i>V</i>	<i>film</i> (109), <i>design</i> (43), <i>sport</i> (34), <i>bar</i> (30), <i>relax</i> (29), <i>resort</i> (25)
<i>P</i>	<i>leader</i> (806!), <i>premier</i> (683!), <i>slogan</i> (50), <i>loft</i> (49), <i>blog</i> (46), <i>bipartisan</i> (43), <i>privacy</i> (37), <i>pressing</i> (25)
<i>Pe</i>	<i>film</i> (152)
<i>S</i>	<i>club</i> (248), <i>match</i> (126), <i>set</i> (125), <i>sport</i> (106), <i>cross</i> (98), <i>derby</i> (96), <i>record</i> (91), <i>assist</i> (90), <i>team</i> (82), <i>tennis</i> (78), <i>stop</i> (35), <i>doping</i> (33), <i>rugby</i> (32), <i>play-off</i> (30), <i>test</i> (30)
<i>A</i>	<i>smog</i> (31)

Tab. 4/VI – Nejfrekventovanější anglicismy v jednotlivých rubrikách

Vedle specializovaného slovníku každé rubriky můžeme vyčlenit i určité společné jádro, tj. část anglicismů, které se používají napříč všemi rubrikami. V celém korpusu *LB* se jedná o tyto výrazy – *bar, blog, business, club, computer, festival, film, forum, internet, leader, manager, marketing, mix, partner, performance, privacy, record, rock, set, shock, show, slogan, sport, staff, standard, star, stress, team, test, video*.

4.2.2 Závěry

Kvantitativní a kvalitativní analýzou korpusu *LB* jsme se pokusili ověřit reálný výskyt anglicismů v současné době v novinovém textu. Porovnáním největšího existujícího seznamu anglicismů v italštině s korpusem *LB* jsme vyčlenili skupinu tzv. *klíčových anglicismů*. Jedná se o anglicismy, které se reálně a opakovaně vyskytují v novinovém textu. Velká část těchto výrazů je běžně srozumitelná italskému čtenáři a lze předpokládat, že kromě novinového slovníku jsou součástí i běžného slovníku italského mluvčího. Velmi malá část klíčových anglicismů má odbornější charakter, který však souvisí s jejich používáním v odborných rubrikách (např. *EeF – asset allocation, deregulation, core business, hedge fund, target price* a *TeS – cluster, multiplayer, open space, peer to peer, router*).

Zjistili jsme, že pro každou ze zkoumaných 11 novinových rubrik je typický určitý registr anglicismů, který se v ostatních rubrikách nevyskytuje vůbec nebo jen s velmi malou frekvencí opakování. Rozdíl v počtech anglicismů *bez opakování* mezi jednotlivými rubrikami je spíše malý.

Ze srovnání rubrik v tab. 4/VI můžeme vyvodit jediný signifikantní závěr. Počty anglicismů v jednotlivých rubrikách ovlivňuje především tematický záběr konkrétní rubriky a, chceme-li, *progresivnost* jejího zaměření. Proto např. v *TeS*, která se zabývá vědou, technikou a informačními technologiemi, tedy zvláště v současné době velmi progresivně se rozvíjejícími odvětvími (z hlediska samotného vývoje i potřeby nové terminologie), najdeme více anglicismů než v *S*, která komentuje sportovní události a mezi progresivní oblastí, zvláště z hlediska potřeby nových výrazů a terminologie, určitě nepatří.

V otázce podílu anglicismů na celém korpusu jsme vypočítali ještě nižší hodnoty, než které uvádí existující slovníky. Oproti 2,2 % (De Mauro, 2000b) a 1,1 % (Zingarelli, 2005) je v korpusu *LB* podíl anglicismů *bez opakování* 1,02 %¹⁰⁵. V absolutních počtech, tj. v počtu výskytu *s opakováním*, zaujímají anglicismy v celém korpusu pouze 0,76 % (viz tab. 4/IV).

¹⁰⁵ Tuto hodnotu jsme vypočítali vydělením celkového počtu nalezených anglicismů *bez opakování* v *LB* celkovým počtem typů v *LB* a vyjádřili ji v procentech, tj. $\frac{1121}{110007} \times 100 = 1,02\%$.

Rozdíl mezi počtem anglicismů ve slovnících, které představují *langue* a korpusem *LB*, který reprezentuje *parole* je zřejmý. V našem výzkumu se zaměřujeme primárně na *parole* jako skutečně užívaný autentický jazyk, který je i základním předmětem studia korpusové lingvistiky.

Získané hodnoty nás přesvědčily o tom, že existující doložené anglicismy skutečně nepředstavují žádné reálné jazykové nebezpečí pro současnou italštinu. Anglicismy jsou oblíbené, zvláště v novinových titulcích, neboť přitahují čtenáře, ale jejich skutečná incidence v novinovém textu je minimální. Anglicismy, které jsme našli v našem korpusu, jsme definovali jako *klíčové anglicismy*, neboť jde o běžně používané výrazy, z nichž u mnoha již ani samotní italští čtenáři a mluvčí nepocítují anglickou provenienci. Je také potřeba zdůraznit, jak uvidíme dále (srov. kap. 4.4.2 – tab. 4/XV), že doložených anglicismů s větší a významnější četností je ještě mnohem méně než celkový počet klíčových anglicismů.

Zároveň se domníváme, že se nepotvrdily námitky ohledně nevhodnosti noviného registru jako místa, kde objektivně analyzovat anglicismy. Beccaria (srov. 2002: 236) často zdůrazňuje, že noviny jsou plné anglicismů, neboť novináři považují, s nadsázkou, již za profesionální povinnost uvádět stále nové a nové anglicismy do podvědomí čtenářů, přestože jde ve většině případů o zbytečné a pomíjivé výrazy. Předcházející analýza ukázala, že se používá pouze 1/5 doložených anglicismů, což rozhodně nesvědčí o přesycenosti novin anglicismy. V další kapitole se podíváme na situaci s novými anglicismy.

4.3 Nové anglicismy

4.3.1 Metody a postupy

V první části kapitoly 4 byl zkoumán výskyt doložených anglicismů v korpusu *LB* včetně jejich distribuce z hlediska novinových rubrik. Nyní použijeme korpus *LB* k hledání nových anglicismů včetně nových falešných anglicismů.

Korpus *LB* má při defaultním rozložení textového procesoru více než 7000 stránek. Zpracovávat takto dlouhý, byť *ad hoc* sestavený, korpus manuálně by byla časově velmi náročná, ba dokonce nemožná činnost. Proto využijeme již zmíněných poznatků z oblasti zpracování přirozeného jazyka. K efektivní analýze korpusu a vyhledávání potencionálně nových anglicismů nám poslouží *n*-gramy.

Cavnar definuje *n*-gram jako „N-character slice of a longer string. Although in the literature the term can include the notion of any co-occurring set of characters in a string (e.g. an N-gram made up of the first and third character of a word), [...] we use the term for contiguous slices only.“ (Cavnar, 1994: 162).¹⁰⁶ Této definice se přidržíme i my. Dodejme ještě dvě důležitá fakta. *N*-gram může mít různou délku podle toho, jakou hodnotu dosadíme za *n* (*n*=1 se nazývá *unigram*, *n*=2 *bigram*, *n*=3 *trigram*, pro vyšší hodnoty se zpravidla nepoužívá specifické označení). *N*-tice pak může v rámci počítačového zpracování přirozeného jazyka představovat fonémy, slabiky, písmena, slova, případně i celé věty.

N-gram, jako jeden ze základních poznatků oblasti zpracování přirozeného jazyka, není ale mezi uživateli počítačů vůbec neznámým pojmem a již brzy bude část z nás aplikace na něm založené běžně používat při své každodenní činnosti. Rostoucí potřeba komunikovat s počítači lidskou řečí, o které jsme se zmiňovali výše, nachází již své reálné uplatnění. Je logické, že s tímto uplatněním přichází *Unix*. Jedná se o revoluční a unikátní vylepšení desktopového prostředí *KDE 4*, spočívající v nové knihovně pro kontrolu pravopisu *Sonnet*¹⁰⁷, která se vyznačuje automatickou detekcí jazyka založenou právě na *n*-gramech. Odtud pramení také inspirace pro metodologii tohoto výzkumu. Na rozdíl od operačního systému *Windows*, resp. jeho textového procesoru *Microsoft Office Word*, kde je pro kontrolu pravopisu nutné manuálně zapnout automatické opravy pro konkrétní jazyk (defaultně navíc

¹⁰⁶ ¶ „N-znaková část delšího řetězce. Ačkoliv v odborné literatuře může tento termín zahrnovat i jakýkoliv současný výskyt souboru znaků v jednom řetězci (např. N-gram vytvořený z prvního a třetího znaku slova), [...] my budeme používat tento termín jen pro sousedící části.“

¹⁰⁷ *KDE (K Desktop Environment)* představuje kompletní desktopové prostředí linuxové distribuce *Mandriva* tak, jak ho známe z *Windows* s tím, že v sobě má již implementované velké množství různých aplikací (kancelářský balík, poštovní klient, internetový prohlížeč, přehrávače multimédií, aj.). Nová knihovna *Sonnet* je obdobou integrovaných slovníků v *MS Office*.

Word obsahuje slovníky pouze pro češtinu, slovenštinu, němčinu a angličtinu), *KDE* by mělo umět pro všechny své aplikace automaticky rozpoznat jazyk, resp. všechny jazyky v textu a to až do úrovně jednotlivých vět v rámci textu. *Sonnet* pro rozpoznání jazyka používá trigramy a to vždy ty nejfrekventovanější pro daný jazyk. Rozpoznávání probíhá zatím po jednotlivých odstavcích.

Pro naše potřeby budeme *n*-gramy rozumět *n*-tice po sobě jdoucích znaků. Nejprve analýzou zjistíme, které *n*-gramy jsou nejtypičtější pro angličtinu a pomocí těchto *n*-gramů budeme v korpusu *LB* jednoduše rozpoznávat anglická slova a zkoumat anglicismy.

Nejfrekventovanější anglické *n*-gramy zjistíme porovnáním našeho korpusu s korpusem *BNC* (*British National Corpus*)¹⁰⁸. *BNC* obsahuje celkem 100 miliónů slov psané a částečně i mluvené současné angličtiny (10 %). Zaměřuje se primárně na britskou angličtinu, ale obsahuje i anglické texty jiné než britské provenience. Svým rozsahem pokrývá velké množství různých stylů a žánrů, aniž by kterýkoliv z nich preferoval více než ostatní, a je proto dostatečně reprezentativní. Díky svému širokému záběru se používá jako podklad pro tvorbu prestižních anglických slovníků *Oxford English Dictionary* (*NODE*, 1998).

Korpus *BNC* použijeme především z toho důvodu, že také využívá *n*-gramy, resp. umožňuje jejich vyhledávání, včetně jejich frekvence a je zdarma přístupný online. Jiné velké anglické korpusy, např. *Bank of English* obsahující přes 525 miliónů slov, na jehož základě je vytvářen známý *Collins COBUILD English Language Dictionary* (*COBUILD*, 1998), jsou zpoplatněné. Velmi rozsáhlý korpus americké angličtiny – *Corpus of Contemporary English* (*COCA*)¹⁰⁹ – je sice přístupný zdarma, je velmi aktuální (každých šest až devět měsíců je pravidelně doplňován o další texty) i rozsáhlý (přes 385 miliónů slov), ale neumožňuje vyhledávat *n*-gramy.

Proto v našem výzkumu používáme *BNC*, který však *n*-gramy rozumí takové opakující se sekvence, kde *n* představuje slova a slovo je definováno jako token. *N*-gramy, tak jak jsme si je definovali výše, označuje *BNC* jako *char*-gramy, které definuje jako sekvenci písmen. *BNC* navíc umožňuje zkoumat *n*-gramy, rozuměj *char*-gramy, i z hlediska jejich distribuce a to v postavení na začátku, uprostřed a na konci slova. Při hledání je možné za hodnotu *n* dosadit *n*=1 až *n*=8 včetně užitečné volby *n*=1-8, která nám ukáže celkový rozsah od *n*=1 až po *n*=8.

¹⁰⁸ Více o *BNC* na <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>.

¹⁰⁹ <http://www.americancorpus.org/>

Pro každou z distribučních pozic (na začátku, uprostřed, na konci slova) jsme provedli hledání s tím, že výsledky byly seřazeny sestupně. Hodnotu n jsme nastavili na $n=1-8$ a zadali jsme minimální frekvenci n -gramu v celém korpusu na 1 000 000 tokenů¹¹⁰. Pro kontrolu bylo provedeno i hledání se stejnými parametry zvlášť pro každou z hodnot $n=1$ až $n=8$ a bylo ověřeno, že všechny tyto n -gramy jsou zároveň přítomné v $n=1-8$. Tabulka 4/VII ukazuje výsledky hledání.

		Pozice ve slově			Celkem
		Na začátku	Uprostřed	Na konci	
Počet n -gramů	$n=1$	21	23	16	60
	$n=2$	20	54	21	95
	$n=3$	4	2	3	9
	$n=4$	1	0	1	2
Celkem		46	79	41	166

Tab. 4/VII – Nejfrekventovanější n -gramy v *BNC*

Stejné hledání bylo nutné provést i v našem korpusu. Jako referenční hodnoty byly vzaty údaje z předcházejícího hledání. Každý z celkových 166 nejfrekventovanějších n -gramů v *BNC* byl pomocí regulárních výrazů vyhledán i v korpusu *LB* a byl zjištěn jeho celkový výskyt.

Poněvadž oba korpusy, *BNC* i *LB*, mají odlišný celkový počet slov, bylo nutné pro další zpracování n -gramy z obou korpusů převést na shodný počet, kterým byl zvolen 1 000 000 slov.

Teprve nyní bylo možné ověřit, které z celkových 166 n -gramů z *BNC* jsou skutečně typické pro angličtinu vzhledem k italštině. Jednoduchým výpočtem¹¹¹ bylo zjištěno procentní vyjádření zastoupení daného n -gramu v jednom korpusu vzhledem ke druhému korpusu. Jinými slovy byla tímto výpočtem zjištěna typičnost či reprezentativnost daného n -gramu v daném korpusu a tedy i v daném jazyce. V našem případě jsme vždy primárně počítali

¹¹⁰ Pravidlo o minimální frekvenci bylo porušeno pouze u n -gramů k , p a w ve finální pozici, jak je vidět z tabulky (Tab. 4/VIII). Tyto n -gramy se ukázaly jako velmi produktivní při hledání anglických slov v korpusu *LB*.

¹¹¹ Např. písmeno t se v *BNC* vyskytuje v 1 000 000 slov ve finální pozici celkem 95 601krát. V korpusu *LB* se ve stejném počtu prohledávaných slov vyskytuje ale pouze 4 000krát. Pokud vydělíme frekvenci písmena t v *BNC* součtem jeho frekvence v *BNC* a *LB* a výsledek vyjádříme v procentech, dostaneme 95,98 %. Tato hodnota nám říká, že v angličtině je 95,98% pravděpodobnost, že zde písmeno t najdeme ve finální pozici, zatímco v italštině je (při použití odpovídajícího výpočtu) tato pravděpodobnost pouze 4,02 %. Z uvedeného vyplývá, že unigram t ve finální distribuční pozici je typický pro angličtinu.

Matematicky lze výše popsany výpočet zapsat následujícím způsobem: $T_{(n-gram)} = \frac{f_{BNC}}{f_{BNC} + f_{LB}} \times 100$, kde

T představuje typičnost a f označuje frekvenci.

U n -gramu o ve finální pozici dostaneme naopak odlišné hodnoty pro oba jazyky. Výskyt o v *BNC* v 1 000 000 slov je 42 859 tokenů, zatímco v *LB* je to již 181 773 tokenů. Procentně vyjádřeno je unigram o z 19,08 % typický pro angličtinu, zatímco z 80,92 % typický pro italštinu.

procentní úspěšnost anglických *n*-gramů vzhledem k italskému korpusu. Pro kontrolu do 100 % byl proveden i výpočet pro úspěšnost anglických *n*-gramů v italštině vzhledem k angličtině. Jako spodní hranice frekvence jednotlivých *n*-gramů byla zvolena hodnota 85 %¹¹². *N*-gramy s nižším procentním výskytem než 85 nebyly považovány za typické pro angličtinu a bylo od nich v dalším výzkumu abstrahováno. Tab. 4/VIII ukazuje nejtypičtější *n*-gramy v angličtině (celkové shrnutí viz Příloha č. 2).

¹¹² Tato podmínka nebyla dodržena u *n*-gramu *h* v iniciální pozici a dále u *n*-gramů *n* a *r* ve finální pozici. Při porovnání obou korpusů byly u těchto *n*-gramů zjištěny procentní hodnoty nižší než 85 % (*h* = 81,59 %, *n* = 61,18 %, *r* = 72,64 %) a nebylo by je možné zahrnout do výzkumu. Předpokládali jsme ale, že tyto nízké hodnoty jsou dány vysokým a opakovaným výskytem určitých italských slov v korpusu *LB*. Provedli jsme proto ještě jeden výpočet s tím, že jsme v italském korpusu eliminovaly některá slova (pro *h* – *ho*, *hai*, *hanno*; pro *n* – *un*, *non*, *con*, *in* a pro *r* – *per*, *dar*, *dir*, *dover*, *esser*, *far*, *poter*, *pur*, *tener* a *voler*). Náš předpoklad se potvrdil a po eliminaci výše uvedených slov jsme dosáhli procentních hodnot uvedených v tab. 4/VIII, které potvrdily vysokou typičnost těchto *n*-gramů pro angličtinu. Je potřeba zdůraznit, že tyto úpravy v korpusu *LB* byly provedeny především za účelem nalezení co největšího počtu nových anglicismů při použití metody *n*-gramů. Proto v anglickém korpusu nebyla analogicky eliminována žádná slova, neboť i často opakující se slova jako předložky (*of*, *to*), spojky (*and*) či členy (*the*) mohou pomoci nalézt potencionálně nové anglicismy.

Pozice	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB			
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión	Angličtina	Italština
Na začátku slova	y-	1288113	12881	206	57	99,88	0,12
	w-	5889208	58892	1500	412	99,31	0,69
	h-	4428498	44285	1386	380	99,15	0,85
	of-	3142449	31424	1953	536	98,32	1,68
	on-	1225420	12254	1402	385	96,96	3,04
	and-	2635272	26353	3064	841	96,91	3,09
	to-	2939761	29398	6362	1746	94,39	5,61
	is-	1054875	10549	2852	783	93,09	6,91
	be-	1784613	17846	6454	1772	90,97	9,03
	it-	1263424	12634	4680	1285	90,77	9,23
	t-	14753141	147531	88226	24217	85,90	14,10
Uprostřed slova	-th-	1250625	12506	820	225	98,23	1,77
	-ou-	2818579	28186	1920	527	98,16	1,84
	-ct-	1021128	10211	763	209	97,99	2,01
	-ha-	2200979	22010	2353	646	97,15	2,85
	-ee-	1241803	12418	1326	364	97,15	2,85
	-ho-	1022176	10222	1471	404	96,20	3,80
	-tio-	1548876	15489	2983	819	94,98	5,02
	-he-	3089284	30893	6683	1834	94,39	5,61
	-w-	1810947	18109	3935	1080	94,37	5,63
	-y-	1179760	11798	3142	862	93,19	6,81
	-k-	1628936	16289	6796	1865	89,72	10,28
	-ea-	2291082	22911	12270	3368	87,18	12,82
	-ai-	1202158	12022	7417	2036	85,52	14,48
Na konci slova	-f	3600441	36004	1830	502	98,62	1,38
	-s	12012994	120130	15873	4357	96,50	3,50
	-y	5744741	57447	8242	2262	96,21	3,79
	-h	2590655	25907	3788	1040	96,14	3,86
	-t	9560119	95601	14574	4000	95,98	4,02
	-g	2982790	29828	4550	1249	95,98	4,02
	-d	9483421	94834	21570	5921	94,12	5,88
	-w	880733	8807	2407	661	93,02	6,98
	-n	8065680	80657	28292	7766	91,22	8,78
	-r	5544867	55449	21183	5815	90,51	9,49
	-k	977151	9772	4147	1138	89,57	10,43
	-p	631333	6313	2997	823	88,47	11,53
	-m	1633791	16338	8912	2446	86,98	13,02

Tab. 4/VIII – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině

Tabulka 4/VIII je horizontálně rozdělena do 3 částí podle postavení *n*-gramu ve slově, tj. na začátku, uprostřed a na konci slova. V každé z těchto částí jsou pak *n*-gramy zvlášť seřazeny dle procentní úspěšnosti. Ve sloupcích je uveden celkový počet tokenů, ve kterých

se vyskytují vybrané *n*-gramy v obou sledovaných korpusech včetně jejich přepočtu na srovnatelnou hodnotu (viz výše).

Další tabulka (Tab. 4/IX) ukazuje nejtypičtější *n*-gramy pro angličtinu z tab. 4/VIII sestupně seřazené dle jejich typičnosti bez ohledu na pozici ve slově.

Pořadí	<i>N</i> -gram	Typičnost v angličtině (%)
1.	th-	99,88
2.	y-	99,88
3.	w-	99,31
4.	h-	99,15
5.	-f	98,62
6.	of-	98,32
7.	-th-	98,23
8.	-ou-	98,16
9.	-ct-	97,99
10.	-ha-	97,15
11.	-ee-	97,15
12.	and-	96,91
13.	-s	96,50
14.	-y	96,21
15.	-ho-	96,20
16.	-h	96,14
17.	-t	95,98
18.	-g	95,98
19.	-tio-	94,98
20.	to-	94,39
21.	-he-	94,39
22.	-w-	94,37
23.	-d	94,12
24.	-y-	93,19
25.	is-	93,09
26.	-w	93,02
27.	-n	91,22
28.	be-	90,97
29.	it-	90,77
30.	-r	90,51
31.	-k-	89,72
32.	-k	89,57
33.	-p	88,47
34.	-ea-	87,18
35.	-m	86,98
36.	-ai-	85,52

Tab. 4/IX – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině – shrnutí

Při pohledu na tabulku je navíc patrné, že z celkových 36 n -gramů jich 30 přesahuje hranici 90 %.

Výše popsaným způsobem jsme získali 36 různých n -gramů v rozmezí od unigramů po trigramy. Pomocí těchto n -gramů budeme nyní prohledávat korpus *LB* a hledat nové anglicismy.

4.3.2 Výsledky analýzy

Podobně jako v předcházející části, kde jsme ověřovali výskyt doložených anglicismů, i nyní využijeme korpusový manažer *WordSmith Tools*. Abychom však mohli efektivně prohledávat korpus *LB* v tomto programu, bylo nutné ještě před samotným prohledáváním provést několik úprav. *WordSmith Tools* umožňuje při jednom vyhledávání zobrazit maximálně 16 368 výsledků. Zkušebním testem bylo zjištěno, že u n -gramů n , r , a d ve finální pozici a dále u n -gramu h v iniciální pozici je počet vyhledaných výrazů větší než jejich maximální možný zobrazený počet. Korpus byl proto upraven stejně jako při ověřování frekvence jednotlivých n -gramů (viz výše pozn. č. 112 a dále u n -gramu d ve finální pozici byly v celém korpusu eliminovány výrazy *ad*, *ed* a *d'*). Tato úprava nijak neovlivnila výsledky vyhledávání, jelikož byly vyhledávány anglické výrazy. Dále bylo při vyhledávání v celém korpusu abstrahováno od výrazů začínajících na velká písmena (s výjimkou výrazů na začátku vět), čímž byla eliminována vlastní jména, zkratky, akronymy, eponyma, toponyma, obchodní značky, citace apod. Taktéž nebyly brány v úvahu výrazy psané kurzívou, v uvozovkách či jinak zvýrazněné. Přestože se může jednat o anglicismy, jejich zvýraznění v textu implikuje, že je autor článku chápe jako dosud neintegrované do italštiny, a proto je ani my nezahrnujeme do našeho výzkumu. Těmito kroky bylo docíleno toho, že u každého n -gramu byl zobrazen jeho maximální výskyt, aniž by bylo dosaženo horní hranice počtu výsledků.

K prohledávání korpusu jsme použili jeden ze tří hlavních nástrojů programu *WordSmith Tools*, který se nazývá *Concord*.¹¹³ Jak název napovídá, tato část slouží k vyhledávání konkordancí. Bowker definuje funkci takového nástroje následujícím způsobem:

¹¹³ Zbylé dvě hlavní části programu zahrnují *WordList*, který umožňuje základní statistickou analýzu korpusu, jako např. zjištění celkového počtu tokenů či typů a *KeyWords*, který slouží k identifikaci klíčových slov v jednom či více textech a následnému porovnávání textů např. ze stylistického hlediska. Vedle těchto tří hlavních nástrojů obsahuje korpusový manažer ještě další tři nástroje (*Splitter*, *Text Converter*, *Viewer*), které slouží k přípravě textů před vlastní analýzou.

„A concordancer allows the user to see all the occurrences of a particular word in its immediate contexts. This information is typically displayed using a format known as a keyword in context (KWIC) [...]” (Bowker, 2002: 13).¹¹⁴

Shodně definuje konkordance i Čermák, když jimi míní „uspořádan[ý] seznam výskytů každého slova textu s jeho kontexty.“ (Čermák, 2004: 197) a Karlík, který je definuje jako „vyhledané slovní tvary popř. jejich kombinace nacházející se ve svém přirozeném kontextu [...]“ (Karlík, 2002: 235).

Právě kontext vyhledaných slov je pro náš výzkum velmi důležitý. V programu *WordSmith Concord* byly v korpusu *LB* pomocí regulárních výrazů vyhledávány výše uvedené *n*-gramy. Na základě každého z těchto *n*-gramů bylo vygenerováno vždy několik tisíc, z velké části, anglických výrazů. Výsledky každého takového vyhledávání bylo nutné manuálně projít a vyhledat v nich potencionálně nové anglicismy. Manuální selekce se ukázala jako nezbytná, neboť při použití různých *n*-gramů byly nalezeny shodné výrazy (např. při použití *-ho-*, resp. *-g* byl shodně nalezen *cohousing*), mnoho výrazů-složenin bylo různě graficky zapsáno a bylo nutné je sjednotit. Část nalezených výrazů patří také do skupiny falešných anglicismů, a bylo důležité je proto vyčlenit.

Jako referenční seznam, oproti kterému byly hledány nové anglicismy, byl v této části vzat soupis 5 510 neadaptovaných anglicismů ze slovníku *Parole straniere nella lingua italiana* (De Mauro a Mancini, 2003: 905-932).¹¹⁵

Při porovnávání anglických slov vygenerovaných pomocí *n*-gramů se seznamem anglicismů z výše uvedeného slovníku bylo nutné vidět širší kontext každého výrazu, abychom mohli správně určit, zda-li jde o již doložený anglicismus ve slovníku, o nový význam již doloženého anglicismu, o anglické slovo (v anglickém kontextu), o pouhou citaci (slovo psáno kurzívou, v uvozovkách) či o vzácný případ pravopisné shody anglicismu a italského slova (viz tab. 4/XI).

V tab. 4/X například vidíme konkordance slova *dock* včetně rozšířeného kontextu, které bylo nalezeno na základě unigramu *k* ve finální pozici. V celém korpusu se výraz *dock* vyskytuje celkem třikrát, přičemž pouze v jednom případě se shoduje s významem, který je uveden ve slovníku De Mauro a Mancini, tj. „*zona del porto attrezzata per l'attracco delle*

¹¹⁴ ¶ „Konkordancer umožňuje uživateli vidět všechny výskyty konkrétního slova v jeho bezprostředním kontextu. Tato informace je typicky zobrazena ve formátu známém jako klíčové slovo v kontextu (KWIC) [...]“

¹¹⁵ Viz pozn. č. 61.

navi [...].“ (De Mauro, 2003: 220).¹¹⁶ Ve zbylých dvou případech jsme zjistili nový význam – interaktivní tlačítková lišta ve spodní části obrazovky (v OS Mac), která umožňuje rychlý přístup k nejpoužívanějším aplikacím (pošta, multimediální přehrávače, průzkumník, koš apod.).

azzisti“. Ufficiale la data di rilascio del nuovo sistema operativo di casa Apple 300 nuove funzionalità, nuovo **dock**, finder rinnovato. Sempre basato su Unix in arrivo Leopard, “il ritardatario” dal 26 ottobre il nuovo Mac OS e i contenuti di questo o altri stack (gli utenti possono crearne di nuovi) nella modalità arco direttamente dal **dock**. Finder tutto nuovo. La novità si chiama Cover Flow, ovvero una nuova barra laterale che ha lo scopo di aiutare o i Chicago, alle sfide e i test nell’action arena, alle escursioni sugli sfavillanti yach ormeggiati nel **dock**) la rassegna londinese prova a reagire ai morsi della crisi con una ricetta basata su rigore e pragmatismo

Tab. 4/X – Ukázka konkordance z programu *WordSmith Concord*

prodotto nella quotidianità“. La **camera** d’aria costerà intorno ai venti euro
rme istituzionali, una sola **camera**, più poteri al premier, meno
na finestra. Sul pavimento della **camera** da letto del bambino, erano distesi
ver passare per il computer. La **camera** ha 3.2 megapixel e gira immagini

Tab. 4/XI – Pravopisná shoda anglicismu s italským slovem

Výše popsaným způsobem bylo nalezeno celkem 473 potenciálně nových anglicismů. Slovník autorů De Mauro a Mancini byl vydán v r. 2003 a lze tedy předpokládat, že některé z námi 473 nalezených anglicismů jistě již proniklo do novějších slovníků. Získaný seznam byl proto porovnán s novějšími slovníky, které byly k dispozici – Zingarelli (2005) a Sabatini Coletti (2005).

Porovnáním se slovníkem Zingarelli jsme z našeho seznamu vyškrtli celkem 60 anglicismů, které zde byly doloženy. Srovnáním se slovníkem Sabatini Coletti jsme eliminovali ještě dalších 9 anglicismů. Počet potenciálně nových anglicismů je tak 404.

V předcházející části (viz kap. 4.2), kde jsme analyzovali doložené anglicismy v italštině, jsme zkoumali i jejich distribuci vně novin z hlediska jejich zastoupení v jednotlivých novinových rubrikách. Bylo zjištěno, že v některých rubrikách a v přeneseném

¹¹⁶ ¶ „část přístavu vybavená k přistávání lodí [...].“

smyslu i v tematických oblastech, kterými se rubriky zabývají, je mnohem více anglicismů než v jiných rubrikách, resp. oblastech. Některé z těchto rubrik (*TeS*, *SeC*, *EeF*, *M*) jsme definovali jako *progresivní*, neboť svým zaměřením pokrývají progresivně se rozvíjející oblasti (např. věda, technika, informační technologie, ekonomika, automobilový průmysl, aj.), ve kterých existuje i odůvodněná potřeba nové terminologie, jejíž součástí tvoří nové anglicismy. Stejnou analýzu provedeme i nyní pro 404 potencionálně nových anglicismů a pokusíme se o srovnání. Je potřeba zdůraznit, že při vyhledávání byl, podobně jako v kap. 4.2.1, každý anglicismus zahrnut pouze jednou bez ohledu na jeho celkový výskyt. Výsledky ukazuje následující tabulka 4/XII.

Pořadí	Rubrika	Počet nových anglicismů ¹¹⁷
1.	TeS	94
2.	M	72
3.	EeF	60
4.	V	58
5.	SeC	52
6.	C	29
7.	E	26
8.	S	18
9.	P	17
10.	A	13
11.	Pe	10

Tab. 4/XII – Distribuce všech nových anglicismů bez opakování v rubrikách

Z tabulky je zřejmé, že oblastí s největším zastoupením nových anglicismů je *TeS*. Při srovnání s distribučním rozvrstvením již doložených anglicismů (viz tab. 4/V) vidíme, že z hlediska pořadí došlo téměř ve všech rubrikách k určitým přesunům. Na prvním místě je však u obou porovnávaných tabulek shodně *TeS*. Bylo by zajímavé zjistit, zda-li by při stejné analýze, ale při mnohem větším rozsahu zkoumaného korpusu a tedy i předpokládaném větším počtu nalezených nových anglicismů, došlo k většímu přiblížení pořadí rubrik z hlediska distribuce nových a doložených anglicismů.

Při ověřování doložených (kap. 4.2) i hledání nových anglicismů (kap. 4.3) jsme narazili na dva typické rysy, jak italští novináři zacházejí s anglicismy. Mnoho anglicismů-kompozit (např. *weekend*, *email*, *full time*, *antispam*, *off road*, *smartphone*) má neustálenou standardní pravopisnou formu, tj. píší se střídavě dohromady, zvlášť či s pomlčkou. Bylo také nalezeno několik výrazů s chybným anglickým pravopisem (např. *chewinggum*, *instant*

¹¹⁷ Viz pozn. č. 104.

massaging, aftermerket, general contactor). Z této praxe vyplývá, že ani redaktoři a korektoři novin se nesnaží o jakoukoliv jazykovou regulaci či minimálně standardizaci cizích výpůjček, ani o kontrolu správného pravopisu u anglicismů, což na druhou stranu potvrzuje obecně neutrální postoj k tomuto fenoménu v italské společnosti.

4.4 Slovník nových anglicismů

4.4.1 Úvod

Pomocí metody *n*-gramů jsme v našem korpusu našli celkem 404 nových anglicismů. Tento seznam budeme nyní analyzovat a pokusíme se z něho vyčlenit skupinu potencionálně nových anglicismů a skupinu nových falešných anglicismů. Budeme vycházet především z údajů o četnosti anglicismů (viz kap. 3.3.2 a kap. 4.3.1) a z progresivnosti anglicismů, resp. oblasti, ve které se vyskytují (viz kap. 4.3.2).

Nové anglicismy, včetně nových falešných anglicismů budou uspořádány do přehledného slovníčku (viz kap. 4.4.4).

4.4.2 Kritéria

Z 404 nalezených anglicismů se mnoho výrazů vyskytuje v celém korpusu *LB* pouze jednou. Jde o tzv. *hapax legomenon* (dále *HL*), tedy o „[s]lovo (tvar), jehož výskyt je v rámci určitého textu [...] doložen pouze jednou.“ (Karlík, 2002: 163). Těchto slov, rozuměj anglicismů, najdeme v našem seznamu celkem 224 (viz tab. 4/XIII).

HL představují obecně 40 % veškerých slov v korpusu (Lardilleux, 2007), což je i případ korpusu *LB* (39,73 %).

Z lexikografického hlediska, a zvláště z hlediska zařazení do skupiny anglicismů, nebudeme o těchto výrazech však vůbec uvažovat. *HL* mohou samozřejmě představovat potencionální anglicismy, ale jeden jediný výskyt v celém korpusu je zcela nedostatečný k tomu, abychom o daném anglicismu uvažovali jinak než jako o efemérním a náhodném výrazu. Stejně kritérium aplikujeme i na 73 výrazů, které mají pouze dva výskyty v korpusu *LB* (viz tab. 4/XIV).

acquaplaning	desk set	intervention
affirmative action	digital delivery	key player
air box	dignity line	keyless
airflow	docufictions	killer application
american way	docu-reality	kit performance
anonymizer	double cab	kit sport design
aristofreak generation	double-deckers	light lunch
artwork	downhill	light trucks
backflip	drop test	little black dress
bad girl	duration	livestream
beautiful people	dynamic steering	luxury brand
best cost	early warning	luxury motor
black bear	early years	main sponsor
block list	ebayer	main star
body sushi	ecocamp	market friendly
bodywear	economy scooter	marketplace
box self-service	enhanced (cd)	mass production
brand extension	entertainment destination	material girl
building	everyman	megashow
bundler	exhibition	memory book
business center	extrafilm	memory stick
business developers	extraordinary rendition	minibreak
business friendly	features	minilaptop
business information	film commission	minitop
business lunch	footwear	minor-appeal
caravan park	fraternity	mobile payment
cinema shop	free ski	motion capture
citizen	gallery	multi-display
click-through	game over	multiroom
coffee-shop	gameboy	musicplayer
cohouser	glam	news addicted
collision warning system	global warming	night vision
content manager	gothic look	open standard
continental rain forest	green film	opening night
corporate raider	green technologies	opening week
covered bond	hand bike	optional sale
cover-up	health club	paint-ball
cream white	heat shok machine	passage
cross-utility	high speed	paybook
cup cakes	home cinema	peace stability fund
cybermobbing	homecollection	personal jet
dance star	hot rod	personal manager
dashboard	hyperlink	phished
data miners	info-entertainment	pinstriping contest
debriefing	instant composition	pit lane
department	instant messenger	poachers
design store	instant mobbing	policy papers

Tab. 4/XIII – Hapax legomena v korpusu LB

postdark	small car	tech-friendly
postpunk	smart bomb	tiger lady
profiling	smart center	top case
profit warning	smart device	top escort
project work	snowkite	top five
push mail	snowtube	top hotel
regional director	snowtubing	top list
reshuffling	snow-walking	top one
resident artist	social housing	top twenty
road pricing	soft economy	track record
royal watcher	solar car	uptown
run out	sorority	user generated fashion
screen sharing	special edition	veggie burger
screenshot	speed	venture capitalists
script doctor	stack	video addict
seamount	staffing	video artist
search engine optimization	start-stop	video community
self expression	stop motion	villain
server peer to peer	stop-start	web hosting
sexual addiction	stowaway	web management
sexy spot	street food	web marketing
shoot-out	street wear	web-based
shopping design	strip pub	wedding pack
short	sun-belt	white paper
show-car	superboss	wild style
shut-down	supercast	winterbike
ski-kindergarten	swimming-pool time	write-down
sleep deprivation	talent show	
slow chess	teacher	

Tab. 4/XIII – *Hapax legomena* v korpusu *LB* (pokračování)

baby-star	hyper-partisanship	real life
backpackers	kick	real world
best practice	long tail	roadhouse
bike sharing	long weekend	shopping mall
boardercross	main stage	single cab
browser open source	media channel	skibus
business development	megadisplay	slim
car entertainment	megaparty	smashing hit
catastrophe book	mismanagement	sms-appeal
cattle station	mobility manager	social media
cloud computing	money transfer	standoff
consultant	movie map	street bar
diner	multijet	submarining
dock	myspace	subwoofer
double face	nickel	sugar confectionery
dream team	offshoring	superbomber
election night	outasking	superbonus
e-paper	platform	top box
equalweight	policy	top client
follower	posting	top club
game designer	powerline	top driver
geoengineering	press kit	town camp
hatchback	property	user generated content
headliner	rating overweight	video open source

Tab. 4/XIV – Anglicismy se dvěma výskyty v korpusu *LB*

Kritérium frekvence (viz kap. 3.3.2) je zvláště důležité z hlediska tvorby nových slovníků. V současné době, která zažívá rozmach korpusové lingvistiky, o zařazení nebo vyřazení potencionálního výrazu do hesláře slovníku nerozhoduje jeho kompilátor na základě své subjektivní zkušenosti. Ve své práci se musí nutně a dnes již povinně opírat o existující korpusy a ospravedlnit zařazení, resp. nezařazení lemmatu do slovníku jeho dostatečnou, resp. nedostatečnou frekvencí. Navzdory námitkám některých lingvistů (viz výše Görlach v kap. 3.3.2) zůstávají korpusy stále tím nejvhodnějším místem, kde ověřovat frekvenci. Jelikož výsledky tohoto výzkumu najdou své praktické uplatnění v připravovaném novém italském slovníku anglicismů (srov. Pulcini, 2009), musíme se i my držet těchto kritérií.

Budeme uvažovat pouze o těch anglicismech, které mají frekvenci rovnou, resp. vyšší než tři opakování v celém korpusu.

4.4.2.a Určení minimální frekvence nových anglicismů

V kapitole o frekvenci (viz kap. 3.3.2) jsme se již zmínili o obtížích s určováním vhodné frekvence slov z hlediska jejich zařazení do obecných slovníků. Určování dostatečné

četnosti u anglicismů je o to obtížnější, neboť samotné anglicismy tvoří pouze 1–2 % celé slovní zásoby jazyka (viz např. str. 19) a dosud neexistují žádné objektivní studie, které by se zabývaly zkoumáním anglicismů z hlediska jejich četnosti.

S pomocí korpusu *LB* jsme provedli vlastní analýzu, kterou se snažíme podložit a ospravedlnit kritéria frekvence anglicismů uvedená v předchozích odstavcích.

V předcházející kapitole (viz kap. 4.2) byl korpus *LB* použit k ověření výskytu anglicismů již doložených ve slovnících. Z celkového počtu 5 510 anglicismů obsažených ve slovníku De Mauro (2003) jsme v korpusu *LB* našli celkem 1 121 položek. Tyto výrazy jsme definovali jako tzv. *klíčové anglicismy*, tj. anglicismy, které se reálně a běžně používají v italštině. U všech těchto výrazů byl nyní zjištěn počet opakování v celém korpusu. Uspořádané výsledky ukazuje tab. 4/XV.

Frekvence	Počet anglicismů	% z celého souboru
1	250	22,30
2	153	13,65
3	85	7,58
4	67	5,98
5	40	3,57
6	48	4,28
7	29	2,59
8	26	2,32
9	33	2,94
10	21	1,87
11 - 20	150	13,38
21 - 30	60	5,35
31 - 40	41	3,66
41 - 50	27	2,41
51 - 60	16	1,43
61 - 70	8	0,71
71 - 80	8	0,71
81 - 90	5	0,45
91 - 100	2	0,18
101 - 200	33	2,94
201 - 300	10	0,89
301 - 400	2	0,18
401 - 500	3	0,27
501 - 600	2	0,18
601 - 1000	0	0,00
1001 - 2000	3	0,27
Celkem	1121	100,00

Tab. 4/XV – Frekvence doložených anglicismů v korpusu *LB*

V prvním sloupci vidíme frekvenci, resp. frekvenční pásma.¹¹⁸ Druhý sloupec obsahuje počet anglicismů z celkového zkoumaného souboru 1 121 doložených anglicismů, které spadají do uvedeného frekvenčního rozsahu. Poslední sloupec nás informuje o tom, kolik procent z celkového souboru (1 121) představuje daný počet anglicismů s uvedenou frekvencí.

Z tabulky 4/XV vidíme, že největší skupinu zaujímají anglicismy, které se v celém korpusu *LB* vyskytují právě jednou (250; 22,30 %) a právě dvakrát (153, 13,65 %). Anglicismů, které se v *LB* vyskytují právě třikrát (85, 7,58 %), je téměř o polovinu méně než anglicismů v druhé největší skupině, tj. se dvěma výskyty. Právě od této skupiny (tři výskyty) je rozestup v počtu anglicismů mezi jednotlivými skupinami již pozvolný, a proto jsme vzali tři a více výskytů v *LB* jako jednu ze základních podmínek inkluze potencionálně nového výrazu jako *anglicismu* do našeho slovníku (viz kap. 4.4.4).

Velké množství anglicismů doložených v *PS*, které byly v *LB* nalezeny pouze s jedním a dvěma výskyty nás přesvědčilo o tom, že takové výrazy nelze považovat za významnější integrované v italštině a nelze předpokládat ani jejich širší používání italskými mluvčími. Tyto anglicismy se mohou vyskytnout s větší frekvencí ve specializovaných textech (korpusech), ale v našem novinovém korpusu jde spíše o náhodné použití. Lze proto předpokládat, že zjištěná hodnota podílu anglicismů na korpusu *LB* – 1,02 % – (srov. kap. 4.2.2) nemá konečnou vypovídací hodnotu a počet reálně používaných anglicismů bude ještě nižší.

Je však potřeba opětovně zdůraznit, že jde do určité míry o subjektivní hledisko, založené na uvedené analýze korpusu *LB* z hlediska četnosti doložených anglicismů ve slovnících. Kritérium minimální frekvence výrazů stanovené na tři opakování platí pouze pro náš výzkum, resp. náš slovník. V souladu s Pulciniovou (viz kap. 3.3.1.d) nelze tedy toto kritérium chápat absolutně, ale spíše metodicky. Pro stanovení obecně závazné frekvence, při které můžeme o výrazu hovořit jako o integrovaném anglicismu a na základě které ho můžeme jednoznačně zařadit do slovníku, by bylo potřeba provést sofistikovanější analýzu s větším korpusem.

Pro srovnání je dále ještě uvedena tabulka nejčtetnějších anglicismů v *LB* s frekvencí 100 a výše (tab. 4/XVI).

¹¹⁸ Frekvenční pásma byla zvolena v rozsahu uvedeném v tabulce. Nebylo by účelné členit výrazy do tabulky podle každé jednotlivé frekvence, která se při analýze korpusu u anglicismů vyskytla. Tabulka by se tím neúměrně rozrostla a pro naše potřeby je postačující vidět výrazy s jednotlivou frekvencí od 1 do 10 výskytů a dále použít frekvenční pásma.

Anglicismus	Počet výskytů	Anglicismus	Počet výskytů
blitz	106	privacy	171
marketing	108	big	177
cross	110	slogan	179
derby	110	team	189
start	112	software	196
fiction	113	partner	198
look	115	stop	198
videogame	117	business	210
top	119	manager	214
rock	120	bar	224
spot	121	sport	232
match	123	star	254
file	125	tabloid	258
fan	131	boss	269
cd	136	set	270
bonus	137	design	284
network	139	test	300
boom	140	blog	312
killer	141	club	365
standard	144	internet	417
performance	145	video	464
festival	149	computer	534
weekend	154	record	582
show	161	premier	1136
gay	166	leader	1501
clan	169	film	1946

Tab. 4/XVI – Anglicismy s frekvencí vyšší než 100

Při pohledu na výrazy z tabulky 4/XVI je zřejmý jeden fakt. Pokud použijeme dnes již málo používané členění anglicismů na *prestiti di necessità* a *prestiti di lusso* (srov. Brožovský, 2005: 14-15), tak polovina výrazů na první pohled spadá do první jmenované kategorie a zbývající polovina do druhé kategorie.

Dělení na *prestiti di necessità* a *prestiti di lusso* není však zcela jednoznačné a nelze ho použít obecně na všechny případy, což je i důvod, proč se od něj upouští. Nyní si vezmeme několik výrazů (*fan*, *file*, *match*, *weekend*, *show*, *killer*), které na první pohled vypadají jako *prestiti di lusso*, najdeme k nim odpovídající italské ekvivalenty a podrobně je analyzujeme. Využijeme opět možnosti programu *WordSmith Tools*, kde díky konkordancím uvidíme širší kontext slova a můžeme přesně určit jeho použití.

Výrazu *fan* (131)¹¹⁹ odpovídají v italštině výborné a hojně používané ekvivalenty *tifoso* (329) a *appassionato* (221). Na první pohled jde tedy o nadbytečnou výpůjčku. Ve skutečnosti tomu tak ale vůbec není. Pokud se podíváme na konkordance všech tří výrazů, uvidíme jasné rozdíly. Zatímco *tifoso* se používá téměř výhradně v prostředí italského národního sportu – fotbalu a vyskytuje se ze 72 % v rubrice *S*, *fan* je rezervovaný pro fanoušky hudby, filmu, automobilů, módy, reklamy, známých osobností a vyskytuje se ze 48 % v *SeC*. V *S* se *fan* vyskytuje celkem třikrát a nikdy ve spojitosti s fotbalem. *Appassionato* nemá převahu v žádné rubrice, nejvíce je zastoupen v *M* (26 %) a *SeC* (20 %), v *S* zaujímá pouze 4 %.

File (125) lze nahradit výrazem *documento*, které je ale mnohem obecnější a označuje spíše jakýkoliv typ dokumentu, než výlučně počítačový soubor. Zcela chybné je pak používání *archivio* ve smyslu *file*.

Mezi výrazy *match* a *partita* panuje větší shoda. Oba logicky převažují v *S* (*match* – 86 %, *partita* – 64 %). Výrazy se z hlediska použití zdají být rovnocenné. Lze vysledovat pouze drobně větší preferenci *match* v článcích o tenise.

Weekend (154) a *fine settimana* (81) jsou synonymní, ale je u nich jasná diskrepance z hlediska počtu výskytů. Vysvětlením je již zmíněná oblíbenost anglických výrazů pro jejich krátkost, jednoznačnost a stylistický efekt. Ač bychom nijak nechtěli zpochybňovat jazykové kompetence samotných Italů, lze u italského ekvivalentu také předpokládat drobné potíže s určováním správného rodu výrazu vzhledem k existenci mužského i ženského rodu první složky kompozita (*il fine/la fine*). I to může mít nezanedbatelný vliv na upřednostňování anglicismu před italským slovem.

Show (161) i *spettacolo* (371) převažují v *SeC* (*show* – 43 %, *spettacolo* – 31 %). Výrazy mají ale opět mírně odlišné použití. *Show* označuje především koncerty, předávání cen, televizní show (bavičské, silvestrovské, estrády apod.), ledové revue. Výrazem *spettacolo* se rozumí spíše podívaná, zábava (*spettacolo nel cielo*, častěji ale v přeneseném smyslu) či představení (v divadle, častěji také v přeneseném smyslu, např. *spettacolo della politica*).

Killer (141) i *assassino* (175) jsou taktéž synonymní a oba převažují v *C* (*killer* – 52 %, *assassino* – 59 %). V jejich použití nelze vysledovat žádné rozdíly. *Killer* je velmi produktivní nejen jako samostatné substantivum, ale i v hybridních složeninách (viz kap. 3.4.1), kde má funkci neměnného adjektiva.

¹¹⁹ Počet výskytů v *LB*.

Na malém vzorku nejčtenějších anglicismů jsme ukázali, že ne všechny z výrazů, které na první pohled spadají do kategorie nadbytečných výpůjček, jsou skutečně redundantní. Při vstupu do italštiny mohly být tyto výrazy nadbytečné, jelikož italský ekvivalent zde již pokrýval všechny významy daného výrazu. V tomto případě spolu anglicismus a italský ekvivalent po určitou dobu soupeří. Možným výsledkem je pak eliminace anglicismu jako skutečně nadbytečného výrazu. Postupem času ale anglicismus může začít označovat některé specifické významy a zároveň z vyjadřování těchto významů do určité míry vytlačit italský ekvivalent, např. *fan*, *show*. Rozdíl mezi domácím a cizím výrazem může být ale jen stylistický, např. *killer* vs. *assassino*.

Mnoho výrazů je ale skutečnými *prestiti di lusso* (např. *privacy*, *blog*, *software*). Bylo by samozřejmě možné najít jejich italské ekvivalenty, ale jednalo by se o výrazy, které by nedostatečně a mnohdy i nepřesně vystihovaly podstatu a význam svého referenta, příp. by byly směšné a často by bylo nutné užít i opisů.

4.4.2.b Kritéria pro falešné anglicismy

Dosud uvedená kritéria platí pro skupinu potencionálně nových *anglicismů* i potencionálně nových *falešných anglicismů*. Pro druhou jmenovanou skupinu je ale potřeba dodefinovat ještě několik dalších kritérií. Abychom mohli výraz zahrnout do slovníku (viz kap. 4.4.4) jako *falešný anglicismus*, musí splňovat ještě následující podmínky:

- a) nesmí být doložený v existujících jednojazyčných anglických slovnících (*OALD*, *MW*); pokud je zde doložený, pak musí mít v italštině jiný význam,
- b) nesmí být dohledatelný v rozsáhlých anglických korpusech (*BNC*); pokud ho zde lze najít, pak musí mít v italštině jiný význam,
- c) musí být doložený v italských slovnících (*Zingarelli*, *Sabatini Coletti*),
- d) musí být dohledatelný v italských korpusech (*La Repubblica*, *itWaC*, ...).

Podmínky a), b) a d) musí být splněny vždy a bez výjimky. Podmínka c) splněna být vždy nemusí, neboť slovníky jsou vydávány s určitou periodicitou a reagují zpětně na předcházející stav. Nelze očekávat, že falešný anglicismus, který se recentně objevil v tisku, bude doložený byť v nejnovějším vydání slovníku. Je postačující, pokud je falešný anglicismus doložený s dostatečnou frekvencí (viz výše) v tisku, resp. je splněna podmínka d).

4.4.3 Struktura

Slovník obsahuje celkem 111 abecedně seřazených hesel vybraných dle výše uvedených kritérií.

Lemmata neobsahují informace o výslovnosti, jelikož anglicismy byly excerpovány z tisku. Výslovnost by musela být určena rodilým mluvčím, nicméně vzhledem k velmi recentní dataci anglicismů nemusí být výslovnost ještě ustálena a tento údaj by neměl objektivní vypovídací hodnotu.

Ihned za lemmatem následuje v hranatých závorkách celkový počet výskytů v celém korpusu *LB*. Pokud má anglicismus několik pravopisných zápisů, jsou jednotlivě uvedeny za údajem o celkovém počtu výskytů včetně jejich frekvence (v kulatých závorkách), např. ‘**class action** [29, c. a. (25), c.-a. (4)]’.

Za údajem o frekvenci následuje informace o slovním druhu. Ve většině případů jde o substantiva, a proto je u hesla zvlášť neoznačujeme. Substantiva indikuje vyznačený gramatický rod pomocí ‘m’ (mužský) a ‘f’ (ženský). U velké většiny nalezených anglicismů (substantiv) byl gramatický rod jednoznačný. Pokud došlo k jeho kolísání, je v heslu uvedeno ‘m/f’. Jiné slovní druhy jsou označeny obvyklými zkratkami – ‘adj’ (adjektivum). Pokud je anglicismus v italštině používán ve funkci více slovních druhů, je takové používání vyznačeno lomítkem a v závorce je uvedena kolokace, např. ‘**multitouch** m/adj (interfaccia multitouch)’.

Údaj o slovním druhu a gramatickém rodě následuje informace o plurálu. Plurál je u lemmatu uveden pouze tehdy, pokud byl v *LB* nalezen, a to ve dvou formách – plurál samotného výrazu, indikace plurálu členem. V prvním případě šlo vždy o pravidelné tvoření plurálu pomocí přípony –s, např. ‘**contractor** [10, contractors (4)] m pl. –s’. U neměnného plurálu je uveden symbol Ø, např. ‘**cohousing** [6] m pl. Ø’.

Posledním údajem před příkladem z *LB* je označení výrazu jako *falešného anglicismu* ‘FA’. Na konci hesla za příkladem je pak za značkou ‘FA’ uvedeno nejprve, o jaký typ falešného anglicismu se jedná. Je použito členění dle Furiassiho (viz kap. 3.4.1) na *compound ellipses* (CA), *autonomous compounds* (AC) a *semantic shifts* (SS). V závorce je uveden správný anglický překlad, tj. anglický výraz, který odpovídá italskému falešnému anglicismu, např. ‘**naked** FA (*naked bike, street bike*)’. Pokud slovo v angličtině neexistuje ani jako *signifié*, je podáno vysvětlení.

Následuje definice anglicismu uvozená symbolem rovná se ‘=’. Navzdory základnímu lexikografickému požadavku maximální stručnosti a výstižnosti slovníkového hesla bylo

v několika málo případech nutné poskytnout obsírnější vysvětlení pro plné a přesné pochopení významu lemmatu. Obvyklým symbolem ‘←’ se odkazuje v definici na lemma v záhlaví.

Kurzívou je uveden příklad z korpusu *LB* včetně přesného data publikace článku a zkratky rubriky (viz tab. 4/I), ve které byl článek uveřejněn, neboť „all good dictionaries include quotations to illustrate usage, if possible with sources and dates given.“ (Görlach, 2003: 124).¹²⁰ Obvyklým symbolem – ‘[...]’ – je označený vynechaný text, který nebyl pro pochopení příkladu nezbytně nutný a který by zbytečně prodlužoval heslo. Pokud je v citovaném příkladu uvedený text v hranatých závorkách – ‘[]’ – , jde zpravidla o výraz z předchozího kontextu, který slouží k lepšímu pochopení citovaného příkladu, resp. anglicismu.

U některých výrazů je ‘→’ označen odvozený výraz, příp. výraz, který bezprostředně souvisí s lemmatem v záhlaví a který je za účelem lepšího pochopení jeho významu i za účelem ukázání celého paradigmatu hlavního lemmatu vhodné uvést, např. **blogging** → **microblog**. Ze stejného důvodu uvádíme i některé hybridy, pokud jsou zajímavé. Tyto výrazy mají stejnou strukturu jako hlavní lemma. Zpravidla u nich však neuvádíme příklad.

¹²⁰ ¶ „všechny dobré slovníky obsahují citace, aby ukázaly použití výrazu, pokud možno s uvedenými zdroji a daty.“

4.4.4 Slovník

after market [3, a. m. (2), a.-m. (1)] m
= trh s autopříslušenstvím.

Il mercato automobilistico, sia da parte delle case madri che nel campo dell'aftermarket, propone una vasta scelta di cerchi in lega leggera con diverse misure, colori e disegni, in poche parole non c'è che l'imbarazzo della scelta. M (7 marzo 2008)

anti-spam [3, a.-s. (2), antispam 1)] adj
= antispamový (program, normy, ...); namířený proti/týkající se nevyžádané pošty; antispam.

Si tratta della più severa sanzione anti-spam della storia di internet. TeS (15 maggio 2008)

best execution [4] f

= strategie realizace pokynu za nejlepších podmínek; závazek firmy poskytující investiční služby svým klientům na jejich účet, který spočívá v ujištění, že firma se bude snažit dosáhnout nejlepší možné realizace klientova pokynu.

Ogni intermediario dovrà scegliere una serie di mercati e circuiti su cui realizzare le negoziazioni, con verifiche periodiche per appurare e certificare alla clientela che la best execution è davvero tale e che mantiene queste caratteristiche nel tempo. EeF (5 novembre 2007)

bitstream [3] m FA

= datový tok; přístup k datovému toku; jedna z technických možností širokopásmové přístupové cesty (zejména k Internetu), která umožňuje alternativním operátorům mnohem více diferencovat své služby, čímž se rozšiřuje nabídka na trhu a zvětšuje konkurence.

Il punto è che gli operatori stanno decidendo il da farsi: potrebbero già adesso potenziare le proprie Adsl, ma preferiscono aspettare il bitstream, la

nuova offerta all'ingrosso di Telecom. TeS (31 ottobre 2007)

FA CE (bitstream access)

black point [4] m pl. Ø

= úsek silnice, na kterém se vyskytují často nehody, většinou v důsledku špatného stavu komunikace.

In dodici mesi sono arrivate migliaia di segnalazioni identificate poi con il 4.000 black point, collegati a problemi di fondo stradale sconnesso (47,4%), incroci pericolosi (21,9%) e problemi di segnaletica (14,9%) spesso responsabili di incidenti. M (12 maggio 2008)

blackberry [5] m

= původně označení společnosti BlackBerry, která vyrábí tzv. inteligentní mobilní telefony. Dnes se výraz používá i pro samotné telefony, tj. *blackberry* obecně označuje inteligentní telefon s plnohodnotnou klávesnicí s rozložením kláves QWERTY, wi-fi, fotoaparátem s vysokým rozlišením, velkou vnitřní pamětí, přehrávačem multimédií, příp. dotykovým displejem. ← bývá někdy používáno jako synonymum italského *palmare*, tj. PDA (kapesní počítač).

E quando arriva il momento di incontrarsi, bisogna stare nudi: senza pc, telefonino, blackberry. E (1 aprile 2008)

In tasca ha un blackberry, protetto da una password, pieno di numeri telefonici riservati e di messaggi 'top secret'. E (20 luglio 2008)

blogging [4] m

= vytváření, resp. účast na blogu, tj. jedné z forem alternativní elektronické komunikace, resp. komunity. Webová stránka obsahující pravidelně aktualizované komentáře, příspěvky, multimediální soubory. Slovo vzniklo stažením anglického **web logging**. Blog bývá do češtiny nejčastěji překládán jako *on-line/internetový/webový deníček*. Vedle tohoto prvotního významu může dnes blog mít v podstatě jakékoliv zaměření, např. oficiální zpravodajství, politické komentáře.

Lo studio ha dimostrato che dopo due mesi di attività su un social network, dalla semplice richiesta di amicizia allo scambio di video, tutti gli utenti si sentono meno ansiosi e depressi ma quelli che hanno affiancato a queste attività quelle del blogging vivono meglio anche le relazioni fuori dal web. TeS (5 luglio 2008)

→ **microblog** [21] m = zmenšená forma blogu spočívající ve velmi krátkých příspěvcích do blogu. Micro-blog má osobnější, zpravidla interpersonální, charakter.

Il microblog (che non è ancora stato analizzato dagli esperti in comunicazione perché è troppo nuovo e perché non si è ancora capito che cosa può diventare) si colloca in una sorta di incrocio virtuale fra il blog vero e proprio e l'sms che tutti conoscono. EeF (22 ottobre 2007)

→ **micro-blogging** [1] m = vytváření, resp. účast na microblogu.

→ **blog generation** [3] f = generace lidí závislých na blogu a bloggingu.

bush [6] m

= (australská) buš

A volte Alice Springs dà l'impressione di non avere periferia; oltre il fiume secco, è subito bush. V (26 ottobre 2007)

Wally [canguro], così l'hanno ribattezzato, ha oggi quattro mesi. Liberato sul prato non sembra volersene andare, fa qualche salto e poi torna tra le gambe del padrone. Steven lo pulisce con una pezza bagnata, poi gli dà il latte col biberon. Sperano che

rimanga, per quanto li riguarda non lo riporteranno nel bush. V (8 novembre 2007)

celebrity [8, c. (6), celebrities (2)] f pl. -s

= celebrita, známá osobnost, především z mediálního hlediska

Ora che aspetta due gemelli da Brad Pitt (decima posizione e 20 milioni di dollari), le immagini dei neonati, una volta venuti al mondo, potrebbero essere le fotografie più pagate di sempre per il figlio di una celebrity. Pe (12 giugno 2008)

class action [29, c. a. (25), c.-a. (4)] f pl. Ø

= skupinová žaloba, ve které jeden, zpravidla ale více subjektů kolektivně podají žalobu k soudu. Jde o součást amerického práva, nicméně případy ← nacházíme stále více i v Evropě. Italský parlament ← nedávno implementoval do svého práva.

Secondo Scajola la normativa sulla class action è "di assoluta validità e importanza per i consumatori", però "per produrre effetti positivi ha necessità di essere ritoccata" perché "abbiamo il sospetto che così com'è porterebbe a vagoni di ricorsi senza giovare ai consumatori". EeF (17 giugno 2008)

cleantech [3] m

= technologie, produkty, služby šetrné k životnímu prostředí, které zvyšují svou účinnost a zároveň snižují náklady, spotřebují méně energie, jsou ekologicky přívětivé a využívají obnovitelné zdroje; označení takové technologie.

Diversamente dalla rivoluzione informatica, tutta a stelle e strisce, la rivoluzione tecnologica in corso, quella del cleantech, aveva visto, finora, gli americani in coda, europei, indiani e cinesi in testa. A (27 febbraio 2008)

cohousing [6] m pl. Ø

= typ komunity a bydlení, kde skupina osob si společně pronajme či koupí obytný komplex, který bude rozdělen na privátní byty a společné prostory (kuchyně, hřiště, dílny, knihovna, ...). Obvyklá velikost je 20-40 obytných jednotek pro rodiny i jednotlivce. Osoby se předem poznají, např. přes Internet a vytvoří tímto tzv. blízkou residenční komunitu. Myšlenka *cohousingu* vznikla ve Skandinávii v 60. letech, ale rychle se rozšířila po celém světě. V Itálii je v současné době 7 těchto projektů v různých městech. Důvody vzniku jsou finanční a společenské.

Così se chiedi come mai il rinascimento del cohousing oggi sia così massicciamente milanese, ti dicono che qui ce n'è più bisogno, e infatti una ricerca del Politecnico che ha dato inizio a tutto, nel 2005, su 3000 intervistati selezionati per età (media) e cultura (alta) aveva identificato una disponibilità all'impresa di quasi il 50%. C (5 luglio 2008)

→ **cohouser** [1] m = účastník *cohousingu*, obyvatel obytného komplexu v tomto projektu.

concept bike [3] f

= prototyp motocyklu určený k testování či na výstavu.

Gli appassionati del genere naked rimarranno invece affascinati dalla B-King, moto con cui la casa nipponica ha dimostrato come una concept bike possa in breve tempo trasformarsi in realtà. M (2 novembre 2007)

contractor [10, c. (6), contractors (4)] m pl. -s

= skupina nebo jednotlivci, kteří jsou najmuti k vykonání určité práce. Téměř výlučně se výrazem ← rozumí člen ozbrojené bezpečnostní složky, námezdní voják, bodyguard v zahraničním ozbrojeném konfliktu. Jde zpravidla o bývalé vojáky, policisty, agenty.

Le regole d'ingaggio a Bagdad sono chiare: se le auto non si fermano, è

obbligatorio fare fuoco, si difendono i contractor. E (19 novembre 2007)

→ **general contractor** [4, g. c. (1), general contractors (3)] m pl. -s

= skupina nebo jednotlivci, který uzavírá smlouvu s jiným jednotlivcem nebo organizací za účelem konstrukce, renovace budovy či jiné struktury.

Crescono i general contractor più delle società semplici. Cresce chi, tra le società di costruzioni, ha iniziato a far evolvere il suo core business dalla costruzione pura e semplice, interpretata nella maniera più tradizionale, verso un mix più complesso, che si affaccia verso i servizi: dal project financing fino alla gestione degli edifici dopo la consegna. EeF (22 ottobre 2007)

couch surfer [6] m pl. Ø

= účastník projektu *CouchSurfing*. Jde o systém bezplatného sdílení ubytování a pohostinství po celém světě za účelem cestování. Vznikl jako alternativa k drahým hotelům i za účelem dobrodružnějšího cestování a zlepšení mezikulturního porozumění. Do systému se prostřednictvím internetové aplikace registrují lidé, kteří jsou ochotni zadarmo hostit jiné lidi, od kterých se na oplátku očekává stejná služba (není však podmínkou). Projekt vznikl v USA a v současné době je nejrozšířenější a nejoblíbenější z podobných systémů.

La differenza ve la mostra Gip, 33 anni, [...] che con Mec conduce Sofà So Good e in ogni puntata presenta al pubblico un Paese attraverso il couch surfer che lo ospita. SeC (9 ottobre 2007)

cyber stalking [3] m

= použití Internetu a jiných elektronických prostředků k stalkingu jiné osoby, tj. zlovolnému, úmyslnému pronásledování a obtěžování jiné osoby, nejčastěji bývalého partnera.

Loredana Brigandi denuncia un caso di cyber stalking da parte dell'ex marito, musicista Usa. C (3 aprile 2008)

→ **cyber molestatore** [1] m hybrid = osoba provádějící cyber stalking.

device [8, d. (6), devices (2)] m pl. –s
= zařízení, zpravidla technologické;
součást počítače.

Ogni evoluzione di Internet è legata a un miglioramento tecnologico. Così la prossima generazione sarà fatta di devices che permetteranno una connessione permanente. TeS (29 febbraio 2008)

dream car [4] f pl. Ø FA

= auto snů; termínem se v italštině rozumí prototyp auta, který byl vyroben pouze k výstavním účelům a u kterého se nepředpokládá sériová výroba a tudíž ani možnost si ho zakoupit.

Chi ha alzato gli occhi al cielo, oggi a Torino, ha visto l'ultima nata in casa Lamborghini "librarsi" nel cielo. Un breve volo sulla capitale italiana dell'automobile che ha portato la dream car fino al Lingotto. M (10 giugno 2008)

FA AC (concept vehicle, show vehicle) –
v angličtině se výrazem ← rozumí velmi luxusní a drahé auto, o kterém člověk sní, ale při dostatku financí si ho může pořídit.

dynasty [3] f

= dynastie

Moda e delitto, intrighi e glamour, faide familiari e lusso, passione e soldi: una dynasty come quella dei Gucci - saga un po' rosa un po' nera, ancora più affascinante perché reale - non poteva non attrarre Hollywood. SeC (3 dicembre 2007)

eco-friendly [4] adj

= ekologicky přívětivý, ekologicky šetrný
Non stupisce, dunque, che la Mercedes abbia scelto la kermesse newyorkese per lanciare la nuova gamma di diesel eco-friendly Bluetec, in vendita negli USA dal 2009. M (20 marzo 2008)

eco resort [3] m pl. Ø

= ekologické středisko, vyznačující se šetrností k životnímu prostředí, např. použitím solárních panelů místo elektřiny, využíváním biopaliv, přírodních materiálů apod.

Offre la possibilità di soggiornare in sei piccoli suggestivi eco-resort, diversi per stile architettonico, uno dall'altro. V (13 giugno 2008)

e-readiness [3] f

= schopnost použít informační a komunikační technologie k rozvoji ekonomiky a zlepšení blahobytu země.

Grazie all'analisi approfondita della ricettività dell'economia italiana verso le opportunità offerte dalle tecnologie digitali, lo studio Ibm raccomanda alcune azioni capaci di incrementare l'e-readiness [...]. TeS (13 aprile 2008)

farm community [5] f FA

= farmářská komunita, zvláštní typ komunity určené pro autistické děti. Projekt vychází z problémů, kterým musí autisté denně čelit při životě ve městě (hluk, neznámé osoby, nepředvídatelné situace) a nabízí bydlení na venkově se zvířaty a dalšími autistickými dětmi.

Cascina Rossago, questo esperimento pilota di farm community sulle colline dell'Oltrepò, è la prova di quel che si potrebbe fare per gli autistici. C (15 giugno 2008)

FA AC (podobný projekt existuje např. ve Velké Británii - *Daisy Chain Farm* - nejde však o obecné označení, ale o název konkrétního projektu)

fashion victim [3] f pl. Ø

= oběti módy; ženy, které rády nakupují
A prescindere dalle griffe, tra i più amati dalle fashion victim ci sono genericamente abbigliamento, calzature e accessori ma anche gioielleria, orologi e cosmetici. EeF (22 ottobre 2007)

finder [4] m

= obdoba Průzkumníka (ve Windows) v operačním systému pro počítače Macintosh firmy Apple.

Ufficiale la data di rilascio del nuovo sistema operativo di casa Apple 300 nuove funzionalità, nuovo dock, finder rinnovato. TeS (16 ottobre 2007)

gadget [14] m pl. Ø = „vychytaná věcička“, „vychytávka“, nejnovější produkty spotřební elektroniky; nejnovější technické vymoženosti (videokamery, chytré telefony, OLED televize, ...); jde o nový význam ←; ← je již doložený ve slovnících; v doloženém významu se ← v LB vyskytuje 19x.

→ **gadget hi-tech** [3] m FA

E' partita come ogni anno dal Nevada la corsa al gadget hi-tech dell'anno. A Las Vegas è n pieno svolgimento il Ces (Consumer Electronic Show) la più grande rassegna al mondo nel suo genere che quest'anno raccoglie 2.700 espositori e si attende circa 150mila visitatori. TeS (7 gennaio 2008)

FA (gadget, hi-tech gadget, high-tech gadget) – z hlediska typologie FA jde pravděpodobně o AC, které vzniklo přidáním *hi-tech*. Vzhledem k existenci kompozita *hi-tech gadget* v angličtině jako možného vzoru pro ← nelze ale vyloučit ani zcela nový typ FA.

geoblog [4] m

= interaktivní on-line mapa památných míst v Evropě ve formě blogu, tj. např. míst, které byly svědky holocaustu apod. Uživatelé mohou tato místa navrhovat, komentovat, přidávat k nim další odkazy.

Il geoblog è una piattaforma collaborativa, perché è partecipata e perché stimola alla collaborazione, non solo tra utenti, ma anche tra media, storia, cittadinanza e tra docenti, studenti, istituzioni. TeS (13 maggio 2008)

global warming [11] m

= globální oteplování.

Le preoccupazioni legate al global warming che, sia pure con scarso successo, sono state al centro del G8 in Giappone vengono ignorate nell'atto fondamentale d'impostazione della politica economica italiana: non compaiono mai gli impegni relativi alla battaglia contro i cambiamenti climatici. A (10 luglio 2008)

googler [7, g. (1), googlers (6)] m pl. –s

= zaměstnanci společnosti Google Inc., která vlastní mimo jiné vyhledávač Google.

"I googlers potrebbero anche mettersi un bersaglio sulla fronte", ha commentato Eric Jaquith, uno dei cacciatori di teste che si fanno carico di reclutare talenti tecnologici per conto delle ditte hi-tech statunitensi, [...]". TeS (2 aprile 2008)

groundsurf [3] m

= typ skateboardu se dvěma kolečkami vzadu a jedním vepředu, který lze částečně ovládat pomocí mobilního telefonu.

La storia del groundsurf inizia nel 2003 quando Stephane Pelletier decide insieme ad altri amici esperti d'informatica e automazione, ma con la passione del surf che brucia dentro, di realizzare un prototipo innovativo che viene immediatamente testato da una ditta californiana molto conosciuta tra gli amanti delle onde. M (26 novembre 2007)

high-performance [4] adj

= výkonný, vysoce účinný.

Lo stabilimento in cui si fabbricano giornalmente più di 800 vetture della Serie 3 (berlina e Touring) e oltre 1.250 motori (motori a sei cilindri in linea, motori a otto cilindri a benzina e diesel, motori high-performance M per la M3, M5 e M6 e motori a 12 cilindri a benzina e a idrogeno) è integrato nella rete di produzione mondiale. M (19 ottobre 2007)

inlet [4] m pl. Ø

= zátoka

Verso l'autunno, quando banchi di salmoni ritornano negli inlet per risalire le acque di ogni piccolo o grande fiume di questa costa canadese, spinti dall'irrefrenabile impulso della riproduzione, [...]. V (17 giugno 2008)

instant messaging [6] m

= forma internetové (příp. intranetové) komunikace v reálném čase prostřednictvím IM klienta (ICQ, Skype, Miranda, ...).

Avere a disposizione una piattaforma unificata significa poter scegliere, in modo rapido e in funzione della situazione, se usare lo smartphone o il pc per comunicare con un collega o un collaboratore, utilizzando tecnologie VoIP, di instant messaging, videoconferenza oppure, se l'interlocutore è "offline", la mail. EeF (22 ottobre 2007)

internet service provider [3] m pl. Ø

= poskytovatel internetového připojení

E in momenti come questo, è facile per il governo cinese bloccare l'accesso a determinati siti: i loro filtri sono installati direttamente sulle dorsali di internet, negli internet service provider e negli internet caffè, il che oltre a essere tecnicamente efficace produce un clima di autocensura. TeS (28 marzo 2008)

iPod [75, iPod (72), i-Pod (3)] m pl. Ø FA

= mp3 přehrávač; ← je obchodní označení mp3 přehrávače firmy Apple, ale dnes se ← ve většině případů používá jako obecné označení mp3 přehrávače. Z celkových 75 výskytů v LB se ← pouze v 29 případech používal jako vlastní jméno, tj. právě označení mp3 přehrávače firmy Apple. Ve zbývajících 46 případech byl ← použit jako obecné jméno. Důvodem je pravděpodobně jeho majoritní postavení na trhu mediálních přehrávačů z hlediska prodejnosti i obliby. Italský ekvivalent – *lettore mp3* – se v LB vyskytuje celkem 29x. Z toho v 11 případech označuje

schopnost mobilního telefonu přehrávat mp3 skladby, v 10 případech schopnost autorádia přehrávat mp3 skladby a pouze v 8 případech je použit jako obecné označení mp3 přehrávače.

L'azzurro Francesco Dell'Uomo conquista la medaglia di bronzo [...] alle spalle di questo mostruoso tredicenne di Plymouth che non sbaglia praticamente un tuffo, ascolta musica nell'iPod tra un'esibizione e l'altra e guarda in cagnesco il suo allenatore se gli fa qualche osservazione. S (24 marzo 2008)

FA AC (mp3 player)

laughter yoga [4] m

= druh jógy, při které se pomocí hravých a napětí uvolňujících technik má docílit přirozeného smíchu a uvolnění se.

I benefici del laughter yoga sono molteplici, variano dall'intensità con la quale lo si pratica e riguardano sia la sfera psicologica sia quella fisica. SeC (24 gennaio 2008)

limited edition [8] f pl. Ø

= omezená edice.

Disponibile una limited edition della Octavia Wagon denominata "Giro d'Italia", in onore alla massima competizione delle due ruote che si svolge nel nostro paese. M (26 marzo 2008)

malware [4] m pl. Ø

= výraz vznikl stažením *malicious software*; jde o počítačový program, který má proniknout, příp. i poškodit počítačový systém. ← v sobě zahrnuje počítačové viry, trojské koně, spyware i adware.

Probabilità vuole, dicono le ricerche condotte dalle aziende che si occupano di protezione dagli attacchi dei codici maligni, del malware come è stato chiamato ora aggiungendo un altro neologismo a software (i programmi) e hardware (gli apparecchi), che tutti i nostri portatili o computer da scrivania siano stati colpiti, toccati, anche soltanto sfiorati senza che ce ne accorgessimo, da un microrganismo trasmesso dallo

starnuto di una mail, dal colpo di tosse di un file scaricato, dall'apertura di un sito dall'apparenza innocente. TeS (12 aprile 2008)

meet up [4, m. u. (2), m.-u. (1), meetup (1)] m pl. Ø

= druh **social networkingu** (viz dále); prostřednictvím webové stránky se osoby se společnými zájmy domluví na osobním setkání tím, že do aplikace zadají své PSČ, příp. název svého města.

Tra video-conferenze e collegamenti rigorosamente Skype per parlare delle cose da fare, Serenetta Monti s'è inventata un meet up contro i manifesti elettorali. P (16 aprile 2008)

memory card [3] f

= paměťová karta.

Una memory card per macchine fotografiche e videocamere, apparentemente identica alle altre, ma con una capacità extra: quella di scattare foto a distanza dal proprietario e di inviarle al suo computer. TeS (7 giugno 2008)

minifilm [3] m pl. Ø

= krátký film; zpravidla označení povídky v povídkovém filmu.

Nel terzo minifilm, la coppia di coatti arricchiti Verdone-Gerini, con figlio adolescente al seguito, va in vacanza nell'hotel più prestigioso di Taormina [...]. SeC (4 marzo 2008)

mission impossible [8] m pl. Ø

= nemožná mise, neuskutečnitelný cíl.

Il padrone di casa è Silvio Berlusconi, intento senza tanti misteri e da tempo, a convincere qualche senatore dell'Unione a passare dalla sua. Non è una mission impossible, in fondo basta poco, due, tre voti, e il gioco è fatto. P (12 novembre 2007)

mobility [4] f

= mobilní komunikace, průmysl mobilních komunikací.

Ma dal gigante [Nokia] della mobility sono in arrivo altre novità, che riguardano la musica, il social network e i contenuti. Con un obiettivo: essere protagonisti della svolta segnata dalla sinergia fra web e mobilità. TeS (4 dicembre 2007)

→ **mobility manager** [2] m pl. Ø = manažer v oboru mobilních komunikací.

model year [3] m

= rok výroby (automobilu); ← používá se především v USA, ← se nemusí nutně shodovat s rokem, kdy bylo auto fyzicky poprvé vyrobeno.

Piccole novità nella gamma della Golf station wagon, anzi Variant per usare un linguaggio caro alla casa di Wolfsburg: con il model year 2009 saranno disponibili infatti le motorizzazioni 1.400 cc Tsi da 122 Cv [...]. M (6 luglio 2008)

most wanted [3] m pl. Ø

= nejhledanější osoba (terorista).

Il terrorista era inserito nella lista dei 12 most wanted dalle autorità americane e sulla sua testa pendeva una taglia di 200mila dollari. E (31 gennaio 2008)

multitouch [12, m. (8), m. t. (4)] m/ajd (interfaccia multitouch) FA

= technologie dotykové obrazovky, která pracuje s několika současnými dotyky a pohyby prstů; označení pro takové zařízení (mobilní telefony, multimediální přehrávače, PDA).

La svolta è arrivata con il perfezionamento del multitouch, sistema che permette allo schermo di gestire più di un tocco alla volta. TeS (25 novembre 2007)

FA CE (multitouch screen, multitouch technology, multitouch device)

→ **interfaccia touch** [2] f = dotykové rozhraní.

Per chi ama la musica c'è invece il ROKR E8, un lettore musicale che ha una interfaccia touch che risponde al tatto con un sensore, in modo da dare al dito la

sensazione di aver premuto un tasto. TeS (11 febbraio 2008)

→ **tecnologia touch** [3] f = technologie dotykové obrazovky.

La tecnologia touch è già in alcuni cellulari Windows mobile, come il recente Htc Diamond. TeS (28 maggio 2008)

muscle car [3] f pl. -s

= velmi silné sériově vyráběné auto, především americké produkce z přelomu 60. a 70. let.

L'Avenger, prodotta nell'impianto di Sterling Heights (Michigan), porta con sé un design inconfondibilmente yankee, fatto di linee tese e imponenti, che tradiscono l'appartenenza alla tradizione delle muscle cars e che ne fanno un'alternativa sfiziosa alla solita tipologia di berlina. M (27 gennaio 2008)

naked [13] f pl. Ø FA

= naháč; nekapotovaný zpravidla velmi silný silniční motocykl.

FA CE (*naked bike, street bike*)

A tenere sotto controllo la potenza di questa naked ci pensa l'impianto frenante con doppio disco anteriore flottante da 320 mm con pinze a quattro pistoncini, e disco singolo posteriore da 240 con pinza a doppio pistoncino, montati su cerchi da 17 pollici e pneumatici di generose sezioni. M (2 aprile 2008)

→ **maxi naked** [m. n. (1), m.-n. (3)] – naháč velkých rozměrů

new media [3]

= nová média; prostředky hromadné komunikace vyznačující se tím, že jsou digitální, datují se od vzniku informatiky, se kterou úzce souvisí; společným jmenovatelem je dále použití počítače či jiných digitálních zařízení a systémů; typickými příklady ← jsou CD, DVD, webové stránky, blog, email, diskuzní skupiny, fóra apod.

Così se a qualcuno fosse rimasto il dubbio che Internet e new media siano "roba da maschi", stasera sera può appostarsi fuori

dall'Osteria dei Vecchi Sapori a Milano per vederle sfilare. TeS (29 febbraio 2008)

nordic walking [6] m

= sportovní chůze s pomocí speciálních hůlek, podobných lyžařským hůlkám. Chůzi lze provozovat od velmi pomalého tempa až po atletické výkonnostní tempo. Toto sportovní odvětví vzniklo ve Finsku.

C'è posto anche per chi vuole provare una rilassante passeggiata nei boschi con le ciaspole ai piedi o per chi, armato solo di pedule e bastoncini telescopici, si vuole avventurare per un po' di nordic walking sulla neve degli altipiani, l'ultima tendenza del fitness. V (7 novembre 2007)

off-road [17, o.-r. (11), o. r. (2), offroad (4)] m/adj (guida off-road)

= terénní (jízda, povrch, charakteristika vozu); vybavení vozu pro terénní jízdu; terénní vozidlo.

La nuova Jeep Cherokee è giunta alla terza generazione, è cresciuta nelle dimensioni interne, nel piacere della guida su strada, negli standard di sicurezza, nella funzionalità, nei contenuti tecnici off-road e nel design. M (27 novembre 2007)

open air [6, o. a. (4), o.-a. (2)] adj

= otevřený, venku, na volném prostranství, v přírodě, velmi často v přeneseném významu.

La città è circondata da montagne verdi dalle cime scoscese e ammantate di nebbia, e offre numerose possibilità agli amanti dell'avventura open air: passeggiate, arrampicate, birdwatching e discese lungo le ripide del fiume. V (4 ottobre 2007)

Eccolo là, in prima fila, accucciato col trofeo in mano, alle spalle una prorompente dama, seno open air. P (21 marzo 2008)

Su poltrone rivestite in morbida pelle bianca, i privilegiati passeggeri posteriori possono assaporare, in un ambiente lussuoso e arredato con il massimo della raffinatezza, un'esperienza unica di viaggio open-air [tetto apribile] che,

attualmente, nessun'altra automobile è in grado di offrire. M (2 novembre 2007)

outlook [7] m

= výhled (ekonomický).

Dalla fine degli anni Novanta a oggi, la forbice tra l'outlook della IEA e l'effettiva dinamica del prezzo del petrolio è andata sempre più allargandosi, nonostante tutte le correzioni apportate dall'Agenzia nel corso del tempo. A (30 marzo 2008)

outperform [3] m

= investiční doporučení vydáváno v případě, že se očekává, že se kurz titulu bude vyvíjet lépe než celý akciový trh.

Non si è fatta aspettare la risposta delle banche d'affari: Deutsche Bank ha confermato la raccomandazione buy con target price a 3,3 euro e Cazenove ha alzato ad outperform da neutral portando l'obiettivo prezzo a 3,4 euro. EeF (25 febbraio 2008)

page view [3] pl. –s/Ø

= počet shlédnutí jedné webové stránky na webu; počet shlédnutí celého webu.

Sul Disinformatico, che ha una media di 180.000 page view mensili, si trovano articoli su diritti digitali, Internet, bufale e informatica, pubblicati a cadenza quotidiana. EeF (22 ottobre 2007)

park assist [3] m

= parkovací asistent; zařízení sestávající se z několika senzorů na vnějších obrysových částech auta, které signalizací vzdálenosti od překážek, příp. akustickým či grafickým zobrazením na displeji usnadňují parkování vozidla.

Ritoccate entrambe nell'estetica, ma la vera novità sta nell'introduzione di nuove tecnologie, in testa il park assist attivo che funziona perfettamente. M (27 maggio 2008)

phishing [4] m

= složenina z *phreaking* + *fishing*; typ nevyžádané podvodné pošty tvářící se, jako by pocházela z důvěryhodných zdrojů, která má však za cíl přimět jejich příjemce k sdělení citlivých osobních, zvláště finančních údajů (číslo účtu, heslo, číslo platební karty, PIN), které by mohly být následně zneužity.

Il mega-buco avrebbe permesso a pirati informatici di ridirigere qualsiasi indirizzo verso un altro, a loro scelta, controllando così il traffico mondiale, col rischio concreto di un proliferare di phishing (truffe online) e di furto di dati bancari e di altre informazioni private e sensibili. TeS (9 luglio 2008)

→ **anti-phishing** [3, a.-p. (2), a. p. (1)] adj

= techniky obrany proti *phishingu* (integrovaná bezpečností opatření v prohlížečích, zvýšená bezpečnost internetového bankovníctví, filtry v poštovních klientech, legislativní opatření).

podcast [4] m pl. Ø

= audio či video soubor umístěný na webových stránkách (rádia, televize, zpravodajského serveru, ...), který se pomocí speciálního programu a na základě uživatelem definovaných preferencí automaticky stahuje do jeho počítače. Např. u rádiového *podcastu* si tak uživatelé vytvářejí vlastní vysílání ze stažených *podcastů* svých oblíbených pořadů, které je nezávislé na reálném vysílacím čase jednotlivých pořadů v rádiu.

Radio DeeJay, prima tra le radio commerciali con circa 5,5 milioni di ascoltatori nel giorno medio (13,5 milioni nella settimana), ha beneficiato anche delle nuove modalità di fruizione del palinsesto: l'ascolto in streaming su web e il download dei podcast, molti dei quali si trovano ai primi posti delle classifiche italiane. EeF (23 luglio 2008)

→ **feed** (RSS) [3] m = systém, ze kterého vychází *podcast*, služba umožňující průběžně sledovat a odebírat novinky z vybraných oblastí webových stránek, kde

se často mění a přidává obsah (zpravodajské servery).

Ma ci sono anche altre applicazioni, come quella che permette di seguire le aste di eBay direttamente dal cellulare Apple e quella che dà la possibilità di tenere aggiornato il proprio blog e ricevere feed di news in perfetta mobilità. TeS (9 giugno 2008)

premium [12] m/ajd

= nadstandardní služby nebo produkty za příplatek; v automobilovém průmyslu prémiový segment, tj. segment velmi luxusních aut.

E' il caso, ad esempio, dell'Opel Insignia, ambiziosa berlina con tanta voglia di dar fastidio alla triade Bmw-Volkswagen-Audi nel segmento premium. M (23 luglio 2008)

private equity [4] m pl. Ø

= střednědobé až dlouhodobé financování poskytované za získání podílu na základním kapitálu podniků, jejichž akcie nejsou obchodovány na burze a které mají potenciál pro tvorbu hodnoty v budoucnu; označení společnosti, která se zabývá takovým investováním.

Ma così sono riuscite a sopravvivere a se stesse, alla legge Draghi e alle nuove normative fiscali, ritagliandosi un ruolo da protagoniste anche in una Borsa dove comanda la liquidità e i nuovi re sono i ricchissimi fondi di private equity. EeF (22 ottobre 2007)

→ **equity** [3] FA CE (private equity)

real estate [3] m

= nemovitosti, reality.

Un'impresa di real estate sta ultimando un complesso residenziale [...], ma nel complesso la zona è ancora poco sfruttata. V (07 aprile 2008)

reality [34] m pl. Ø FA

= reality show, typ televizního pořadu, ve kterém je skupina osob zavřená v uzavřeném prostoru, plní různé úkoly a soutěží mezi sebou o výhru. Jejich počínání je sledováno kamerami a přenášeno v živém čase televizí.

Nelle prime settimane dei 92 giorni che durerà il reality, i concorrenti dovranno fare gli operai. SeC (19 gennaio 2008)

FA CE (reality show)

red carpet [15] m pl. Ø

= červený koberec.

E' accaduto con Madonna e Sharon Stone che si sono incontrate, abbracciate e messe in posa per i fotografi sul red carpet per l'anteprima del Che, rubando la scena ai protagonisti e agli autori del film in concorso. SeC (21 maggio 2008)

regular season [5] f

= hlavní sezóna (ve sportu); období, ve kterém začíná a končí sportovní turnaj.

Con l'ultimo, travolgente successo, Montepaschi Siena stabilisce un nuovo primato assoluto: 31 successi su 34 partite della regular season. S (27 aprile 2008)

rendition [4] f pl. Ø FA

= převoz osob podezřelých z účasti na terorismu do zemí, které jsou známé krutými vyslýchacími technikami, mučení nevyjímaje, za účelem dosažení či vynucení přiznání; termín vznikl v souvislosti s útoky z 11. září 2001 na World Trade Center v New Yorku a bývá spojován s americkými tajnými agenty.

E lo dimostra anche l'episodio di ieri, con il governo britannico che ha chiesto scusa perché una sua base è stata utilizzata due volte per portare a termine delle rendition. SeC (22 febbraio 2008)

FA CE (extraordinary rendition)

road train [5, r.t. (3), r.-t. (2)] m pl. Ø

= silniční vlak; jízdní souprava tvořená tahačem a 3-4 i více návěsy a přívěsy, na délku mohou silniční vlaky přesahovat i 70 metrů; jsou typické pro Austrálii.

Sono i road train, autotreni formati da una motrice e tre o quattro rimorchi, perché per le grandi distanze da coprire conviene tirarsi dietro quanto più possibile - di bestiame, cibo, auto - tanto la strada e quasi sempre dritta, le curve dolci, si fa manovra solo per caricare e scaricare o alla stazione di servizio. V (31 ottobre 2007)

rock band [4] f

= rocková kapela.

Gli è stato commissionato dall'Observer, l'edizione domenicale del quotidiano Guardian di Londra, per illustrare una copertina dedicata alla rock band Blur. E (15 giugno 2008)

roundtrip [4]] m pl. Ø FA

= produkty italských společností, které mají však své sídlo z fiskálních důvodů (nižší daně) v zahraničí, ale své výrobky prodávají v Itálii; označení či fondy takových společností.

Ma la foglia di fico sta nel fatto che moltissimi operatori locali hanno proprio per questa ragione costituito sgr in Irlanda o Lussemburgo, diventando così roundtrip o esterovestiti, come si diceva una volta ma non per questo avendo sempre successo in termini di raccolta [...]. EeF 22 ottobre 2007

FA SS (foreign domiciled products/funds)

secret service [3]

= tajná služba, především americká.

Abito e occhiali scuri, il distintivo del secret service bene in mostra. E (1 luglio 2008)

seeding [3] m

= systém určování pořadí ve sportu (především tenis), který zajistí, že nejvýše nasazení hráči/týmy se potkají až ve finále, ne dříve.

Dall'altra parte del seeding, il maiorchino campione del Roland Garros attende il vincitore tra il tedesco Rainer Schuettler e il francese Arnaud Clement, fermati ieri dall'oscurità sulla situazione di un set pari. S (2 luglio 2008)

self-publishing [4, s.-p. (2), s. p. (2)] m

= publikace knih jejich samotnými autory, nikoliv vydavatelstvími, zpravidla prostřednictvím specializovaných webů, kam autor pošle své dílo a za drobný poplatek si knihu nechá vytisknout a zaslat. *Cresce il self-publishing, la possibilità cioè di pubblicare veri e propri libri, mantenendo il diritto d'autore, e venderli online. TeS (22 ottobre 2007)*

service pack [3] m/f

= servisní/aktualizační/opravný balíček, zpravidla pro operační systém, příp. pro balík kancelářských aplikací

Le cose potrebbero anche migliorare d'ora in avanti, dopo il recente lancio del primo service pack di Vista. TeS (19 maggio 2008)

set top box [3] m

= zařízení sloužící k převodu digitálního televizního signálu na signál, který jsou schopny zpracovat televize bez digitálního tuneru, tj. na signál analogový.

La registrazione è programmabile anche via Internet. Un'altra funzione, abbastanza innovativa, del set top box è la capacità di portare sulla Tv la musica e le foto presenti sul computer dell'utente. TeS (4 dicembre 2007)

sextoys [12] m pl. –s

= sexuální hračky, sexuální pomůcky.

Molte delle boutique che vendono i sextoy sono frequentate da giovani coppie alla ricerca di qualche emozione in più, a dimostrazione che questi accessori possono diventare un divertente gioco di coppia. C (8 aprile 2008)

shadow cabinet [7] m

= stínový kabinet; stínová vláda.

Identikit dello shadow cabinet. Sono nove le donne ministro, il 43 per cento del totale. P (9 maggio 2008)

shop [3] m pl. Ø

= obchod, prodejna.

Il brand infatti sarà ancora presente in Giappone con l'apertura entro il 2008 di un punto vendita ad Okinawa, ed in Korea con 3 grandi shop esclusivi tra Seoul e Busan. EeF (22 ottobre 2007)

single-frame [3] adj (calandra single-frame)

= maska chladiče tvořená jedním celistvým rámem.

Non manca la nota calandra single-frame in look "bandiera a scacchi" con i quattro anelli e i numerosi elementi in alluminio [...] a sottolineare l'alto grado di sportività della vettura. M (24 ottobre 2007)

ski resort [3, s. r. (2), s.-r. (1)] m pl. Ø

= lyžařské středisko.

In generale si tratta di ski-resort per famiglie dove la neve è abbondante, gli impianti moderni e lo stile molto più casual che da noi. V (19 novembre 2007)

smartphone [40, s. (40), s. p. (4), s.-p. (1)] m pl. Ø

= chytrý telefon; mobilní telefon s bohatou základní výbavou, otevřeným operačním systémem, který umožňuje přidávat další plnohodnotné aplikace; běžnou součástí bývá miniaturní klávesnice s klasickým rozložením, dotyková obrazovka, navigace, balík kancelářských aplikací,

multimediální přehrávače, grafické editory, internetové prohlížeče apod.

Lo smartphone della Apple offre anche due calcolatrici, una semplice e una scientifica, un servizio di aggiornamento continuo sulla borsa, uno sul meteo, una agenda multifunzione e un blocco note. TeS (10 luglio 2008)

social card [4] f FA

= typ platební karty určené důchodcům a rodinám s nejnižšími příjmy, která jim měsíčně poskytne zhruba € 40,-; tyto dodatečné podpůrné prostředky lze použít pouze k vybraným účelům (platba složenek za služby, nákupy potravin apod.).

La social card viene finanziata da una parte del gettito della robin tax e da quota del fondo alimentato dai conti correnti dormienti. EeF (21 luglio 2008)

FA AC (nemá ekvivalent)

social network [58, s. n. (57), social networks (1)] m pl. Ø/–s

= sociální síť; sociální struktura určitého počtu osob, které jsou mezi sebou vzájemně spjaty určitými vazbami (přátelství, láska, hodnoty, vize, obchod, finance, zájmy, výměna, ...); výraz se ve většině případů vztahuje k sociálním sítím na Internetu, z nichž nejznámějšími jsou dnes MySpace a Facebook.

Le università e i datori di lavoro stanno controllando sui social network per vedere se uno studente ha mai scritto cose di cui si debba vergognare. TeS (14 marzo 2008)

social networking [23, s. n. (22), s.-n. (1)] m

= účast na social network; fenomén social network

Siti di social networking come Facebook e MySpace, infatti, devono cercare di trarre profitto dalle informazioni offerte da milioni di utenti che li popolano, senza però ricorrere a strumenti di pubblicità troppo invasiva, che vadano a rompere il patto di fiducia che si è instaurato con i loro clienti. TeS (7 novembre 2007)

speed dating [5, s. d. (3), s.-d. (2)] m

= rychlé rande; seznamovací večery, založené na tom, že se sejde např. v kavárně stejný počet žen a mužů (15-20), každá žena má svůj stoleček a muži se po několika minutách u stolečků střídají. V této krátké době se má jeden i druhý rozhodnout, zda se chce s tím daným protějškem seznámit a zapsat si to. V případě shody dostanou dotyční od pořadatele kontaktní údaje.

Gli annunci personali, le crociere dei single e il terrificante speed dating (donna seduta al tavolo e commensale maschile che cambia ogni cinque minuti cercando di lasciare un' impressione e un numero di telefono) sono opportunità di divertimento o imbuti di possibilità? C (14 dicembre 2007)

station [4] f FA

= kombi (karosářský typ).

Subito disponibile con il gigantesco tetto panoramico in cristallo, questa station Peugeot ha 7 posti e un prezzo, per una versione ben equipaggiata, di 20 mila euro. M (7 maggio 2008)

FA CE (station wagon, wagon)

stowaway [11] m pl. Ø

= černý pasažér; osoba, která nelegálně cestuje vlakem, autobusem, vlakem či lodí zpravidla za účelem nelegální imigrace.

I controlli sono diventati più severi e il numero di stowaway si è ridotto. C (21 aprile 2008)

streaker [5] m pl. Ø

= naháč; osoba, která se svlékne a nahá proběhne veřejným místem s velkou koncentrací lidí zpravidla úmyslně, aby na sebe upozornila.

Qualche minuto di riprese in cui lo streaker nostrano, senza badare agli sguardi stupiti degli altri turisti e alla rigida temperatura che regnava nel vallone innevato, scende veloce seguito da un compiaciuto sorriso e qualche applauso. C (20 dicembre 2007)

street band [3] f

= pouliční kapela.

Tra gli altri italiani, la street band Funk Off, che si muoverà per le vie del centro, il giovane organista perugino Francesco Fabbri [...]. SeC (26 dicembre 2007)

street parade [3] f

= street/techno party; festival technokultury, kdy městem projíždí kamióny, ze kterých djové pouští velmi hlasitou techno hudbu, doprovázený tisíci účastníků, kteří na hudbu tančí; ← je původní označení nejnavštěvovanější evropské techno párty v Zurichu, ale dnes se používá jako obecné jméno.

E Cofferati non voleva trattative con gli organizzatori che fino a due anni fa gestivano il Livello '57 [...] e che in passato avevano già organizzato street parade senza rispettare i patti con la polizia. P (2 ottobre 2007)

strip club [5, s. c. (4), s.-c. (1)] m

= striptýzový klub.

Presentata la dark comedy di Abel Ferrara, ambientata in uno strip club. SeC (18 giugno 2008)

team manager [10] m

= manažer týmu; v Sabatini Coletti je výraz uveden pouze ve významu fotbalového manažera, zatímco v LB se vyskytuje ve většině případů ve významu manažera stáje Formule 1.

Il pilota inglese è stato ascoltato oggi dai giudici insieme al team manager Dave Ryan. S (4 ottobre 2007)

teen movie [4] m pl. Ø

= film pro teenagery, teenagerovská komedie.

Alla fine pero, pur difendendo i teen movie in salsa italiana, Nicolas ammette che, da grande, gli piacerebbe fare anche qualcos'altro: "Un film più impegnato, qualcosa alla Sorrentino", rivela. SeC (14 marzo 2008)

test drive [18, t. d. (17), t.-d. (1)] m pl. Ø
= testovací jízda.

I test drive delle vetture del marchio Abarth - recentemente rilanciato - si svolgeranno sulla Shell Arena il 14, 15 e 16 dicembre. M (21 novembre 2007)

toughbook [6] m pl. Ø

= ultrapřenosný kompaktní notebook, který vyniká extrémní odolností a vydrží baterie; toughbooky jsou odolné proti prachu, vodě, extrémním teplotám a pádu z výšky odpovídající minimálně výšce pracovního stolu; ← je původně obchodní značka firmy Panasonic, ale dnes se ← používá jako obecné jméno.

Davanti agli occhi increduli dei colleghi, il toughbook precipita sul pavimento e rimane acceso. EeF (22 ottobre 2007)

traction control [5] f

= systém regulace prokluzu kol, označovaný anglickou zkratkou ASR (Anti-Slip Regulation).

Conterà sicuramente di più il pilota, e noi abbiamo due piloti più uno, come Michael, che ha fatto in inverno test con questa macchina, e che ci può dare il suo supporto, anche per l'esperienza che ha nella guida senza traction control. S (7 gennaio 2008)

video advertising [3] m

= typ reklamy umístované na Internet, která umožňuje zobrazovat reklamu i přes video soubory.

Il motore di ricerca ha appena acquistato un'azienda di video advertising e annunciato il varo di un piano triennale. TeS (19 marzo 2008)

videochat [3, videochat (2), video chat (1)] m

= komunikace v reálném čase prostřednictvím komunikační sítě (Internetu), ve které se kromě psaného textu či zvuku přenáší i obraz.

Lo ha detto il capogruppo della Lega Nord, Roberto Maroni, in videochat in diretta del 'Corriere della Sera'. EeF (2 aprile 2008)

video sharing [4, v. s. (1), videosharing (3)] m

= sdílení videa.

Come dire uno scontro fra titani, visto che dietro al più popolare sito di upload foto della rete c'è Yahoo, mentre appartiene a Google il più popolare sito di video sharing [YouTube]. TeS (19 marzo 2008)

videoforum [12] m

= videofórum.

Sarà aperto un videoforum non-stop: i vostri commenti e le vostre domande saranno parte integrante della diretta tv e potrete così dialogare con gli ospiti che si alterneranno nei nostri studi [...]. P (8 aprile 2008)

wall painting [3] m

= mural; typ nástěnné malby, která jako podklad používá zeď (kamennou či cihlovou, často venkovní), stěnu či strop.

Negli Stati Uniti, ma anche in Spagna, in Francia, c'è una scuola, quella del wall painting è una forma d'arte definita e anche apprezzata. C (17 novembre 2007)

waterfront [6] m pl. Ø

= část pobřeží, které nepatří již městu a není ani součástí přístavu a kde se budují zábavní, sportovní, hotelové a jiné struktury k trávení volného času.

Si creerebbe così un waterfront unico al mondo, capace di spingersi fino ai piedi della Lanterna, con un percorso pedonale ininterrotto lungo qualche chilometro. V (05 febbraio 2008)

widget [5, w. (3), widgets (2)] m pl. –s
= miniaplikace, které slouží např.
k zobrazování počasí, publikování nových
článků na blogu, prohlížení fotografií;
může se jednat ale i o malé počítačové hry,
interaktivní diář, poštovní klient, ... ←
vznikl stažením **window** a **gadget**. Zcela
nedávno spustila v Itálii (i v Česku)
přepravní společnost UPS vlastní
interaktivní počítačovou aplikaci s názvem
UPS Widget, která usnadňuje klientům
UPS práci se zásilkami včetně sledování
jejich aktuálního pohybu.

*Ford ha creato un widget che permette
all'utente interessato di ricevere
quotidianamente informazioni sui nuovi
modelli. TeS (29 febbraio 2008)*

4.4.5 Závěry

Uvedený slovník v předcházející kapitole obsahuje celkem 111 výrazů, které označujeme jako nové (falešné) anglicismy v italštině na základě kritérií definovaných v kap. 4.4.2 a v souladu s platnými definicemi v kap. 3.3 a 3.4. Z těchto výrazů jich 12 spadá do kategorie nových falešných anglicismů. Podobně jako v kap. 4.2.1 (tab. 4/V) a v kap. 4.3.2 (tab. 4/XII), i nyní provedeme analýzu nových anglicismů z hlediska jejich distribučního rozvrstvení vně novin (tab. 4/XVII).

Pořadí	Rubrika	Počet nových anglicismů ¹²¹
1.	TeS	33
2.	M	23
3.	EeF	21
4.	C	20
5.	SeC	18
6.	V	11
7.	E	10
8.	P	9
9.	S	7
10.	Pe	6
11.	A	2

Tab. 4/XVII – Distribuce nových anglicismů bez opakování v rubrikách

Opět vidíme, že na prvním místě, stejně jako u tab. 4/V (doložené anglicismy) a u tab. 4/XII (všechny nové anglicismy), je *TeS*. Lze proto konstatovat, že *TeS* představuje *nejprogresivnější* rubriku ze všech tak, jak jsme si ji definovali v kap. 4.2.1. V této rubrice se vyskytuje nejen nejvíce zcela nových anglicismů, ale spadají sem i již doložené anglicismy, u kterých došlo k rozšíření sémantického pole (srov. Brožovský, 2005: 39). Jako příklad si uveďme lemma *gadget*, které je v konzultovaných slovnících již doložené¹²², ale v *LB* jsme ho našli ještě se zcela jiným novým významem (viz kap. 4.4.4).

Zjištění, že *TeS* je oblastí s největším počtem anglicismů, není rozhodně překvapujícím faktem. Většina výrazů z této rubriky spadá do sféry informačních technologií. V této oblasti od jejího vzniku v 70. letech jasně dominují Spojené státy a jde zároveň o pravděpodobně nejprogresivnější a nejrychleji se rozvíjející oblast lidského vědění. Důsledkem

¹²¹ Viz pozn. č. 104.

¹²² „piccolo oggetto o accessorio curioso, originale, spiritoso, ma non necessariamente utile | Oggetto accluso a un prodotto per fini promozionali. (Zingarelli, 2006) ¶ „malý předmět nebo zařízení, které je zajímavé, originální, vtipné, ale ne nezbytně užitečné | Předmět přiložený k výrobku z reklamních účelů.

toho je i stále rostoucí terminologická základna pocházející z amerického kontinentu. Vedle anglicismů z tohoto prostředí, které najdeme ve slovnících, existují ještě dvě další skupiny těchto výrazů. Gualdo (srov. 2004) správně upozorňuje na slangové výrazy používané mezi profesionály a v odborných i populárních časopisech a na specifický jazyk na Internetu, ve fórech, chatech, mailech apod.

Nepodařilo se nám zjistit, jak s otázkou frekvence pracují kompilátoři velkých italských slovníků (Zingarelli, Sabatini Coletti), ale výše nalezené nové anglicismy by měly být určité vzaty v úvahu při jejich budoucích vydáních, zvláště ty anglicismy, které mají vyšší frekvenci. Jak jsme již psali v kap. 4.4.2, výsledky našeho výzkumu – nalezené nové anglicismy – budou zahrnuty do připravovaného nového slovníku anglicismů v italštině (Pulcini 2006a: 321).

5 Závěr

Jazyk je dynamický jev. Na základě této jednoduché premisy jsme v předložené práci prozkoumali z pohledu současné, především italské, lingvistiky některé základní projevy kontaktní lingvistiky. Svou pozornost jsme zaměřili především na anglicismus jako nejvýraznější projev kontaktu angličtiny s italštinou. Srovnáním několika vymezení tohoto pojmu z různých časových období a od různých autorů jsme potvrdili, že se definice anglicismu vyvíjí a přizpůsobuje současnému jazykovému stavu a úzu. Anglicismem dnes rozumíme především neadaptovanou lexikální výpůjčku, která si uchovává svůj původní pravopis a jejíž výslovnost se za použití domácích fonémů blíží korektní anglické výslovnosti.

Zvlášť bylo pojednáno o otázce frekvence, která by měla být dominantní z hlediska inkluze či exkluze lemmat (anglicismů) do slovníků, ale které dosud není věnována adekvátní pozornost.

Podrobně jsme ukázali vývoj definice falešného anglicismu a jeho postavení v současné italštině. Falešné anglicismy jsou výrazy, které v italštině nezávisle na anglickém modelu vytvořili italští mluvčí z existujících anglických slov, a které v anglických slovnících nenajdeme vůbec, případně je najdeme se zcela jiným významem. Falešné anglicismy představují vedle výpůjček a kalků samostatný fenomén kontaktní lingvistiky. Přestože se jedná o fenomén stejně starý jako samotný anglicismus, teprve v současné době je řádně teoreticky i prakticky zkoumán a rozpracováván. Velké jednojazyčné italské slovníky falešné anglicismy téměř opomíjí a správně označují jen velmi malé procento z nich. Ukázali jsme i na problémy s nejednotným typologickým zařazením falešných anglicismů a na nutnost dalšího výzkumu této problematiky.

Druhou hlavní část této práce tvoří kap. 4, ve které zkoumáme současný stav vlivu angličtiny na italštinu na pozadí korpusové lingvistiky. Využili jsme moderních lexikografických poznatků a s pomocí sestaveného korpusu jsme ověřovali teoretická východiska z předchozích částí práce. Provedli jsme analýzu anglicismů doložených v italských slovnících. Bylo zjištěno, že skutečný počet reálně používaných anglicismů je mnohem nižší než jejich celkový počet ve slovnících. Tím také odpovídáme na pomyslnou otázku, kterou jsme si položili v úvodu kapitoly 4.2. Anglicismy jsou přirozenou součástí obohacování italského, potažmo jakéhokoliv jiného lexika.

V kap. 4.3, kde jsme hledali nové anglicismy, jsme pomocí metody *n*-gramů našli celkem 404 nových (falešných) anglicismů. Navzdory na první pohled velkému počtu anglicismů, jich mnoho spadá do kategorie *hapax legomen* a anglicismy s vysokou frekvencí

jsou součástí zmíněného přirozeného obohacování jazyka. Na základě analýzy frekvence doložených anglicismů jsme stanovili jejich minimální četnost výskytu a jako o anglicismech uvažovali pouze o těch výrazech, které se v *LB* vyskytly právě třikrát a více. Tyto anglicismy jsme uspořádali do slovníku nových anglicismů (kap. 4.4.4).

Nezbývá než naše tvrzení podepřít i slovy jedné z nejzasvěcenějších osob na poli lexikografie – Tullia De Maura – který k celé problematice dodává ještě jednu velice zajímavou poznámku:

„Le ricorrenti lamentele sul presunto cattivo stato della lingua non hanno ragion d'essere [...] e fanno tanto più danno in quanto, evocando gli spettri della inesistente devastazione della lingua, rischiano di far lasciare in secondo piano pericoli ben più reali che minacciano non la lingua italiana, ma gli italiani che la parlano. Assai più d'altri paesi di pari sviluppo, l'Italia soffre di bassi livelli di cultura intellettuale e di istruzione. C'è un divario tra quanti usano l'italiano, il 95 %, e quanti dalla scuola e dalle letture hanno ricevuto e sanno usare gli strumenti necessari a un buon uso della lingua.“ (De Mauro, 2005: 190-191).¹²³

V kap. 2.2 jsme již hovořili o tom, že italští mluvčí zaujímají ke svému rodnému jazyku, neakademicky řečeno, velmi vlažný postoj, který souvisí mimo jiné s tradiční a stále velmi silnou rolí dialektů na apeninském poloostrově. Svou roli zde hraje i velmi populární americká pop kultura, projevující se v mnoha oblastech života. Připomeňme i neexistující oficiální instituci, která by legislativně normovala jazyk. Všechny tyto faktory způsobují, že anglicismy jsou spíše neutrálně přijímány, než by jimi bylo opovrhováno. To ostatně potvrdil náš výzkum. Anglicismy jsou v převážné míře tvořeny neadaptovanými výpůjčkami a jde o výrazy, kterou jsou běžně srozumitelné italskému mluvčímu. Z hlediska jejich počtu bylo potvrzeno, že se používá pouze zlomek skutečně doložených anglicismů ve slovnících (viz kap. 4.2). Neutrální postoj k anglicismům je dán i neutrálním postojem k vlastnímu jazyku, jak naznačuje De Mauro.

Z hlediska oblastí, ve kterých se vyskytuje nejvíce anglicismů (doložených i nových), jasně dominuje oblast informačních technologií a vědy, následovaná oblastí automobilového

¹²³ ¶ „Opakované nářky nad údajným špatným stavem jazyka nemají žádný opodstatněný důvod [...] a škodí o to více, neboť tím, že vyvolávají strašáky neexistujícího zrušení jazyka, riskují, že budou opomenuty mnohem skutečnější nebezpečí, která ohrožují nejen italský jazyk, ale Italy, kteří jím mluví. Mnohem více než ostatní stejně rozvinuté země trpí Itálie nízkou úrovní intelektuální kultury a vzdělání. Existuje zde velký rozdíl mezi počtem těch, kteří používají italštinu, 95 % a těch, kteří ze školy a z četby získali a umějí používat nezbytné nástroje k dobrému užívání jazyka.“

průmyslu, ekonomie a financí a kultury a zábavy. Jde o velmi progresivní oblasti jak z hlediska vlastního rozvoje, tak z hlediska potřeby nové terminologie.

Na základě provedeného výzkumu si dovolíme konstatovat, že (falešné) anglicismy jsou přirozeným důsledkem kontaktu angličtiny s italštinou. Ovlivňují a obohacují především lexikální složku jazyka, a to spíše zanedbatelným způsobem. Jsou typické zvláště pro psaný styl. Lze předpokládat, že do mluveného jazyka se dostávají velmi pozvolna a jen ve velmi malém množství. Velké množství nalezených nových anglicismů svědčí spíše o jejich oblibě a samoučelném používání ze strany novinářů, než o nekontrolovatelné invazi výpůjček z angličtiny do každodenní italštiny. Nových anglicismů s vyšší frekvencí je ještě mnohem méně a teprve budoucnost ukáže, zda-li se uchytlí. Velká část anglicismů (doložených i nových) spadá do kategorie *hapax legomen* a lze předpokládat, že valná část italských mluvčích je nikdy nepoužila a ani se s nimi nesetkala. Vliv anglo-amerického světa bude zvláště prostřednictvím médií a Internetu pokračovat i nadále, minimálně konstantní rychlostí. Se vzrůstající znalostí angličtiny lze předpokládat, spíše než úbytek anglicismů, jejich vhodnější a správnější užívání, korektnější výslovnost, ale i zvýšenou tvořivost italských mluvčích, o které svědčí aktuální a progresivní fenomén falešných anglicismů i velký počet hybridních kompozit s anglickou složkou.

Činit v lexikografii jakékoliv předpovědi, zvláště ohledně vývoje vlivu angličtiny na konkrétní evropský jazyk, v našem případě italštinu, může být však velmi zrádné, vzhledem k bezprecedentnímu vývoji tohoto fenoménu v minulosti.

BIBLIOGRAFIE

ADAMO, G. & DELLA VALLE, V. 2003. *Neologismi quotidiani. Un dizionario a cavallo del millennio, 1998-2003*. Firenze: Olschki.

ANTONELLI, G. 2007. *L'italiano nella società della comunicazione*. Bologna: Il Mulino.

ASHBY, R.W. 1961. *Kybernetika*. Praha: Orbis.

BARNBROOK, G. 1996. *Language and Computers (A Practical Introduction to the Computer Analysis of Language)*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

BARONI, M., BERNARDINI S., COMASTRI F., PICCIONI L., VOLPI A., ASTON G., MAZZOLENI M. 2004. 'Introducing the *La Repubblica* corpus: a large, annotated, TEI(XML)-compliant corpus of newspaper Italian', *Proceedings of the 4th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC)*, Vol. 5, ELRA, Lisbon: 1771-1774.
http://sslmitdev-online.sslmit.unibo.it/corpora/downloads/rep_lrec_2004.pdf

BARONI, M. A KILGARRIFF A. 2006a. 'Large linguistically-processed Web corpora for multiple languages' in *Conference Companion of EACL 2006 (11th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics)*, ACL, East Stroudsburg PA: 87-90.
<http://acl.ldc.upenn.edu/E/E06/E06-2001.pdf>

BARONI, M. A UYAMA, M. 2006b. 'Building general- and special-purpose corpora by web crawling' in *Proceedings of the 13th NIIJL International Symposium, Language Corpora: Their Compilation and Application*, Tokyo, 31-40.
http://sslmit.unibo.it/~baroni/publications/bu_wac_kokken_formatted.pdf

BATTARBEE, K. 2002. 'Finnish' in M. Görlach (ed.). *English in Europe*. Oxford: Oxford University Press. (*EiE*)

BECCARIA, G. L. 2000 'Diciamo sì all'itangliano dei tecnici.' in: *La Stampa*, 15. 3. 2000.

BECCARIA, G. L. 2002. *Italiano. Antico e nuovo*. Milano: Garzanti.

BISETTO, A. 2003 'Da formattare a calcio mercato.' in A.-V. S. Calimani (ed.) *Atti del convegno «Italiano e inglese a confronto: problemi di interferenza linguistica»*, Venezia, 12-13 aprile 2002. Firenze: Franco Cesati Editore, 87-99.

BOMBI, R. 1991. 'Di alcuni falsi anglicismi nell'italiano contemporaneo.' *Incontri linguistici*, 14: 87-96.

BOMBI, R. 2003 'Anglicismi come banco di prova dell'interferenza linguistica.' in A.-V. S. Calimani (ed.) *Atti del convegno «Italiano e inglese a confronto: problemi di interferenza linguistica»*, Venezia, 12-13 aprile 2002. Firenze: Franco Cesati Editore, 101-125.

BOMBI, R. 2005. *La linguistica del contatto. Tipologie d'anglicismi nell'italiano contemporaneo e riflessi metalinguistici*. Roma: Il Calamo.

BOWKER, L. A PEARSON, J. 2002. *Working with Specialized Language: a practical guide to using corpora*. London; New York: Routledge.

BRAGG, M. 2004. *The Adventure of English. The Biography of A Language*. New York: Arcade.

BROŽOVSKÝ, L. 2005. *Anglický prvek v italském jazyce se zvláštním zřetelem k oblasti informatiky*, diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta – Ústav románských studií.

BROŽOVSKÝ, L. 2008. 'Lexikologické práce Manfreda Görlacha', recenze. *Časopis pro moderní filologii* 1/2008: 28-40.

CALIMANI A.-V. S. (ed.). 2003. *Atti del convegno «Italiano e inglese a confronto: problemi di interferenza linguistica»*, Venezia, 12-13 aprile 2002. Firenze: Franco Cesati Editore.

CARTAGO, G. 1994. 'L'aporto inglese' in L. Serianni e P. Trifone (eds.), *Storia della lingua italiana. III. Le altre lingue*. Torino: Einaudi, 721-750.

CASTELLANI, A. 1987. 'Morbus Anglicus.' *Studi linguistici italiani*, X: 137-153.

CAVNAR, W. B. A TRENKLE, J. M. 1994. 'N-gram-based text categorization' in *Symposium On Document Analysis and Information Retrieval*. University of Nevada, Las Vegas, 161-175
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.53.9367&rep=rep1&type=pdf>

COCO, A. 2003. 'Briciole di Linguistica' in C. Giovanardi, R. Gualdo (eds.), *Inglese-Italiano 1 a 1. Tradurre o non tradurre le parole inglesi?* San Cesario di Lecce: Piero Manni, 28-52.

COM(2003)449. *Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004 – 2006*.

http://ec.europa.eu/education/doc/official/keydoc/actlang/act_lang_en.pdf

CORTELAZZO, M., ZOLLI P. (eds.) 1979. *Dizionario etimologico della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

CORTELAZZO, M. A CARDINALE, U. 1986. *Dizionario di parole nuove, 1964 – 1984*. Torino: Loescher.

CRYSTAL, D. 1997. *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

ČECHOVÁ, M. (ed.) 2000. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV.

ČERMÁK, F. 2004. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum.

ČERNÝ, J. 1998. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico.

D'ACHILLE, P. 2003. *L'italiano contemporaneo*. Bologna: Il Mulino.

DARDANO, M. 1986. 'The Influence of English on Italian' in W. Viereck and W.-D. Bald (eds.), *English in Contact with other Languages. Studies in Honour of Broder Carstensen on the Occasion of His 60th Birthday*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 231-252.

DARDANO, M. 1987. 'Parole made in England.' *Italiano e oltre*, II: 23-27.

DARDANO, M. 1993. 'Il lessico italiano oggi' in D. Hart (ed.), *Aspects of English and Italian Lexicology and Lexicography*, Roma: Bagatto Libri, 41-60.

DARDANO, M. 1994. 'Profilo dell'italiano contemporaneo' in L. Serianni e P. Trifone (eds.), *Storia della lingua italiana*. (Vol. II) Torino: Einaudi, 343-430.

DARDANO, M. 1996. *Manualetto di linguistica italiana, seconda edizione*. Bologna: Zanichelli.

DARDANO, M. 1998. 'Lessico e Semantica' in A. Sobrero (ed.), *Introduzione all'italiano contemporaneo* (3rd Edition). (Vol. I) Roma, Bari: Laterza, 291-370.

DARDANO, M., FRENGUELLI, G. & PERNA, T. 2000. 'L'italiano di fronte all'inglese alle soglie del terzo millennio' in S. Vanvolsem, D. Vermandere, Y. D'Hulst, F. Musarra (eds.), *L'italiano oltre frontiera. V convegno internazionale. Leuven, 22-25 aprile 1998*. (Vol. I) Leuven: Leuven University Press - Firenze: Franco Cesati, 31-55.

DE MAURO, T. 1963. *Storia linguistica dell'Italia unita*. Bari: Laterza.

DE MAURO, T. (ed.) 2000a. *Grande Dizionario Italiano dell'Uso*. Torino: UTET

DE MAURO, T. (ed.) 2000b. *Grande Dizionario Italiano dell'Uso*. Torino: UTET Editoria Multimediale.

DE MAURO, T. (ed.) 2003. *Nuove parole italiane dell'uso del Grande Dizionario Italiano dell'Uso*. Torino: UTET.

DE MAURO, T. 2005. *La fabbrica delle parole*. Torino: UTET.

DE MAURO, T. A MANCINI, M. 2003. *Parole straniere nella lingua italiana*. Milano: Garzanti - UTET.

DE SWAAN, A. 2001. 'English in the Social Sciences.' in U. Ammon (ed.) *The dominance of English as a language of science: effects on other languages and language communities*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 71-83.

Europeans and their Languages. 2006. Special Eurobarometer. European Commission: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf

FILIPOVIĆ, R. 1982. 'The English Element in European Languages. A Project on Language Contact' in R. Filipović (ed.) *The English Element in European Languages. Report and Studies*. (Vol. II) Zagreb: Institute of Linguistics.

FILIPOVIĆ, R. 1985. 'Pseudoanglicisms in European Languages' in U. Pieper a G. Stickel (eds.), *Studia Linguistica Diachronica et Synchronica. Werner Winter Sexagenario*. Berlin, New York, Amsterdam: Mouton de Gruyter, 249-255.

FURIASSI, C. 2003. 'False Anglicisms in Italian Monolingual Dictionaries: A Case Study of Some Electronic Editions.' *International Journal of Lexicography*, XVI, 2: 121-142.

GIOVANARDI, C. A GUALDO, R. 2003 (eds.). *Inglese-Italiano 1 a 1. Tradurre o non tradurre le parole inglesi?*. San Cesario di Lecce: Piero Manni.

GIOVANARDI, C. 2003. 'Italiano e inglese: convivenza pacifica?' in C. Giovanardi, R. Gualdo (eds.), *Inglese-Italiano 1 a 1. Tradurre o non tradurre le parole inglesi?*. San Cesario di Lecce: Piero Manni, 9-27.

GÖRLACH, M. 1994. 'A Usage Dictionary of Anglicisms in Selected European Languages.' *International Journal of Lexicography*, 1994, vol. 7, n. 3: 223-246..

GÖRLACH, M. (ed.) 2001. *A Dictionary of European Anglicisms. A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*, Oxford: Oxford University Press. (DEA)

GÖRLACH, M. (ed.) 2002a. *English in Europe*. Oxford: Oxford University Press. (EiE)

GÖRLACH, M. (ed.) 2002b. *An Annotated Bibliography of European Anglicisms*. Oxford: Oxford University Press. (ABEA)

GÖRLACH, M. 2003. *English Words Abroad*. Amsterdam: Benjamins.

GRADDOL, D. 2000. *The future of English? A guide to forecasting the popularity of the English language in the 21st century*. London: The British Council.

GRAFFI, G. A SCALISE, S. 2003. *Le lingue e il linguaggio: introduzione alla linguistica*. Bologna: Il mulino.

GUALDO, R. 2003. 'Dagli sterlini al world wide web' in C. Giovanardi, R. Gualdo (eds.), *Inglese-Italiano 1 a 1. Tradurre o non tradurre le parole inglesi?*. San Cesario di Lecce: Piero Manni, 53-74.

GUALDO, R. 2004. 'Quanto pesa l'inglese? Anglicismi nella vita quotidiana e proposte per la coabitazione' in *Identità e diversità nella lingua e nella letteratura italiana. Convegno del cinquantenario dell'Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana (AISLLI)*. Leuven, Louvain-La-Neuve, Antwerp, Bruxelles, 16-19 luglio 2003.

GUSMANI, R. 1986. *Saggi sull'interferenza linguistica* (2^a edizione). Firenze: Le Lettere.

GUSMANI, R. 1989. 'Interlinguistica' in R. Lazzeroni (ed.), *Linguistica storica*. Roma: Carocci, 87-114.

HAARMANN, H. A HOLMAN, E. 'The Impact of English as a Language of Science in Finland and its Role for the Transition to Network Society.' in U. Ammon (ed.) *The dominance of English as a language of science: effects on other languages and language communities*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 229-260.

HANKS, P. A PEARSALL, J. (eds.) 1998. *The New Oxford Dictionary of English*. Oxford: Clarendon Press. (NODE)

HAUGEN, E. 1950. 'The Analysis of Linguistic Borrowing.' *Language*, Vol. 26, No. 2. (Apr. – Jun., 1950), 210-231.

HAUGEN, E. 1972 *The Ecology of Language: essays by Einar Haugen. Selected and Introduced by Anwar S. Dil*. California: Stanford University Press.

HAUSMANN, F. J. 1986. 'The Influence of the English language on French' in W. Viereck a W.-D. Bald (eds.), 1986. *English in Contact with Other Languages. Studies in honour of Broder Carstensen on the occasion of his 60th birthday*. Budapest: Akadémiai Kaidó, 79-106.

HOPE, T. E. 1971. *Lexical Borrowing in the Romance Languages: A Critical Study of Italianisms in French and Gallicisms in Italian from 1100 to 1900*. (Vol. I, II) Oxford: Blackwell.

IAMARTINO, G. 2001. 'La contrastività italiano-inglese in prospettiva storica.' in *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata*, XXXIII, n. 2, 3. Roma: Bulzoni, 7-130.

ISTAT. 2007. *La lingua italiana, i dialetti e le lingue straniere*. Statistiche in breve. 20 aprile 2007.

http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20070420_00/testointegrale.pdf

KACHRU, B. B. 1986. *The alchemy of English: the spread, functions and models of Non-native englishes*. Oxford: Pergamon Institute of English.

KAPLAN, R. B. 2001. 'English – the Accidental Language of Science?' in U. Ammon (ed.) *The dominance of English as a language of science: effects on other languages and language communities*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 3-26.

KARLÍK, P., NEKULA, M. A PLESKALOVÁ, J. (eds.) 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny.

KLAJN, I. 1972. *Influssi inglesi nella lingua italiana*. Firenze: Olschki.

LARDILLEUX, A. A LEPAGE, Y. 2007 (v tisku) 'The contribution of the notion of *hapax legomena* to word alignment.' in *Proceedings of the 4th language and technology conference*. Poznan.

LA REPUBBLICA CORPUS: <http://sslmit.unibo.it/repubblica>

LAVIOSA, S. 2007 'Studying anglicisms as functionally complete units of meaning and else ...' in V. Intonti, G. Todisco, M. Gatto (eds.) *La traduzione. Lo stato dell'arte. Translation. The state of art*. Ravenna: Longo Editore.

MCARTHUR, T. 2001. 'World English and world Englishes: Trends, tensions, varieties, and standards.' *Language Teaching* 34, 1-20.

Merriam-Webster's Collegiate® Dictionary, Eleventh Edition. 2005 (MW)
<http://www.merriam-webster.com>

MESSERI, A. L. 1954. 'Voci inglesi della moda accolte in Italiano nel XIX secolo', *Lingua Nostra* 15: 47-50.

MESSERI, A. L. 1955. 'Anglicismi ottocenteschi riferiti ai mezzi di comunicazione', *Lingua Nostra* 16: 5-10.

MESSERI, A. L. 1957. 'Anglicismi nel linguaggio politico italiano nel 700 e nell'800', *Lingua Nostra* 18: 100-108.

MIONI, A. M. 2005 'Lingue franche internazionali e locali. Lo scenario linguistico mondiale nei prossimi decenni.' in G. Banti, A. Marra a E. Vineis (eds.), *Atti del IV congresso di studi dell'Associazione Italiana di Linguistica Applicata*. Modena, 19-20 febbraio 2004. Perugia: Guerra Edizioni, 169-191.

MONDIANO, M. 1999. 'International English in the global village.' *English Today*, 58, 22-34.

MOSS, H. K. 1995. 'Pseudoanglicisms in Italian: Concept and Usage.' *Italian Studies*, L: 123-138.

ORIOLES, V. 2002. *Percorsi di parole*. Roma: Il Calamo.

PETRALLI, A. 1992. 'Tendenze europee nel lessico italiano. Internazionalismi: problemi di metodo e nuove parole d'Europa' in B. Moretti, D. Petrini, a S. Bianconi (eds.) *Linee di tendenza dell'italiano contemporaneo*. Roma: Bulzoni, 119-134.

PHILLIPSON, R. 2003. *English-only Europe? Challenging language policy*. London; New York: Routledge.

PRAT ZAGREBELSKY, M. T. 1997. *L'inglese per capire*. Torino: UTET.

PULCINI, V. 1994. 'The English Language in Italy.' *English Today*, 15: 49-52.

PULCINI, V. 1995. 'Some New English Words in Italian.' *Textus*, VIII: 267-279.

PULCINI, V. 1997a. 'Attitudes toward the Spread of English in Italy.' *World Englishes*, XVI, 1: 77-85.

PULCINI, V. 1997b. "'Friends' and 'False Friends' in the English Language' in V. Pulcini (ed.), *La didattica della lingua inglese. Percorsi per l'aggiornamento 1994-1995*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, 149-161.

PULCINI, V. 2001. 'Blob, Hackers and Dirty Dancing: English Lexical Input in Italian' in V. Pulcini (ed.), *La didattica della lingua inglese. Percorsi per l'aggiornamento 1996-1999*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, 151-163.

- PULCINI, V. 2002a. 'Italian' in M. Görlach (ed.), *English in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 151-167.
- PULCINI, V. 2002b. 'Italian' in M. Görlach (ed.), *An Annotated Bibliography of European Anglicisms*. Oxford: Oxford University Press, 147-163.
- PULCINI, V. 2004 (v tisku). 'Gli anglicismi nella lingua italiana' in *Identità e diversità nella lingua e nella letteratura italiana. Convegno del cinquantenario dell'Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana (AISLLI)*. Leuven, Louvain-La-Neuve, Antwerp, Bruxelles,: 16-19 luglio 2003.
- PULCINI, V. 2006a 'A New Dictionary of Italian Anglicisms: the Aid of Corpora', in E. Corino, C. Marellò a C. Onesti (eds.), *Proceedings XII EURALEX International Congress*, Vol. 1, Alessandria: Edizioni dell'Orso, 313-322.
- PULCINI, V. 2006b (v tisku) 'A New Dictionary of Anglicisms: Criteria of inclusion and exclusion', paper presented to "Glossari, dizionari, corpora: lessicologia e lessicografia delle lingue europee", Gargnano del Garda (Brescia), maggio 2006.
- PULCINI, V. 2009. (připravuje se) *Dizionario di anglicismi*.
- RADIMSKÝ, J. 2005. *Les composés italiens actuels*. Disertační práce. Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- RADIMSKÝ, J. 2006. 'Composition indigène et confixation: deux procédés concurrents en italien contemporain.' in *Écho des études romanes, Vol. II num. 2*. České Budějovice : Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity.
- RAFFAELLI, S. 1983. *Le parole proibite. Purismo di Stato e regolamentazione della pubblicità in Italia (1812 – 1945)*. Bologna: Il Mulino.
- RANDO, G. 1970. 'Voci inglesi nelle relazioni cinquecentesche degli ambasciatori veneti in Inghilterra (1498 – 1557)', *Lingua Nostra* 31: 104-109.
- RANDO, G. 1987. *Dizionario degli anglicismi nell'italiano postunitario*. Firenze: Olschki.
- ROSSINI FAVRETTI, R. 2000. 'Progettazione e costruzione di un corpus di italiano scritto: CORIS/CODIS', in R. Rossini Favretti (a cura di), *Linguistica e informatica. Multimedialità, corpora e percorsi di apprendimento*. Roma: Bulzoni, 39-56.
- SABATINI, F. 2005. *Sabatini Coletti. Dizionario della Lingua Italiana 2006*. Milano: Rizzoli Larousse. (Sabatini Coletti)
- SERIANNI, L., TRIFONE, P. (a cura di) 1994. *Storia della lingua italiana. Volume Terzo, Le altre lingue*. Torino: Einaudi.
- SINCLAIR, J. (ed.) 1995. *Collins Cobuild English Dictionary*. London: HarperCollins. (COBUILD)

- SPENCE, N. C. W. 1987. 'Faux Amis and Faux Anglicismes: Problems of Classification and Definition.' *Forum for Modern Language Studies*, 23: 169-183.
- SUMMERS, D. 2005. *Longman dictionary of contemporary English*. Harlow: Longman. (LONGMAN)
- SVENSÉN, B. 1993. *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making*. Oxford: Oxford University Press.
- ŠONKOVÁ, J. 2008. *Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny: Ústav Českého národního korpusu.
- ŠTICHAUER, P. 2007. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Karolinum
- ŠULC, M. 1999. *Korpusová lingvistika: první vstup*. Praha: Karolinum.
- ŠULC, M. 2008. 'Kapesní slovníky a frekvence lemmat v korpusu', *Časopis pro moderní filologii* 1/2008: 19-27.
- VIERECK, W. A BALD, W.-D. (eds.) 1986. *English in Contact with Other Languages. Studies in honour of Broder Carstensen on the occasion of his 60th birthday*. Budapest: Akadémiai Kaidó.
- WEHMEIER, S. (ed.) 2005. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English - 7th edition*. Oxford: Oxford University Press – Macromedia. (OALD)
- WEINREICH, U. 1968. *Languages in Contact. Findings and Problems*. The Hague: Mouton.
- WILLEMYNS, R. 2001. 'English in Linguistic Research in Belgium.' in U. Ammon (ed.) *The dominance of English as a language of science: effects on other languages and language communities*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 329-342.
- ZINGARELLI, N. (ed.) 2005. *Lo Zingarelli 2006 in CD-ROM. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli – Trento: I.CO.GE Informatica. (Zingarelli)
- ZOLLI, P. 1995. *Le parole straniere, seconda edizione*. Bologna: Zanichelli.

Riassunto

L'elemento inglese nella lingua italiana dal punto di vista della linguistica italiana contemporanea. Approcci metodologici e teorici.

La lingua è un fenomeno dinamico. Sulla base di questo presupposto abbiamo esaminato nel presente lavoro, sotto il punto di vista della linguistica italiana contemporanea, alcuni tra i fenomeni fondamentali nella linguistica del contatto. La nostra attenzione si è focalizzata soprattutto sull'anglicismo, considerato come fenomeno paradigmatico di contatto dell'inglese con l'italiano. Abbiamo paragonato alcune definizioni del concetto di anglicismo, in diverse epoche e secondo diversi studiosi, giungendo a dimostrare che la definizione si sviluppa e si adatta all'uso ed allo stato della lingua odierna. Come anglicismo oggi intendiamo un prestito lessicale non adattato, che mantiene la sua ortografia originale e la cui pronuncia si avvicina, utilizzando i fonemi domestici, alla corretta pronuncia inglese.

Con particolare attenzione, abbiamo dimostrato lo sviluppo della definizione del falso anglicismo, nonché la sua collocazione nell'italiano contemporaneo. I falsi anglicismi rappresentano espressioni coniate dai parlanti italiani con parole inglesi, indipendentemente dal modello alloglotto. Non è possibile reperire tali espressioni all'interno di dizionari inglesi oppure, qualora vi siano, è loro attribuito un significato totalmente diverso. I falsi anglicismi rappresentano, accanto ai prestiti e ai calchi, un fenomeno autonomo ed indipendente della linguistica del contatto. Gli stessi si formano come conseguenza del prestigio e del fascino goduto dall'inglese e con l'aumentare del numero degli anglicismi veri aumentano anch'essi. All'interno dei grandi dizionari italiani essi assumono un rilievo marginale, poiché ne viene indicato solamente un numero trascurabile.

Nel capitolo 4 abbiamo esaminato l'attuale impatto dell'inglese sull'italiano sullo sfondo della linguistica dei corpora. In tale sede è presentato un corpus di articoli tratti dal quotidiano *La Repubblica*, selezionato al fine di avere a disposizione una raccolta di testi recenti ed attuali, in modo da poter esaminare il fenomeno dell'anglicismo sotto una prospettiva a tutti gli effetti contemporanea.

Il corpus ha perseguito due finalità principali. In primis, abbiamo verificato l'effettiva ricorrenza degli anglicismi già presenti all'interno dei dizionari. In questa parte, mediante un'analisi quantitativa e qualitativa del corpus, ci siamo prefissi di rilevare l'effettiva frequenza degli anglicismi all'interno dei giornali, tenendo anche conto della loro collocazione. Abbiamo scoperto che in realtà si usa solo circa il 20 % degli anglicismi

riconosciuti dai grandi dizionari italiani. Abbiamo calcolato una ricorrenza degli anglicismi sull'intero corpus per un valore pari all'1,02 %. Da ciò risulta che essi non rappresentano una minaccia nei confronti della lingua italiana, bensì costituiscono una componente naturale del processo di arricchimento del lessico italiano.

In secondo luogo, mediante l'utilizzo del metodo di *n*-gram, abbiamo cercato di reperire nuovi anglicismi all'interno del nostro corpus. Paragonandolo con quello di *BNC* (*British National Corpus*), abbiamo selezionato i 36 *n*-gram più tipici della lingua inglese. Mediante questi *n*-gram, abbiamo trovato 404 (falsi) anglicismi potenzialmente nuovi nel nostro corpus. Essi sono stati analizzati, ed in base ai criteri stabiliti ne sono stati selezionati 101 che, di conseguenza, sono stati inclusi in un dizionario di nuovi anglicismi.

Una moltitudine di essi, tanto quelli riconosciuti quanto quelli nuovi, rappresentano un *hapax legomenum*, ossia sono stati rilevati una sola volta nel complesso del corpus. Tali espressioni non possono considerarsi come integrate nell'italiano. Non è nemmeno ammissibile supporre che esse vengano utilizzate in modo significativo dai parlanti italiani. Lo stesso si può dire per gli anglicismi reperiti due volte. Di conseguenza, il numero reale di anglicismi che vengono impiegati nella comunicazione odierna risulta di gran lunga più basso rispetto a quanto calcolato in precedenza (1,02 %).

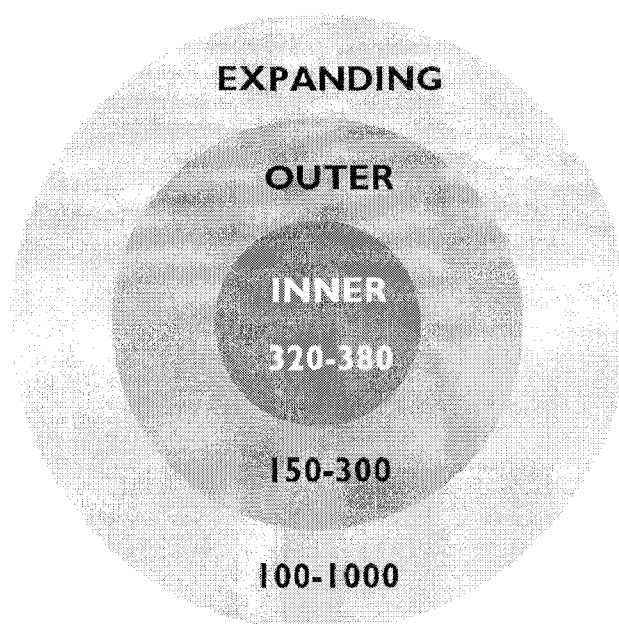
In conclusione, sulla base dell'analisi effettuata, è possibile constatare che gli anglicismi rappresentano una conseguenza naturale del contatto tra la lingua inglese e quella italiana. Essi influenzano ed arricchiscono perlopiù la parte lessicale della lingua, anche se in modo piuttosto trascurabile. Si può supporre che, con il progredire della conoscenza dell'inglese in Italia, si possa assistere in futuro ad un loro utilizzo maggiormente consapevole ed appropriato, accompagnato da una pronuncia più corretta. Tutto ciò con una plausibile crescente creatività da parte dei parlanti italiani, di cui sono testimonianza l'attuale e progressivo fenomeno dei falsi anglicismi ed una notevole quantità di ibridi con una componente inglese.

PŘÍLOHY

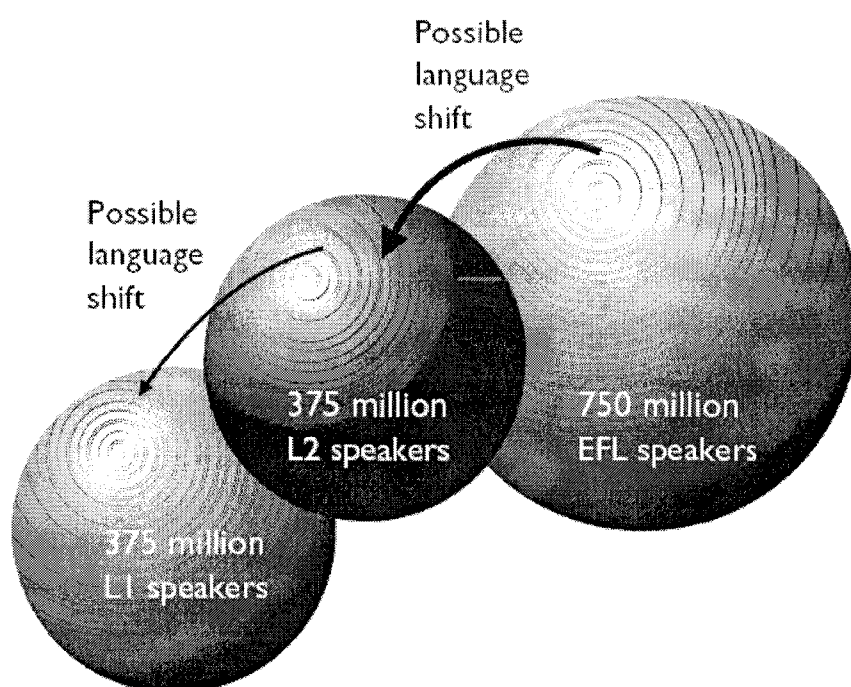
Seznam příloh

Příloha 1 – Kachrův model, Graddolův model

Příloha 2 – Nejfrekventovanější n -gramy v angličtině v pozici na začátku, uprostřed a na konci slova

Obr. P1/1 – Kachrův model¹²⁴
Zdroj: Graddol, 2000

Obr. P1/2 – Graddolův model¹²⁵
Zdroj: Graddol, 2000

¹²⁴ „Inner circle“ ¶ vnitřní kruh zahrnuje rodilé mluvčí angličtiny a anglicky mluvící země. Vnoření kruhů ukazuje, jak se angličtina postupně šířila z Británie do dalších zemí, kde se angličtina stala oficiálním jazykem (ENL) a odtud pak dále do zemí, kde se angličtina používá jako ESL (= „outer circle“ ¶ vnější kruh) a EFL („expanding circle“ ¶ expandující kruh). Pro vnitřní kruh je typické, že poskytuje normy („norm providing“), zatímco vnější kruh je normotvorný („norm-developing“) a expandující kruh je závislý na normách („norm-dependent“).

¹²⁵ V Graddolově modelu se L1 = ENL a L2 = ESL.

Pořadí	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB		Angličtina	Italština
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión		
1.	tha	1222048	12220	18	5	99,96	0,04
2.	that	1095998	10960	18	5	99,95	0,05
3.	wh	1422273	14223	25	7	99,95	0,05
4.	he	1388563	13886	54	15	99,89	0,11
5.	th	9971737	99717	439	121	99,88	0,12
6.	the	7590276	75903	346	95	99,88	0,12
7.	wi	1220921	12209	141	39	99,68	0,32
8.	wa	1382448	13824	194	53	99,62	0,38
9.	y	1288113	12881	206	57	99,56	0,44
10.	w	5889208	58892	1500	412	99,31	0,69
11.	h	4428498	44285	1386	380	99,15	0,85
12.	of	3142449	31424	1953	536	98,32	1,68
13.	we	1033154	10332	712	195	98,14	1,86
14.	on	1225420	12254	1402	385	96,96	3,04
15.	and	2635272	26353	3064	841	96,91	3,09
16.	to	2939761	29398	6362	1746	94,39	5,61
17.	is	1054875	10549	2852	783	93,09	6,91
18.	be	1784613	17846	6454	1772	90,97	9,03
19.	it	1263424	12634	4680	1285	90,77	9,23
20.	ha	1535764	15358	7528	2066	88,14	11,86
21.	t	14753141	147531	88226	24217	85,90	14,10
22.	for	1119862	11199	7378	2025	84,69	15,31
23.	o	6260616	62606	43612	11971	83,95	16,05
24.	b	4463591	44636	39097	10732	80,62	19,38
25.	fo	1386000	13860	13141	3607	79,35	20,65
26.	an	3408835	34088	37712	10352	76,71	23,29
27.	in	3120808	31208	45157	12395	71,57	28,43
28.	re	1556632	15566	24580	6747	69,76	30,24
29.	f	3668720	36687	85066	23350	61,11	38,89
30.	a	10718814	107188	270130	74148	59,11	40,89
31.	i	6978661	69787	222227	60999	53,36	46,64
32.	m	3574835	35748	122795	33706	51,47	48,53
33.	r	2556349	25563	96157	26394	49,20	50,80

Tab. P2/I – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině v pozici na začátku slova¹²⁶

¹²⁶ Tabulky P2/I – P2/III jsou shodně seřazeny sestupně dle typičnosti v angličtině. Přerušovanou čarou je vyznačena hranice 85 %. Z *n*-gramů přesahujících hodnotu 85 % byly do našeho výzkumu započítány pouze některé z nich (v tabulkách vyznačeny šedě) na základě jednoduchého principu. Pokud se ve skupině nad 85 % vyskytl *n*-gram, kde $n=1$ až $n=4$, se stejným písmenem na začátku, resp. na konci slova, byl v úvahu vzat pouze unigram. Tak například ve výzkumu vyhledáváme pouze *n*-gram *t* v iniciální pozici a už nikoliv *n*-gramy *th*, *tha*, *the*, *that*, neboť při vyhledávání *t* samozřejmě nepřimo najdeme i slova s ostatními *n*-gramy *s t* na začátku. Totéž platí např. pro *n*-gram *g* ve finální pozici, při jehož vyhledávání nalezneme nepřimo i *n*-gramy *ng* a *ing*. U *n*-gramů ve finální pozici (tab. P2/III) v pořadí od 17. do 41. místa nebyl zjišťován ani celkový počet tokenů, neboť použitím vyselektovaných *n*-gramů (vyznačených šedě) budou nepřimo vyhledány i *n*-gramy od 17. do 41. místa, a nebylo proto nutné u nich zvlášť zjišťovat typičnost.

Pořadí	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB			
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión	Angličtina	Italština
34.	no	1095086	10951	43923	12056	47,60	52,40
35.	ma	1154656	11547	46560	12780	47,46	52,54
36.	g	1710035	17100	70287	19293	46,99	53,01
37.	n	2375936	23759	105265	28894	45,12	54,88
38.	s	6454230	64542	295830	81202	44,28	55,72
39.	co	2048948	20489	99944	27434	42,75	57,25
40.	e	2417899	24179	142990	39249	38,12	61,88
41.	pr	1114051	11141	72902	20011	35,76	64,24
42.	c	4580747	45807	304204	83501	35,43	64,57
43.	p	3708816	37088	267592	73451	33,55	66,45
44.	l	2258558	22586	179849	49367	31,39	68,61
45.	u	1097650	10977	97678	26812	29,05	70,95
46.	d	2918986	29190	428593	117644	19,88	80,12

Tab. P2/I – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině v pozici na začátku slova (pokračování)

Pořadí	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB		Angličtina	Italština
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión		
1.	th	1250625	12506	820	225	98,23	1,77
2.	ou	2818579	28186	1920	527	98,16	1,84
3.	ct	1021128	10211	763	209	97,99	2,01
4.	ee	1241803	12418	1326	364	97,15	2,85
5.	ha	2200979	22010	2353	646	97,15	2,85
6.	ho	1022176	10222	1471	404	96,20	3,80
7.	tio	1548876	15489	2983	819	94,98	5,02
8.	he	3089284	30893	6683	1834	94,39	5,61
9.	w	1810947	18109	3935	1080	94,37	5,63
10.	y	1179760	11798	3142	862	93,19	6,81
11.	k	1628936	16289	6796	1865	89,72	10,28
12.	ea	2291082	22911	12270	3368	87,18	12,82
13.	ai	1202158	12022	7417	2036	85,52	14,48
14.	h	16228922	162289	147349	40446	80,05	19,95
15.	ati	1112772	11128	12946	3554	75,80	24,20
16.	hi	1855994	18560	25735	7064	72,43	27,57
17.	ul	1104950	11050	20244	5557	66,54	33,46
18.	in	4916541	49165	104718	28744	63,11	36,89
19.	ec	1461412	14614	32465	8911	62,12	37,88
20.	ac	1091373	10914	25481	6994	60,94	39,06
21.	se	1186354	11864	30451	8358	58,67	41,33
22.	ti	3622588	36226	95774	26289	57,95	42,05
23.	f	2633487	26335	71455	19614	57,31	42,69
24.	te	2760027	27600	74906	20561	57,31	42,69
25.	ne	1114527	11145	30491	8369	57,11	42,89
26.	ur	1444383	14444	40491	11114	56,51	43,49
27.	le	1339420	13394	38264	10503	56,05	43,95
28.	ve	1695855	16959	48569	13332	55,99	44,01
29.	la	1212825	12128	39939	10963	52,52	47,48
30.	de	1209089	12091	40349	11075	52,19	47,81
31.	ro	2151397	21514	72536	19910	51,94	48,06
32.	re	2577980	25780	90158	24747	51,02	48,98
33.	il	1374169	13742	51768	14210	49,16	50,84
34.	om	1374978	13750	55669	15281	47,36	52,64
35.	ie	1158136	11581	47456	13026	47,06	52,94
36.	it	2543112	25431	105307	28906	46,80	53,20
37.	as	1070658	10707	44415	12191	46,76	53,24
38.	nc	1284525	12845	56141	15410	45,46	54,54
39.	er	4270502	42705	201410	55285	43,58	56,42
40.	me	1334319	13343	63444	17415	43,38	56,62
41.	io	2224869	22249	113828	31245	41,59	58,41
42.	si	1285433	12854	66460	18243	41,34	58,66

Tab. P2/II – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině v pozici uprostřed slova

Pořadí	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB		Angličtina	Italština
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión		
43.	ri	2054000	20540	113072	31037	39,82	60,18
44.	or	2532986	25330	140049	38442	39,72	60,28
45.	is	1644375	16444	91239	25044	39,64	60,36
46.	ar	2549767	25498	146322	40164	38,83	61,17
47.	es	1909373	19094	117424	32232	37,20	62,80
48.	ic	1800759	18008	111527	30613	37,04	62,96
49.	en	3024034	30240	187844	51561	36,97	63,03
50.	li	1477959	14780	95981	26346	35,94	64,06
51.	ra	1688599	16886	114118	31324	35,03	64,97
52.	at	2660673	26607	184778	50720	34,41	65,59
53.	et	1009063	10091	70778	19428	34,18	65,82
54.	nd	1147378	11474	81360	22332	33,94	66,06
55.	an	2265379	22654	166973	45832	33,08	66,92
56.	al	1455490	14555	114924	31545	31,57	68,43
57.	el	1529861	15299	120814	33162	31,57	68,43
58.	st	1484413	14844	120825	33165	30,92	69,08
59.	ta	1343614	13436	111086	30492	30,59	69,41
60.	on	2547923	25479	224766	61696	29,23	70,77
61.	nt	2066839	20668	190473	52283	28,33	71,67
62.	ll	1150142	11501	145554	39953	22,35	77,65
63.	e ¹²⁷	33593905	335939	-	-	-	-
64.	i	24991944	249919	-	-	-	-
65.	a	24158336	241583	-	-	-	-
66.	o	23117442	231174	-	-	-	-
67.	n	20693187	206932	-	-	-	-
68.	r	19015844	190158	-	-	-	-
69.	t	16592438	165924	-	-	-	-
70.	l	12883120	128831	-	-	-	-
71.	u	10560020	105600	-	-	-	-
72.	s	10103063	101031	-	-	-	-
73.	c	8712477	87125	-	-	-	-
74.	m	5709966	57100	-	-	-	-
75.	p	4707010	47070	-	-	-	-
76.	d	4618497	46185	-	-	-	-
77.	g	4056399	40564	-	-	-	-
78.	v	3943719	39437	-	-	-	-
79.	b	2340350	23404	-	-	-	-

Tab. P2/II – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině v pozici uprostřed slova (pokračování)

¹²⁷ U *n*-gramů na 63. – 79. pozici nebyl zjišťován ani celkový počet tokenů, ani nebyly použity při hledání anglicismů v *LB*. U těchto *n*-gramů nelze v pozici uprostřed slova předpokládat převažující typičnost ani pro jeden ze zkoumaných jazyků.

Pořadí	N-gram	Korpus				Typičnost (%)	
		BNC		LB			
		Celkem tokenů	Přepočet na milión	Celkem tokenů	Přepočet na milión	Angličtina	Italština
1.	f	3600441	36004	1830	502	98,62	1,38
2.	s	12012994	120130	15873	4357	96,50	3,50
3.	y	5744741	57447	8242	2262	96,21	3,79
4.	h	2590655	25907	3788	1040	96,14	3,86
5.	t	9560119	95601	14574	4000	95,98	4,02
6.	g	2982790	29828	4550	1249	95,98	4,02
7.	d	9483421	94834	21570	5921	94,12	5,88
8.	w	880733	8807	2407	661	93,02	6,98
9.	k	8065680	80657	28292	7766	91,22	8,78
10.	p	5544867	55449	21183	5815	90,51	9,49
11.	m	977151	9772	4147	1138	89,57	10,43
12.	r	631333	6313	2997	823	88,47	11,53
13.	n	1633791	16338	8912	2446	86,98	13,02
14.	e	18742403	187424	761853	209120	47,26	52,74
15.	l	3070559	30706	197898	54321	36,11	63,89
16.	o	4285905	42859	662223	181773	19,08	80,92
17.	he	6413070	64131	-	-	-	-
18.	ed	3550856	35509	-	-	-	-
19.	nd	3363034	33630	-	-	-	-
20.	ng	2877639	28776	-	-	-	-
21.	er	2680739	26807	-	-	-	-
22.	ing	2677833	26778	-	-	-	-
23.	re	2227153	22272	-	-	-	-
24.	es	2130839	21308	-	-	-	-
25.	on	1770994	17710	-	-	-	-
26.	at	1527250	15273	-	-	-	-
27.	ly	1503801	15038	-	-	-	-
28.	en	1413470	14135	-	-	-	-
29.	hat	1362118	13621	-	-	-	-
30.	ion	1316164	13162	-	-	-	-
31.	as	1307197	13072	-	-	-	-
32.	nt	1301757	13018	-	-	-	-
33.	al	1286671	12867	-	-	-	-
34.	ll	1156162	11562	-	-	-	-
35.	st	1148728	11487	-	-	-	-
36.	ve	1144013	11440	-	-	-	-
37.	or	1141933	11419	-	-	-	-
38.	th	1059559	10596	-	-	-	-
39.	le	1033122	10331	-	-	-	-
40.	tion	1032902	10329	-	-	-	-
41.	ts	1031108	10311	-	-	-	-

Tab. P2/III – Nejfrekventovanější *n*-gramy v angličtině v pozici na konci slova